

**STUDIEHÅNDBOK
FOR
DET TEOLOGISKE
MENIGHETSEFAKULTET**

Oslo 1975

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

STUDIEHÅNDBOK

Grunnregler

Lov om eksamensrett

Eksamensreglementer

Studieplaner

Oslo 1975

m
230, 071 1

Te
1975

Ølum 01163

Innhold:

	side
Forord	
Det teologiske Menighetsfakultet	5
Grunnregler for MF	8
Lov om eksamensrett for MF	20
Det teologiske studium	23
Innledning	24
Eksamensreglement	28
Fakultetets eksamensforskrifter	33
Om begrunnelse og klage ved eksamenssensur	42
Studieplan	47
I. avdeling	47
II. avdeling	67
1. avsnitt	68
2. avsnitt	106
MF's praktisk-teologiske seminar	156
MF's institutt for kristendomskunnskap	163
Grunnfag	167
Mellomfag	182
Hovedfag	194
Øvrige meddelser	224
MF's bibliotek	224
Studentorganene ved MF	225
Studentstipend	227
Statens lånekasse for utdanning	228

© Det teologiske Menighetsfakultet.
2. utg.

Trykk: A/S Bryne

MENIGHETSFAKULTETETS
BIBLIOTEK

FORORD TIL 2. UTGAVE

Studiehåndbok for Det teologiske menighetsfakultet kom første gang i 1973. Nærværende 2. utgave er ajourført pr. 1. mai 1975. Samtidig er det foretatt en del redaksjonelle endringer.

DET TEOLOGISKE MENIGHETSAKULTET

Det teologiske Menighetsfakultet ble stiftet den 16. oktober 1907 og begynte sin virksomhet høsten 1908. Formålet med fakultetet er å gi teologisk utdanning for preste-tjeneste og annen tjeneste innen Den norske kirke. I 1925 fikk Menighetsfakultetet et eget praktisk-teologisk seminar, og fra 1967 gis det utdanning i kristendoms-kunnskap ved fakultetets Institutt for kristendoms-kunnskap.

Menighetsfakultetets navn uttrykker et dobbelt sikte med fakultetet. Som *Menighetsfakultet* vil det hevde kirkens og menighetens tro i presteutdanningen og innenfor den høyere lærerutdanning i kristendoms-kunnskap.

Fakultetet vil gi utdanning på grunnlag av Guds ord og kirkens evangelisk-lutherske bekjennelse. Det er samtidig en hovedoppgave å vekke og bevare sant kristelig liv hos de studerende (Grunnreglene § 1), liksom det skal tas sikte på å lede dem til forståelse av det kristelige liv og arbeid ute blant folket (§ 6).

Som *teologisk fakultet* vil Menighetsfakultetet opprettholde den teologiske utdannelses akademiske karakter og standard.

Fakultetets forelesninger og øvelser tilsikter å gi studentene en full vitenskapelig utdanning i de disipliner og pensum som er foreskrevet for det teologiske studium ved Universitetet i Oslo. På tilsvarende måte skal undervisningen i kristendoms-kunnskap svare til de eksamenskrav som til enhver tid gjelder for dette fag ved norsk universitet og høyskole (§ 6). Til dets professorer og øvrige lærere stilles de samme kompetansekrav som til universitetenes.

Menighetsfakultetet ble i sin tid opprettet som en protest mot en universitetsteologi som på viktige punkter hadde brutt med den evangelisk-lutherske bekjennelse. Det gjør fremdeles bevisst front mot en teologi som strider mot Skrift og bekjennelse.

Teologisk forskning og undervisning står alltid i fare for å bli påvirket av fremmede forutsetninger som lett kan komme til å tilsløre den bibelske virkelighet og Bibelens egenart. Denne egenart kan etter Menighetsfakultetets syn kun gripes og fastholdes av en forskning som har sin forankring i og en levende forbindelse med kirkens tro og bekjennelse.

For at en slik teologi skal kunne hevde seg i kirkens liv og i den teologiske debatt, er det nødvendig at den utformes på akademisk basis innenfor rammen av et teologisk fakultet, som virker bl.a. gjennom vitenskapelige og populærvitenskapelige publikasjoner og gjennom akademisk undervisning. For øvrig hevder Menighetsfakultetet sin rett og betydning som uttrykk for det ansvar for presteutdannelsen som påhviler den troende menighet. Dette ansvar kommer bl.a. til uttrykk ved at en vesentlig del av fakultetets budsjett dekkes ved kirkeofringer og andre frivillige bidrag.

Våre statsmyndigheter har for lengst anerkjent Menighetsfakultetet som en med det teologiske Universitetsfakultet likestillet institusjon når det gjelder teologisk utdanning og sakkyndighet. Ved Lov av 16. mai 1913 ble det tilstått Menighetsfakultetet rett til å avholde teologisk embetseksamen med samme virkning som Universitetets, og ved lov av 10. juli 1925 også rett til å avholde praktisk-teologisk eksamen, og siden 1972 bevilger Stortinget tilskudd til fakultetets drift.

Det er videre blitt praksis at Menighetsfakultetet ved siden av det annet teologiske fakultet benyttes som Kirke- og undervisningsdepartementets konsulent i f.eks. lov- og skolesaker hvor teologiske eller kirkelige spørsmål er berørt. Eksamen i kristendomskunnskap grunn- og mellomfag avlagt ved Menighetsfakultetet er godkjent av Det akademiske Kollegium ved Universitetet i Oslo som en del av cand.-philol./cand.real.eksamen.

GRUNNREGLER

for Det teologiske Menighetsfakultetet

Vedtatt på det konstituerende møte 16/10 1907,
ned senere endringer.

A. Menighetsfakultetets mål og virke.

§ 1.

Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo har til mål på grunnlag av Guds ord og kirkens evangelisk-lutherske bekjennelse å gi teologisk utdanning for prestedtjeneste og annen tjeneste innen Den norske kirke. Fakultetet gir også utdanning i faget kristendomskunnskap for tjeneste i kirke og skole. Det vil samtidig være en hovedoppgave å vekke og bevare sant kristelig liv hos de studerende.

§ 2.

Fakultetet drives ved gaver og andre bidrag. Det hefter selv for sine forpliktelser.

§ 3.

Fakultetet gir fri utdanning for studenter som vil studere teologi eller kristendomskunnskap. Til forelesningene er det fri adgang for alle.

§ 4.

Fakultetets årlige undervisning fordeles på to semestre, det første fra midten av januar til midten av juni, det andre fra begynnelsen av september til midten av desember.

§ 5.

Ved fakultetet ansettes professorer i følgende fag:

- a) de gammeltestamentlige fag,
- b) de nytestamentlige fag,
- c) systematisk teologi og
- d) kirkehistorie, i tilfelle med dogmehistorie og symbolikk,
- e) eventuelt også andre teologiske fag.

Det kan dessuten ansettes dosenter, lektorer og stipendiater.

Med styrets samtykke kan lærerrådet også gi andre kvalifiserte personer høve til å holde forelesninger og øvelser i kortere eller lengere tid.

§ 6.

Undervisningen skal sikte på å lede de teologiske studenter til full vitenskapelig utdanning overensstemmende med de krav som norsk lov til enhver tid fastsetter for teologisk embetseksamen. På tilsvarende måte skal undervisningen i kristendomskunnskap svare til de eksamenskrav som til enhver tid gjelder for dette fag ved norsk universitet og høyskole. Samtidig prøver en å lede til forståelse av det kristelige liv og det kristelige arbeid ute blant folket.

§ 7.

Teologisk embetseksamen avholdes ved Menighetsfakultetet

etter de bestemmelser som er fastsatt i lov av 16. mai 1913 og kgl.res. av 19. september 1913.

Eksamen i kristendoms-kunnskap avholdes med eksamenskrav som motsvarer de krav som er fastsatt for de gjeldende offentlige eksamener i dette fag.

§ 8.

Ved *det praktisk-teologiske seminar*, som ifølge tilleggslov av 10. juli 1925 er knyttet til fakultetet, ansettes en hovedlærer i de fag som tilligger denne, og lærere i de øvrige fag, der kandidatene skal veiledes. Hovedlæreren for det praktisk-teologiske seminar fører tittel av rektor. Praktisk-teologisk eksamen avholdes i samsvar med bestemmelser som fastsettes ved kgl. resolusjon.

§ 9.

Lærerrådet består av de fast ansatte lærere. Formann i lærerrådet er dekanus. Rådet avgir innstilling til styret angående tilsetting av lærere, opprykk i høyere stillinger og utdeling av vitenskapelige stipendier. Det avgir uttalelser i lærespørsmål, i spørsmål av etisk-juridisk karakter og i spørsmål av læremessig betydning for gudstjenesten. Rådets uttalelse skal innhentes til læremessige aspekter ved viktige saker som foreligger til avgjørelse i styre eller forstanderskap.

I de hittil nevnte saker har bare professorer, rektor for det praktisk-teologiske seminar og dosenter stemmerett. I ansettelsessaker deltar kun lærere i samme stilling som eller høyere stilling enn den som skal besettes.

I øvrige saker deltar alle medlemmer og har stemmerett.

Lærerrådet har ansvar for avholdelse av de foreskrevne eksamener. Rådet kan innen sin midte nedsette eksamens-

kommisjoner som sammen med de oppnevnte sensorer gjennomfører de respektive eksamener.

Lærerrådet har rett til å drøfte internt og eventuelt uttale seg i saker som er oppe til behandling i fakultetsrådet.

§ 10.

Fakultetsrådet består av de fast ansatte lærere, en representant for stipendiater og vitenskapelige assistenter, samt et antall representanter for de studerende som utgjør 1/3 av det samlede antall medlemmer (lærere som er fraværende p.g.a. studiepermisjon ikke medregnet). Representantene for de studerende er formannen i studentutvalget, formennene i de to fagutvalg, praktikandenes tillitsmann, samt de øvrige valgt av allmannamøtet. De valgte representantene velges med personlige varamenn, varamann for formannen i et utvalg er nestformannen. Formann i fakultetsrådet er dekanus.

Fakultetsrådet nedsetter et arbeidsutvalg som består av dekanus (formann), en professor/dosent, en annen fast lærer, to av representantene for de studerende hvorav den ene er formannen i studentutvalget, fakultetssekretæren og undervisningssekretæren med sistnevnte som sekretær. Sekretærene har ikke stemmerett.

Arbeidsutvalget setter opp dagsorden for fakultetsrådsmøtene og foretar en tilrettelegging av sakene. Er det uenighet om i hvilket råd en sak skal settes opp til behandling, avgjøres dette ved avstemming.

Arbeidsutvalget avgjør løpende saker etter bemyndigelse av fakultetsrådet. Hvis to av medlemmene i arbeidsutvalget krever det, skal en slik sak forelegges fakultetsrådet.

Fakultetsrådet kan nedsette andre faste utvalg med forskjellige oppdrag.

§ 11.

Fakultetsrådet behandler saker som gjelder studieplan og studieordning, den løpende undervisning for det teologiske studium, velferds- og disiplinærsaker, samt spørsmål som angår det kristelige liv og samværet på fakultetet.

Fakultetsrådet utarbeider for det teologiske studium forslag til studie- og undervisningsplan med tilhørende eksamenskrav, som godkjennes av Kirke- og undervisningsdepartementet, og til eksamensreglementer som godkjennes av Kongen. Studieplan og eksamensreglement for kristendoms-kunnskap godkjennes av fakultetsrådet etter innstilling fra instituttrådet. Fakultetsrådet fordeler forelesninger og øvelser.

Fakultetsrådet fremmer forslag overfor styret angående budsjett og opprettelse av nye stillinger vedrørende undervisning og bibliotek.

Fakultetsrådet skal uttale seg om ethvert forslag til endring av grunnreglene før styret tar stilling til forslaget. Rådets uttalelse skal innhentes til viktige prinsippaker av betydning for fakultetets liv og virke som foreligger til avgjørelse i styre eller forstanderskap. Til saker som er til behandling i fakultetsrådet og som er av dyptgripende betydning for fakultetets liv og virke, kan lærerrådet overfor fakultetsrådet komme med en særuttalelse. En slik særuttalelse kan, i tilfelle hvor det dreier seg om saker som går videre til avgjørelse i styre eller forstanderskap, vedlegges saksdokumentene.

§ 12.

Fakultetets Institutt for kristendoms-kunnskap er å betrakte som en seksjon av fakultetet. Undervisning og opplegg i de enkelte disipliner skal dra nytte av den veiledning som

fakultetets respektive faglærere kan gi.

Instituttet har sitt eget råd – instituttrådet – som består av de faste lærere som er knyttet overveiende til instituttet, samt et antall representanter for de studerende som utgjør 1/3 av det samlede antall medlemmer. Representantene for de studerende er formannen i fagutvalget, et medlem til av dette, samt de øvrige valgt av seksjonsmøtet. Hjelpelærere og andre timelærere kan tilkalles til rådets møter i saker som vedkommer deres fag eller undervisning, dog uten å ha stemmerett.

Instituttrådets formann velges av lærerrådet for to år om gangen blant instituttets fast ansatte lærere. Rådet velger blant sine lærere en varaformann og en sekretær. Rådet kan nedsette et arbeidsutvalg som besørger de løpende saker som overlates det av rådet. Det består av rådets formann, varaformann, sekretær og en representant for fagutvalget.

§ 13.

Instituttrådet behandler saker som gjelder studieordning, studieveiledning og den løpende undervisning ved instituttet, velferds- og disiplinærsaker, samt spørsmål som angår det kristelige liv og samværet på instituttet.

Rådet utarbeider forslag til studieplan og eksamensreglement som godkjennes av fakultetsrådet. Det fordeler forelesninger og øvelser som samordnes med den øvrige undervisning ved fakultetet. Eksamener avholdes av en eksamenskommisjon som består av instituttets faste lærere og de oppnevnte sensorer.

Rådet fremmer forslag angående budsjett og opprettelse av nye stillinger vedrørende undervisning eller bibliotek. Forslagene oversendes fakultetsrådet som vurderer dem og samordner dem med fakultetets øvrige behov og eventuelt fremmer dem overfor styret.

Instituttrådet fremlegger for lærerrådet forslag om tilsetting av lærere ved instituttet og om utdeling av vitenskapelige stipendier. Begge slags forslag skal inneholde flere navn, for så vidt sådanne har vært på tale. Ved behandling av disse saker deltar bare instituttets faste lærere.

Rådets formann skal føre fortegnelse over de innskrevne studenter.

§ 14.

Dekanus er den øverste daglige leder av fakultetets undervisningsadministrasjon. Han er formann for lærerråd og fakultetsråd og har ansvaret for forberedelsen av de saker som skal behandles der, for rådenes protokoller og for iverksettelsen av deres vedtak.

Dekanus representerer fakultetet ved tilstelninger av akademisk karakter og i saker som gjelder undervisningssektoren. Dekanus velges av lærerrådet blant professorene, i unntakstilfelle blant dosentene. Funksjonstiden for dekanus er normalt to år. Den dekanus som avgår, blir prodekanus.

B. Forstanderskap og styre.

§ 15.

Fakultetets øverste myndighet er forstanderskapet, som også har overtilsynet med fakultetet. Forstanderskapet har 21 medlemmer med 10 varamenn, hvorav minst 10 medlemmer og 5 varamenn bør be utenfor Oslo. Alle disse skal bekjenne den kristne tro etter vår kirkes bekjennelse og føre en kristelig vandel. Det velger innen sin midte formann og nestformann for et år om gangen.

Av dets medlemmer går tredjeparten ut hvert 3. år. Disse kan ikke innvelges før ved neste valg. Valget foretas skriftlig

i forstanderskapsmøte av det sittende forstanderskap (de uttredende medlemmer innbefattet). Varamenn velges særskilt hvert 3. år. Til valget fremlegger styret en forslagsliste med 25 navn i alfabetisk orden. Forstanderskapet er ikke bundet av forslagslisten. I tilfelle stemmelikhet avgjøres rekkefølgen ved loddtrekning.

Den som har vært varamann sammenhengende i tre perioder kan ikke velges som varamann igjen før ved neste valg.

I forstanderskapsmøtene må minst halvparten av forstanderne eller i deres sted varamenn være til stede for å kunne fatte gyldig beslutning. Beslutningene fattes med simpelt stemmeflertall, hvor ikke annet er bestemt. Er stemmetallet likt, gjør formannens stemme utslaget. Der som det foran bestemte antall medlemmer ikke møter, innkalles innen en måned nytt møte, som er beslutningsdyktig uansett hvor få som møter.

§ 16.

Forstanderskapet har som oppgave:

- a) å påse at grunnreglene overholdes,
 - b) å sørge for å skaffe de nødvendige midler til fakultetets drift,
 - c) å avgjøre læreransettelser og avskjedigelser i tilfelle innanking (§§ 20 og 21),
 - d) å fastsette lønningene,
 - e) å gjennomgå og godkjenne styrets årsberetning,
 - f) å gjennomgå og godkjenne regnskapene og vedta budsjettene,
 - g) å foreta de nødvendige valg.
- Årsberetning og utdrag av regnskapet offentliggjøres på den måte som forstanderskapet finner mest høvelig.

§ 17.

Formannen i forstanderskapet er pliktig til:

- a) å innkalle forstanderskapet til møte. Saksliste skal følge innkallelsen,
- b) å sørge for sakenes forberedelse,
- c) å føre forhandlingsprotokoll, hvor alle beslutninger innføres.

§ 18.

Ordinært møte i forstanderskapet holdes minst en gang årlig etter formannens bestemmelse og innkalles med en måneds varsel. I møtet deltar med talerett, men uten stemmerett medlemmene av styre og lærerråd, praktikandenes tillitsmann, formennene i fagutvalgene og en student valgt av allmannamøtet. Ved forfall møter i stedet for studentenes representanter vedkommendes personlige varamann.

Dekanus og studentutvalgets formann har rett til å fremsette forslag, ved forfall prodekanus og utvalgets nestformann.

Ekstraordinært forstanderskapsmøte holdes når formannen finner det påkrevd, eller når styret eller minst 5 medlemmer av forstanderskapet forlanger det.

§ 19.

Forstanderskapet velger skriftlig et styre på 5 medlemmer, hvorav minst 2 lekmenn. Dessuten velges 3 varamenn. Medlemmene velges for 5 år. Av styret utgår hvert år ett medlem, som ikke kan innvelges igjen før ved neste valg. Ved valg av styre foreslås i alfabetisk orden 6 personer. Varamenn velges særskilt hvert år. I tilfelle stemmelikhet avgjøres rekkefølgen ved loddtrekning. Hvis styremedlemmene også er medlemmer av forstanderskapet, trer de

automatisk ut av dette så lenge de er medlemmer av styret. Medlem av styret er også studentutvalgets formann, men uten stemmerett. Han fratrer under behandling av saker som gjelder tilsetting av lærere, utdeling av vitenskapelige stipendier og i særlige saker av konfidensiell art. I tilfelle begrunnet forfall møter i hans sted utvalgets nestformann. Forstanderskapet velger skriftlig hvert år blant styremedlemmene styrets formann og nestformann. Formannen for styret sammenkaller dette så ofte han finner det nødvendig, dog minst 6 ganger pr. år, og fører vanlig styreprotokoll.

§ 20.

Styret fører det nærmere tilsyn med fakultetet og dets virksomhet og avgjør de løpende forretninger. Det ansetter lærere etter innstilling av lærerrådet. Oppstår meningsforskjell om læreransettelsen, kan to medlemmer av styret innanke saken til forstanderskapets avgjørelse. Lærerne ansettes med 6 måneders gjensidig oppsigelsesfrist. Så lenge den ved lov av 16. mai 1913 fastsatte ordning av teologisk embetseksamen står ved makt, forelegges ansettelse av nye lærere Kongen til approbasjon med en redegjørelse for at de har de vitenskapelige kvalifikasjoner som stillingen krever. Styret ansetter nødvendige funksjonærer og anviser alle utbetalinger ved den som styret bemyndiger. Det utdeler det stipendiebeløp som er til rådighet. Det utarbeider for det årlige forstanderskapsmøte en årsberetning om fakultetets virke i sist forløpne år, og forelegger det reviderte regnskap for samme år og forslag til nytt årsbudsjett. Videre forbereder styret i forståelse med forstanderskapets formann de øvrige saker som skal behandles i forstanderskapet.

§ 21.

Styret har rett til å oppsi lærerne. Den oppsagte lærer kan innen en måned etter å ha mottatt oppsigelsen innanke saken for forstanderskapet, som treffer den endelige avgjørelse, og likeså kan to medlemmer av styret innanke saken. Viser noen lærer forargelig liv og vandel, kan styret straks fjerne ham fra fakultetet, inntil forstanderskapet treffer endelig avgjørelse.

§ 22.

Det praktisk-teologiske seminars styre er: Menighetsfakultetets styre, dets professorer, rektor ved det praktisk-teologiske seminar og en av praktikandenes tillitsmenn. Formannen i fakultetets styre er også formann i seminarets styre. Et arbeidsutvalg som består av dekanus, rektor, styrets formann og praktikandenes tillitsmann avgjør under ansvar for styret alle løpende saker. Prinsippspørsmål, ansettelse av faste lærere og spørsmål av vesentlig økonomisk rekkevidde må dog fram for samlet styre. Likeså enhver sak som et av styrets medlemmer forlanger behandlet av dette. Arbeidsutvalget fører egen protokoll.

C. Alminnelige bestemmelser.

§ 23.

Representant for studentene i fakultetets styrer, råd og utvalg som ikke tilhører Den norske kirke, er inhabil til å delta i tilretteleggelse og avgjørelse i saker som angår kirkens lære, innholdet i undervisningen eller andre saker av viktighet som angår kirken. Lærerrådet avgjør tvilstilfelle og skal gi dispensasjon fra denne inhabilitetsregel dersom en

studentrepresentant tilhører annet evangelisk-luthersk samfunn.

§ 24.

Forslag til forandringer i grunnreglene må fremsettes av minst to medlemmer av forstanderskap, styre eller lærerråd, eller av studentutvalget, og innen to måneder før forstanderskapsmøte innsendes til styret. Dette behandler forslagene og oversender dem med motivert uttalelse minst en måned før forstanderskapsmøtet til dettes medlemmer. Skal et forslag kunne vedtas, kreves 2/3 flertall.

§ 25.

Skulle fakultetet av en eller annen grunn måtte nedlegges, må beslutning om det vedtas av minst 2/3 av alle forstandere, og forstanderskapet må da treffe bestemmelse om hva som skal gjøres med de pengemidler eller andre eiendeler som måtte være til overs.

LOV OM EKSAMENSRETT

for Det teologiske Menighetsfakultet av 16. mai 1913.

§ 1.

Kongen bemyndiges til at meddele det Teologiske Menighetsfakultet i Kristiania ret til at avholde teologisk embeds-eksamen, der, uanset den i universitetsfundasens¹⁾ § 39 indeholdte forskrift, gir de fra fakultetet uteksaminerte kandidater — efter bestaat afgangseksamen ved det Praktisk-Teologiske Seminar²⁾ — adgang til presteembeder.

Som betingelse for eksamensret fastsættes:

- 1) At de beslutninger, Menighetsfakultetets forstanderskap fremtidig maatte fatte om ansættelse av nye lærere, forelægges Kongen til approbation, ledsaget av rede-gjørelse for, at de opfylder de for stillingen nødvendige videnskabelige krav.
- 2) At Menighetsfakultetets studie- og undervisningsplan godkjendes av Kirke- og Undervisningsdepartementet.
- 3) At dets embedseksamen omfatter et pensum av tilsvarende størrelse som ved Universitetets teologiske embedseksamen inden hver enkelt av de discipliner, hvori der eksamineres ved sidstnævnte eksamen.
- 4) At de til enhver tid med hensyn til den teologiske embedseksamens ordning ved Universitetet gjældende regler ogsaa befølges ved Menighetsfakultetets eksamen,

saafremt ikke særlige forhold er til hinder herfor, og der ikke er git bestemmelse derom ved særskilt for Menighetsfakultetet utfærdiget reglement.

- 5) At eksaminatorer og censorer ved Menighetsfakultetets eksamen utenfor dets egne lærere opnævnes av Kongen, og at der ved enhver eksamination eller bedømmelse av skriftlig arbeide fungerer mindst 1 censor utenfor kredsene av fakultetets lærere.
- 6) At Menighetsfakultetets virksomhet og ordning forøvrig i enhver henseende findes fuldt betryggende.

Eksamensretten maa kun tilstaaes indtil videre, dog ikke utover et tidsrum av 5 aar. Den kan efter ansøgning fornyes paa samme maate og for samme tidsrum.

¹⁾Lov 28. juli 1824. — ²⁾Se lov 14. mai 1902 nr. 1.

§ 2.

Reglement for det Teologiske Menighetsfakultets embeds-eksamen, indeholdende bl.a. bestemmelser om eksamens skriftlige og mundtlige prøver og om ordningen av eksamination og censur, utfærdiges av Kongen.

§ 3.¹⁾

Adgang til å underkaste sig teologisk embedseksamen ved det Teologiske Menighetsfakultet har kun akademiske borgere, som ved Universitetet har bestått den for teologer (ved lov av 9. juni 1903 og tilleggslover)²⁾ fastsatte forberedende prøve og som før sin anmeldelse til embedseksamen har vært innskrevet som studerende ved Menighetsfakultetet i minst 1 år.

¹⁾Endret ved lov 10. juli 1925 nr. 4. ²⁾Se nu lov 21. april 1933 nr. 1.

§ 4. 1)

Kongen bemyndiges til på det i § 1, siste ledd, angitte vilkår å meddele Menighetsfakultetet rett til å avholde følgende eksamener:

a) Den ved lov nr. 1 av 21. juni 1886 anordnede prøve, som kan tre istedenfor den alminnelige teologiske embeds-eksamen, når andragende herom innsendes gjennom Menighetsfakultetets lærerråd.

b) Praktisk-teologisk avgangseksamen for de kandidater som ansøker derom, uten hensyn til om de har tatt den teologiske embedseksamen ved Menighetsfakultetet eller ved Universitetet.

Ved denne praktisk-teologiske avgangseksamen følges såvidt mulig lov nr. 1 av 14. mai 1902 § 2 og reglement av 23. januar 1905 med deri foretatte endringer. For øvrig blir denne eksamensrett å utøve på følgende betingelser:

1. Menighetsfakultetets lærer i praktisk teologi må godkjennes av Kongen, de øvrige lærere ved dette seminar av Kirkedepartementet.

2. Menighetsfakultetets Praktisk-Teologiske Seminar står under et styre, hvis sammensetning og virksomhet fastsettes av Kongen.

1) Endret ved lov 10. juli 1925 nr. 4.

§ 5. 1)

Menighetsfakultetets styre har, så lenge det er tilstått eksamensrett, for hvert undervisningsår til Kirke- og Undervisningsdepartementet å innsende en beretning om sin virksomhet og en fortegnelse over samtlige fakultetets studerende i hvert semester, over anmeldte til eksamen og over eksamensutfall.

1) Endret ved lov 10. juli 1925 nr. 4.

DET TEOLOGISKE STUDIUM

Innledning

Eksamensreglement

Fakultetets eksamensforskrifter

Studieplan

I. avdeling

II. avdeling

1. avsnitt

2. avsnitt

INNLEDNING

1. Studiets gang.

Det teologiske studium forløper i henhold til studieordning og eksamensreglement av oktober 1972 ("Ny studieordning") i to faser. Dertil kommer en tredje i form av et praktisk-teologisk seminar. Studietiden er beregnet til å vare totalt 13 semestre, fordelt slik:

I. avdeling	5 semestre
Forberedende prøve i latin	1 semester
II. avdeling	5 semestre
Det praktisk-teologiske seminar	2 semestre

2. I. avdeling er generelt å forstå som en innledende del av det teologiske studiet. Studentene avlegger ved begynnelsen av studiet til I. avdeling *examen philosophicum* ved Universitetet i Oslo. Dertil arbeider en med *hebraisk og gresk språk*.

I hebraisk og gresk språk er studiet lagt opp slik at studentene avlegger 2 prøver. Pensum og eksamenskrav svarer til dem som gjelder for forberedende prøver ved Universitetet i Oslo, og er godkjent som likeverdige med disse. Prøvene avlegges ved MF.

Samtidig gis en *elementær innføring i samtlige teologiske fag*, unntatt praktisk teologi.

Gjennom studiet til første avdeling vil studenten erhverve seg de nødvendige språklige og teologiske forutsetninger for et videregående teologisk studium.

Etter I. avdeling avlegger studenten *forberedende prøve i latin* ved Universitetet i Oslo.

3. II. avdeling

er delt i 2 avsnitt.

1. *avsnitt* omfatter fagene Det gamle og Det nye testamente og er planlagt å vare 2 semestre.

2. *avsnitt* omfatter kirkehistorie og systematisk teologi (dogmatikk, etikk og religionsfilosofi), samt en spesialavhandling, og er planlagt å skulle vare 3 semestre.

Under studiet til 2. avdeling kan en legge vekt på forskjellige fagområder, alt etter interesse og yrkesplaner.

Blant de fire nevnte hovedfagene skal en velge ett som studeres etter et *maksimumspensum*. Her byr hvert fag på forskjellige muligheter. De øvrige fag studeres etter *normalpensum*. Emnet for *spesialavhandlingen* kan velges blant en rekke forskjellige fag. Spesialavhandlingen skal være et selvstendig, skriftlig arbeid på maksimalt 30 sider.

4. Det praktisk-teologiske seminar er organisatorisk adskilt fra teologistudiet, men danner den naturlige videreføring og avslutning av de teoretiske studier. Arbeidet ved seminaret er langt mer praktisk rettet enn tilfellet er til teologisk embetseksamen. Praktiske øvelser i å preke, holde andakt, undervise og forrette ved gudstjenester, sammen med tjenestegjøring i en menighet, går hånd i hånd med forelesninger og studier innenfor sjelesorg, prekenlære, pastorallære m.m.

5. Studieplanen.

De videre detaljer vedrørende studiet vil en få rede på ved å slå opp under de følgende avsnitt i Studiehåndboken. Her redegjøres det for de eksakte *eksamenskrav* innenfor disiplinene, videre vises det til de motsvarende *litteraturlister*. Den oppstilte litteratur fortolker eksamenskravene både med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Listene er i

prinsippet 'åpne', i det det bestandig står 'eller tilsvarende' etter boktitlene. Dette betyr at en student godt kan legge opp annen litteratur enn den nevnte. Dog forbeholder fakultetet seg retten til å godkjenne det som er valgt. Erstatninger for studieplanens litteratur må derfor anbefales av vedkommende faglærer. Da først vil studenten være sikker på at den foreskrevne *eksamensoppmelding* vil bli godkjent som basis for eksamen.

6. Innskriving.

For å bli innskrevet som teologisk student ved Menighetsfakultetet må en ha eksamen artium eller tilsvarende immatrikuleringsgrunnlag.

- a. Studenten må *personlig møte opp hos fakultetets dekanus* for å melde seg inn. Forut for dette skal en ha innsendt en *søknad* om opptakelse der en gjør rede for sine grunner til å velge det teologiske studium. Søknaden skal være ledsaget av følgende:
 - dåps- og konfirmasjonsattest, eller tilsvarende, artiumsvitnemål, eller attester for utdanning som har gitt grunnlag for immatrikulering, akademisk borgerbrev i original, vandelsattest fra en som kjenner en godt, helsekort av ny dato, 2 bilder.
- b. Den som blir innskrevet som student ved Menighetsfakultetet er automatisk også *medlem av Studentsamskipnaden* i Oslo med de plikter og rettigheter dette innebærer.
- c. Dersom en student som tidligere er blitt *relegert* ved Universitetet eller ved noen annen akademisk institusjon, ønsker å bli innskrevet som studerende ved Menighetsfakultetet, plikter han ved innskrivningen å opplyse om saken, selv om relegasjonen ikke lenger står ved makt. Unnlater han å gjøre dette, er innskrivningen ugyldig.

- d. Viser en student ved Menighetsfakultetet forargelig adferd eller forøvrig en opptreden som ikke er forenlig med det å studere teologi, har fakultetsrådet å *bortvise* ham fra fakultetet. En sådan bortvisning eller relegasjon kan være definitiv eller begrenset til et bestemt tidsrom.

7. Avbrudd i studiet.

Studenter som avbryter et studium for mer enn ett semester, skal gi skriftlig melding om dette til undervisningsadministrasjonen. Studenter som vil avbryte studiet for godt, skal personlig møte opp hos fakultetets dekanus for utmelding.

REGLEMENT for teologisk embetseksamen ved Det teologiske Menighetsfakultetet.

Fastsatt ved kongelig resolusjon 27. oktober 1972 med hjemmel i § 2 i lov 16. mai 1913, nr. 3.

§ 1. Inndeling og tittel.

Teologisk embetseksamen består av to avdelinger og gir rett til tittelen candidatus theologiae.

§ 2. Første avdeling.

Første avdeling omfatter skriftlig prøve i fagene:

hebraisk språk og det gamle testamente,
gresk språk og det nye testamente,
kirkehistorie med konfesjonskunnskap,
systematisk teologi,
religionshistorie,
misjonskunnskap,
religionspedagogikk.

Nærmere bestemmelser om prøvene fastsettes av fakultetet.

§ 3. Andre avdeling.

Andre avdeling består av to avsnitt:

Første avsnitt omfatter skriftlig prøve i fagene:
det gamle testamente og det nye testamente, og
muntlig prøve i det nye testamente.

Andre avsnitt omfatter skriftlig prøve i fagene:
kirkehistorie og systematisk teologi,
muntlig prøve i systematisk teologi, og
en spesialavhandling om et emne innenfor et av disse fag

eller andre fag fastsatt i studieplanen.

I ett av de fagene studenten avlegger skriftlig prøve, skal han avlegge prøve i et utvidet pensum (maksimumspensum). Emnet for spesiellavhandlingen må godkjennes av fakultetet. Fakultetet kan i særlige tilfeller bestemme at en student kan avlegge muntlig prøve i stedet for å levere spesialavhandling. I særlige tilfeller kan fakultetet samtykke i ombytte av et fag under avsnittene.

Nærmere bestemmelser om prøvene fastsettes av fakultetet.

§ 4. Sensorer.

Ved prøvene til første avdeling er det to sensorer, den ene oppnevnt av departementet¹⁾, den andre en av lærerne oppnevnt av fakultetet.

Ved prøvene til andre avdeling er det tre sensorer, to oppnevnt av departementet¹⁾, og en av lærerne oppnevnt av fakultetet. Spesialavhandlingen bedømmes av to sensorer, den ene oppnevnt av departementet¹⁾, den andre oppnevnt av fakultetet.

¹⁾jfr. delegasjon ved kgl.res. 31. mai 1963.

§ 5. Oppmeldingskrav.

Før oppmelding til første avsnitt i andre avdeling må studenten ha bestått de forberedende prøver¹⁾ og første avdeling.

Før oppmelding til andre avsnitt i andre avdeling må studenten ha bestått første avsnitt.

¹⁾jfr. reglement om forberedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen.

§ 6. Karakterfastsetting, begrunnelse og klage.

For hver bestått prøve gis en karakter som uttrykkes i tall fra 1 til 4 angitt med en desimal. Studenter som får dårligere karakter enn 4.0 har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

I fag med både skriftlig og muntlig prøve gis det en foreløpig karakter for skriftlig prøve som meddeles studenten. Etter muntlig prøve fastsettes den endelige karakter for faget. Studenter som ikke har bestått skriftlig prøve, kan ikke framstille seg til muntlig prøve.

For første avdeling regnes det ut en samlet karakter ved at karakterene i de teologiske prøver summeres og deles med antall prøver.

Om begrunnelse og klage over sensurvedtak og klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur skal forskrifter fastsatt av departementet 19. januar 1973 for universitets- og høskoleeksamener gjelde. Fakultetet skal ha de funksjoner som i forskriftene er lagt til styret. Klagenemnda etter forskriftenes § 2, andre ledd, skal bestå av minst 3 medlemmer, hvorav minst 1 skal være sensor oppnevnt av departementet.

§ 7. Hovedkarakter.

Hovedkarakteren regnes ut som et veiet middeltall av karakteren til første avdeling og karakterene i de enkelte fag til andre avdeling. Hovedkarakteren angis med en desimal som forhøyes dersom andre desimal ville bli 5 eller høyere. Ved utregningen gis karakteren for første avdeling vektallet 3, for andre avdeling gis karakteren i faget med utvidet

pensum (maksimumspensum) vektallet 2 og karakteren i de øvrige fag og for spesialavhandlingen vektallet 1. Ved gjentatt prøve skal beste karakter gjelde.

Fakultetet bestemmer om kandidater som er fritatt for prøve etter § 10 skal få hovedkarakter.

Hovedkarakteren angis med grad og tallverdi slik:

Laudabilis prae ceteris	1.0 – 1.5
Laudabilis	1.6 – 2.5
Haud illaudabilis	2.6 – 3.2
Non contemnendus	3.3 – 4.0

Det gis innberetning til Kongen om kandidater som har oppnådd hovedkarakteren *laudabilis prae ceteris* og som ikke har framstilt seg mer enn en gang til noen prøve.

§ 8. Vitnemål.

På vitnemålet for fullført teologisk embetseksamen oppføres hovedkarakteren, faget med utvidet pensum (maksimumspensum), tittelen på spesialavhandlingen og eventuelt fritak etter § 10.

§ 9. Ny prøve og kontinuasjon.

En student kan ikke framstille seg til ny prøve i samme fag mer enn 3 ganger. Fakultetet kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsen.

Den som unnlater å møte fram eller trekker seg under prøven, regnes for å ha framstilt seg når godkjent forfallsgrunn ikke foreligger.

Fakultetet fastsetter de regler som skal gjelde for framstilling til ny prøve og kontinuasjonsprøve.

§ 10. Fritak

Fakultetet kan frita for prøve når tilsvarende krav er oppfylt ved fakultetet eller en annen institusjon. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

Fakultetets avgjørelse kan påklages til departementet.

§ 11. Fakultetets forskrifter.

De forskrifter fakultetet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes av fakultetet med mindre forskriften gir hjemmel til det.

§ 12. Ikrafttredelse.

Reglementet tar til å gjelde 1. november 1972.

FAKULTETETS EKSAMENSFORSKRIFTER

Fastsatt i fakultetsråd 16. mars 1972 med senere endringer.

1. **I. avdelings prøver** (kfr. eksamensreglementet § 2).
 - a. *Samtlige prøver er skriftlige.*
 - b. *De enkelte prøver, i den rekkefølge de er angitt i undervisningsplanen:*

2. SEMESTER:

Gresk språk, 2 t. prøve. Studenten skal oversette et mindre avsnitt fra pensum og besvare spørsmål fra grammatikken.
Religionshistorie, 2 t. prøve. Studenten skal besvare en essay-oppgave.

3. SEMESTER:

Hebraisk språk, 2 t. prøve. Studenten skal oversette et mindre avsnitt fra pensum og besvare spørsmål fra grammatikken.

Kirkehistorie med konfesjonskunnskap og misjonskunnskap, 4 t. prøve. Som oppgave gis en essay-oppgave fra ett av områdene og en kortsvarsprøve (ca. 20 spørsmål) fra det andre. Essay-oppgaven og kortsvarsprøven teller likt.

4. SEMESTER:

Hebraisk språk, 2. prøve. Studenten skal oversette et avsnitt fra pensum og besvare spørsmål fra grammatikken.

Det gamle testamente, 4 t. prøve. Som oppgave gis *enten*: å oversette og fortolke et avsnitt fra det detaljsegetiske pensum, *eller*: å besvare en essay-oppgave fra de øvrige gammeltestamentlige disipliner.

5. SEMESTER:

Gresk språk, 2 t. prøve. Studenten skal oversette et avsnitt

fra det resterende språklige pensum og besvare spørsmål fra grammatikken.

Det nye testamente, 4 t. prøve. Som oppgave gis *enten*: å oversette å fortolke et avsnitt fra det detaljeksegetiske pensum, *eller*: å besvare en oppgave fra de øvrige nytestamentlige disipliner.

Systematisk teologi og religionspedagogikk, 4 t. prøve. Som oppgave gis en essay-oppgave fra ett av områdene.

c. Hjelpemidler:

Ved de språklige prøver tillates ikke bruk av hjelpemidler ut over tekstutgavene.

Ved de øvrige prøver kan en ha med følgende littære hjelpemidler:

1. *Kittels Biblia Hebraica*, 7. utg. eller senere (hvori innarbeidet varianter av dødehavstekstene) og/eller *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, ed. Elliger-Rudolph.
2. *Lisowsky*: Konkordanz zum Hebräischen AT og/eller *S. Mandelkern*: Veteris Testamenti Concordantiae.
3. *Gesenius-Buhls* leksikon til GT, 17. utg. og/eller *Koehler* (med *Supplementum*) og/eller *Brown-Driver-Briggs* (hebr.-eng.).
4. *William L. Holladay's* leksikon til GT (hebr./aramaisk-eng.).
5. *Novum Testamentum Graece*, Nestles tekstutgave siste eller nest siste utgave (for tiden 25. og 24. utg.). I tillegg er det anledning til å bruke *The Greek New Testament, med el. uten Dictionary*, 2. ed. by K. Aland, M. Black, Martini, B.M. Metzger og A. Wikgren.
6. *Huck-Lietzmanns Synopse* og/eller *K. Alands Synopse*.
7. *Bauers* leksikon til NT.
8. *Schmollers Handkonkordanz* til NT.

9. Latinsk ordbok og ordbøker fra og til de viktigste *moderne språk*: engelsk-norsk, tysk-norsk, fransk-norsk og vice versa.

10. *Zeichenerklärung* og *Erläuterungen der Akzente* til Kittels utgave samt *Explanatio signorum* til Nestles utgave.

I alle tekstutgaver tillates det å streke under lesemåter i apparatet samt ved hjelp av en strek under henvisningsbokstaven (-tegnet) oppe i teksten å signalisere en sådan understrekning.

Likewise tillates tilføyelse av lesemåter eller konjekturer som ikke finnes i apparatet, også angivelse av grunnlag eller motivering for disse, dog således at man herunder kun nytter de vanlige tegn, bokstaver eller termini som forekommer i apparat og tekst i de godkjente tekstutgaver.

I GT kan dessuten i margin være avmerket den tradisjonelle kildesondring ved hjelp av de vanlige bokstavtegn og eventuelt ved bruk av forskjellige farger.

I Synopsen kan dessuten være avmerket særstoff/fellesstoff, f.eks. ved bruk av forskjellige farger, men uten bruk av ord, bokstaver eller tall.

Ut over dette er i tekstutgavene ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt, i leksikon og konkordans overhodet ingen. Dog tillates i leksika understrekninger av tall og/eller bokstaver i begynnelsen av underavsnitt i artiklene. Likeså tillates alfabetregister i leksika og konkordanser.

Ingen slags notater må medbringes eller nyttes ved prøvene,

heller ingen form for oversettelser. Har noen med seg sitt lommeestamente, må dette innleveres til inspektøren før oppgaven leses opp.

2. II. avdelings prøver (kfr. reglement, § 3).

a. Første avsnitt.

Skriftlig prøve avholdes i

Det gamle testamente.

Det nye testamente.

Prøvene varer 8 timer.

Ved hver skriftlig prøve kan gis inntil 2 oppgaver som begge skal besvares.

Prøven i Det nye testamente er begrenset til å omfatte exegese og bibelteologi.

Muntlig prøve avholdes i Det nye testamente. Prøven er begrenset til å vare 30 min. og er begrenset til å omfatte eksamenskravene for kursorisk redegjørelse, innledning og nytestamentlige historieproblemer.

Dersom kandidaten avlegger prøve i et utvidet pensum (maksimumspensum) i Det nye testamente, kan den muntlige prøve også omfatte den del av det utvidede pensum (maksimumspensum) som ikke inngår i normalpensum.

b. Annet avsnitt.

Skriftlig prøve avholdes i

Kirkehistorie.

Systematisk teologi.

Prøvene varer 8 timer.

Ved hver skriftlig prøve kan gis inntil 2 oppgaver som begge skal besvares.

Muntlig prøve avholdes i Systematisk teologi, og (i det

tilfelle at en stud. har fått adgang til å avlegge en muntlig prøve istedenfor å innlevere en spesialavhandling) i et spesielt emne ("spesialfag").

Den muntlige prøve i Systematisk teologi er begrenset til å vare 30 min. og er begrenset til å omfatte den/de disipliner som det ikke er prøvet i ved den skriftlige prøve.

Dersom kandidaten avlegger prøve i et utvidet pensum (maksimumspensum) i Systematisk teologi, kan den muntlige prøve også omfatte den del av det utvidede pensum (maksimumspensum) som ikke inngår i normalpensum.

c. Hjelpemidler:

Ved 1. og 2. avsnitts prøver kan en ha med de samme litterære hjelpemidler som ved prøvene i de teologiske fag til I. avdeling, og dertil:

1. Rahlfs' eller Swetes Septuaginta.
2. Som en prøveordning kan en ved prøven i kirkehistorie ha med:
Henry Bettenson: Documents of the Christian Church, 2. utg. 1963.
3. Etter særlig tillatelse kan også andre tekstutgaver, leksika og konkordanser benyttes.

Kandidaten anmerker på besvarelsen hvilket leksikon som er nyttet i GT og NT, og hvilken tekstutgave som er brukt i GT og NT.

- d. Emnet for *spesialavhandlingen* skal godkjennes av vedk. faglærer eller av den som av fakultetet er oppnevnt som sakkynndig. Passende omfang av arbeidet er 25-30 maskinskrevne sider. Arbeidet skal innleveres før II. avdelings siste eksamen innen frister fastsatt av fakultetet.

3. **Eksamensoppmelding** (kfr. reglement, § 5).
Oppmelding skjer skriftlig til hver avdeling/avsnitt der en gjør rede for sine studier i de forskjellige fag og vedlegger vitnesbyrd for de eksamener som er avlagt utenfor fakultetet.
4. **Annullering av eksamensoppmelding.**
Annullering av eksamensoppmelding må skje skriftlig og mottas inntil en uke før eksamensdagen i angjeldende fag. Studenter som ikke møter til eksamen eller trekker seg etter annulleringsfristens utløp regnes for å ha framstilt seg til eksamen.
(Kfr. reglement § 9.)
5. **Overgang fra kristendomskunnskap til teologi** (kfr. reglementet, § 10).
- a. De studenter som har avlagt fakultetets *grunnfags-eksamen* i kristendomskunnskap eller en eksamen som av fakultetet er godkjent som faglig jevngod med denne, kan fritas fra å avlegge 1. avdelings eksamener mot å avlegge 1. avdelings språkprøver og prøvene i GT og NT.
For disse studenter utregnes karakteren for 1. avdeling slik: Karakteren for grunnfagseksamen teller 3, karakterene i GT og NT begge 1.
- b. De studenter som har avlagt fakultetets *mellomfags-eksamen* i kristendomskunnskap eller en eksamen som av fakultetet er godkjent som faglig jevngod med denne, kan fritas fra å avlegge 1. avdelings eksamen mot å avlegge fig. tilleggsprøve:
enten forb. pr. i gresk og hebraisk for teologer,
eller de to prøver i gresk og de to prøver i hebraisk under 1. avdeling
For disse studenter erstatter karakteren for mellomfagseksamen karakteren for eksamen til 1. avdeling.

- c. De studenter som har avlagt fakultetets *hovedfags-eksamen* i kristendomskunnskap eller en eksamen som av fakultetet er godkjent som faglig jevngod med denne, fritas fra å avlegge 1. og 2. avdelings skriftlige og muntlige prøver og fra kravet om spesialavhandling mot å avlegge følgende tilleggsprøver:

en skriftlig prøve i GT lik tilsvarende prøve iflg. normalpensum under 2. avd., bortsett fra eksamenskravenes pkt. 2.

en skriftlig prøve i kirkehistorie av 5 t. varighet og med fig. krav: utførlig kjennskap til et avsnitt fortrinnsvis fra dogmehistorien eller reformasjonstiden, hentet fra normal- eller maksimumspensum, studert på grunnlag av litteratur av ca. 300 s. omfang, og med samme hjelpemidler som for teologer bestemt.

en muntlig prøve i NT tilsvarende hovedfagseksamens pensum fra grunnteksten med særskilt vekt på eksegese fra grunnteksten og på metodiske spørsmål i forbindelse med denne.

For disse kand. utregnes hovedkarakteren for teol. embetseksamen slik (kfr. reglementets § 7):

mellomfagseksamen, vekt tall	3
hovedfagseksamen, "	4
prøven i GT, "	1
prøvene i kirkehistorie og NT,	
deres middelkarakter "	1

Under hensyntagen til hovedfagsoppgavens emne kan det etter søknad til Lærerrådet dispenseres fra kravet om prøve i KH.

For disse kand. utregnes hovedkarakteren slik:

mellomfagseksamen, vektall	3
hovedfagseksamen, "	4
prøven i GT, "	1
prøven i NT, "	1

Dersom kandidaten har avlagt hovedfagseksamen i NT uten å kunne benytte hjelpemidler på norsk, bortfaller kravet om prøve i NT.

For disse kand. utregnes hovedkarakteren slik:

mellomfagseksamen, vektall	3
hovedfagseksamen, "	4
prøven i GT, "	1
prøven i kirkehistorie "	1

For de kand. som fritas fra kravet om prøve både i KH og i NT utregnes hovedkarakteren slik:

mellomfagseksamen, vektall	3
hovedfagseksamen, "	5
prøven i GT "	1

6. Sykdom under eksamen (kfr. reglement, §§ 2, 3 og 9).

Dersom en kandidat ved sykdom er hindret fra å møte fram ved skriftlig eksamen og har innsendt legeattest, kan han gis adgang til eksamen de følgende dager og gis anledning til å kontinuere ved en særskilt prøve. Denne skal holdes så snart kandidatens helbredstilstand og forholdene for øvrig tillater det. For kontinuasjonsprøven betales ikke ny eksamensavgift.

Blir en kandidat syk under selve den skriftlige prøve, mens han arbeider på sin oppgave, må han, før han forlater eksamensværelset, innlevere sitt arbeid til eventuell sensur. I motsatt fall betraktes han som trådt tilbake. Dersom han samme dag innsender legeattest som blir godtatt, kan han få

adgang til å kontinuere etter bestemmelsen i dette punkts første ledd.

Kandidater som har avlagt de skriftlige prøver, kan ikke undra seg sensur for disse.

Dersom en kandidat som har avlagt de skriftlige prøver, ved sykdom er hindret fra å avlegge eller fullende de muntlige prøver sammen med de øvrige eksamenskandidater, og innen den muntlige prøve innsender legeattest til fakultetet, kan han gis adgang til kontinuasjon.

7. Fornyet prøve (kfr. reglement, § 9).

En student som ikke har bestått en prøve til 1. eller 2. avdeling, kan fremstille seg til fornyet prøve i vedk. fag ved begynnelsen av det følgende semester eller ved en av de flg. ordinære eksamener.

Når en student fremstiller seg til ny prøve ved en avdeling, får han eksamensvitnemålet på grunnlag av denne prøve.

FORSKRIFT om begrunnelse og klage ved Universitets- og høskoleeksamener

fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1. Begrunnelse.

Eksamenskandidat ved universitet eller høskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gis skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2. Klage over innholdet av sensurvedtak.

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal denne behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret¹, det høyeste organ, ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3. Behandlingen i klagenemnda.

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamensprestasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller til ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelig karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakter fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4. Klage over saksbehandlingen.

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur

behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5. Fullmakt til å gi nærmere regler.

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3. Forøvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

1) Iflg. departementets fastsettelse av 31/10-73 skal ved MF *fakultetet* ha de funksjoner som i forskriftene er lagt til styret.

Midlertidige, nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold m.m.

Kfr. Forskrifter om begrunnelse m.m. av 19/1-73, § 5.

1. Om begrunnelse.

Studenter som ønsker en redegjørelse for sensurvedtak må henvende seg til den av sensorene som disse har utpekt til dette formål innen 1 uke etter at skr. sensur er falt.

2. Om klagens form og innhold.

Klage over innholdet av sensurvedtak så vel som klage over saksbehandlingen fremsettes skriftlig til Lærerrådet og må være begrunnet.

3. Om frist for klagen.

Klage over innholdet av sensurvedtak må være innkommet innen 2 uker etter at sensur er falt.

Klage over saksbehandlingen må være innkommet innen 1 uke etter at skr. sensur er falt.

4. Om klagenemndas sammensetning.

Klagenemnda skal ha en sammensetning som tilsvarende sensurkollegiet.

Et flertall i klagenemnda skal være nye i forhold til sensurkollegiet.

Klagenemnda oppnevnes av Lærerrådet.

5. Om hva som skal regnes som påtagelig misforhold etter forskriftenes § 3.

For at klagenemnda skal kunne fastsette en ny karakter, må den – der hvor det gis tallkarakter – finne at det er et misforhold mellom eksamensprestasjoner og eksamensresultat på minst 3/10 ved en eksamen som har karakterskala fra 1.0 til 4.0.

Vedtatt i Fakultetsråd 28/11-73.

STUDIEPLAN

Godkjent av kirke- og undervisningsdepartementet
i skriv av 27. oktober 1972

I. AVDELING

Studiets omfang.

I. avdeling omfatter følgende fag:

Hebraisk språk, Det gamle testamente, gresk språk, Det nye testamente, Kirkehistorie med konfesjonskunnskap, Systematisk teologi, Religionshistorie, Misjonskunnskap og Religionspedagogikk.

I I. avdelings 1. semester avlegger studentene Examen Philosophicum. Etter I. avdeling avlegges forberedende prøve i latin.

Studiet og undervisningen.

Undervisningen dekker i løpet av 5 semestre vesentlige deler av pensum og den vil i særlig grad rettes mot de områder der den anførte litteratur ikke er dekkende. Bestemte områder er imidlertid overlatt studentene til studium på egen hånd. Forutsetningen er at det her foreligger litteratur/studiemateriell som svarer til eksamenskravene.

Undervisningen er ikke obligatorisk, men studentene bør følge den undervisning som gis for å komme inn i en naturlig studieprogresjon.

Studentene anbefales særlig å følge undervisningen i *gresk og hebraisk språk*. Regelmessig frammøte og aktiv deltakelse i seminargruppene er den beste hjelp til å få orden på språkstudiet.

Ved begynnelsen av 1. semester avholdes et kurs i studieteknikk. Her får studentene også en generell innføring i I. avdeling.

UNDERVISNINGSPLAN

	Examen philosophicum	KH 2 t.	Studie- veiledning 2 x 3 t.	Gresk ² 2-3 t.	4-5 t. + studieveg- ledning.
1. semester (høst) ¹	GT 3 t.				
2. semester (vår)	Hebraisk 2-3 t.	KH 2 t.	RH 2 t. Skr. prøve	Gresk 3 t. I. skr. prøve	12-13 t.
3. semester (høst)	GT 2 t.	KH-MK 3 t. Skr. prøve	ST 2 t.	Gresk 2 t.	13 t.
4. semester (vår)	GT 2 t. Skr. prøve		ST 4 t.	Gresk 2 t.	12 t.
5. semester (høst)		RP 2 t.	ST 4 t. Skr. prøve	Gresk 2 t. 2. skr. prøve	10 t.

1 Det er regnet med at en begynner studiet i et høstsemester. De som begynner i vårsemesteret, leser til forberedende prøve i latin første våren.

2 Intensivering av undervisningen i tiden etter examen philosophicum.

HEBRAISK SPRÅK – DET GAMLE TESTAMENTE

OMFANG OG KARAKTER

Hovedvekten ligger på innlæringen av det hebraiske språk og på det eksegetiske arbeid med de gtl. tekster, det siste på grunnlag av såvel den norske bibeloversettelse (NO) som den hebraiske Bibel (BH). Til dette eksegetiske studium er knyttet arbeid med de øvrige disipliner: Israels historie, gammeltestamentlig innledning, tekst- og kanonhistorie samt bibelkunnskap.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøvene i hebraisk språk – Det gamle testamente kreves:

1. kjennskap til elementene i hebraisk språk og grammatikk, lik kravene ved prøven for teologer ved Universitetet i Oslo. Denne prøve faller i to deler,
 - a. en første prøve der det kreves kjennskap til grunnelementene i den hebraiske grammatikk og oversettelse av 25 s. fra Biblia Hebraica – Kittels Biblia Hebraica, 3. utg. (BHK) eller Biblia Stuttgartensia (BHS). For tiden legges utvalget av trykte og språklig kommenterte tekster i Helmer Ringgren, Hebraisk nybörjarbok, til grunn, likevel slik at Genesis 1–3, Exodus 20,1-17, Jesaja 6 og Amos 7,1-8,3 leses i sin helhet.
 - b. en prøve nr. 2 der det kreves godt kjennskap til elementene i den hebraiske grammatikk og oversettelse av utvalgte tekster fra Biblia Hebraica som utover de tekster som er nevnt ovenfor under pkt. a. utgjør minst 25 s. i BHK resp. BHS. For

tiden gjelder følgende utvalg:

Genesis 1-3; 12,1-9; 18; 22,1-19; 28,10-22.

Exodus 3,1-17; 19,1-20, 17.

Deuteronomium 6,4-9; 7,6-11; 26,1-11.

Josva 24,1-28.

2. Sam. 2,1-4; 5,1-10.

Jesaja 6,1-8,18; 9; 11,1-9.

Jeremia 1; 31,31-37.

Amos 5; 7,1-8,3.

Salme 2; 8; 13; 24; 51; 103; 110.

2. detaljeksegetisk kjennskap til følgende tekster (i BHK, resp. BHS):

Genesis 1-3; 12,1-9; 22,1-19.

Exodus 19,1-20,17.

Deuteronomium 6,4-9.

Josva 24,1-28.

Jesaja 6.

Amos 5; 7,1-8,3.

Salme 8; 13; 51.

3. oversiktsmessig kjennskap til Israels historie.
4. oversiktsmessig kjennskap til gammeltestamentlig innledning, tekst- og kanonhistorie.
5. kjennskap til hovedtrekkene i GT's historiske bøker slik de finnes i Utvalg av Det gamle testamente, Oslo 1966, s. 11-228.

B. UNDERVISNINGEN

I 2. og 3. semester blir det gitt en innføring i hebraisk språk og grammatikk, kfr. eksamenskravenes pkt. 1 a. Undervisningen gis i grupper 3 t/uke. Den første skriftlige prøven i hebraisk språk avlegges ved slutten av 3. semester.

I 2. semester holdes det forelesninger over gammeltestamentlig innledning, tekst- og kanonhistorie og tekster med henblikk på Israels historie, 2 t/uke de to første tredjedeler av semesteret. I den siste tredjedelen av semesteret blir det holdt forelesninger om tekstfortolkningsens metodikk 2 t/uke.

I 3. og 4. semester blir tekster fra det detaljeksegetiske pensum (etter BH) gjennomgått i forelesninger 2 t/uke. Den skriftlige prøven i Det gamle testamente avlegges ved slutten av 4. semester.

I 4. semester blir hebraisk språk og grammatikk gjennomgått i forelesninger 2 t/uke. Den andre skriftlige prøven i hebraisk språk avlegges ved slutten av 4. semester.

C. LITTERATUR

A-1 Hebraisk.

Biblia Hebraica, ed. R. Kittel. Ed. tertia, Stuttgart 1954 (el. senere), Biblia Hebraica Stuttgartensia, ed. K. Elliger et W. Rudolph, Stuttgart 1968 ff.

H. Ringgren: Hebreisk nybörjarbok, Lund 1969, supplert med

H. Birkeland: Lærebok i hebraisk grammatikk, Oslo 1965, eller tilsvarende.

W. L. Holladay: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Leiden 1971.

E. Hammershaimb: Genesis. En sproglig analyse, 1963.

O. Chr. Kvarme: Hebraisk glossar til utvalte tekster, 1973 (stensilert). Kfr. de leksika og håndbøker som er nevnt under 2. avd., GT.

A-2 Detaljeksese.

Under forutsetning av utfyllende grunnspråklig eksegesi:

A.J. Bjørndalen: Eksegesi av hebraiske tekster fra GT, 1-2, 1973-74.

A.J. Bjørndalen m.fl.: Første Mosebok. En kommentar, 1972.

E.A. Speiser: Genesis. Introduction. Translation and Notes, 1964.

I.P. Seierstad: De ti bud, 1966.

G. von Rad: Das funfte Buch Mose. Deuteronomium, (ATD 8), 1968.

H.W. Hertzberg: Die Bucher Josua, Richter, Ruth, (ATD 9), 1969.

O. Kaiser: Der Prophet Jesaja. Kapitel 1-12, (ATD 17), 1963.

J.L. Mays: Amos. A Commentary. (Old Testament Library) 1969.

A. Weiser: Die Psalmen, 1-2 (ATD 14-15), 1966, eller tilsvarende litteratur.

Forøvrig henvises det til studiemateriell og språklig-eksegetisk gjennomgåelse i forelesninger.

Til eksegetisk metode:

G. Fohrer m.fl.: Exegese des Alten Testaments. Einfuhrung in die Methodik, 1973.

O. Kaiser m.fl.: Einfuhrung in die exegetischen Methoden, 1969.

D. Rian: Eksegetisk metode, 1969 (stensilert).

H. Barth/O. H. Steck: Exegese des Alten Testaments. Leitfaden der Methodik. Ein Arbeitsbuch fur Proseminare, Seminare und Vorlesungen, 1973.

A-3 Israels historie.

H. Ringgren: Israels historia och religion, i B. Albrektson – H. Ringgren: En bok om Gamla testamentet, 1969, bortsett fra de rel.-historiske og teologiske avsnitt (s. 22f, 26-28, 30-32, 35f, 43-50, 89-95 og 97-117), eller tilsvarende litteratur.

Utfyllende litteratur:

A.S. Kapelrud: Israel, 1969.

E. Nielsen: Grundrids af Israels historie, 1960.

G.W. Andersson: The History and Religion of Israel, 1966.

A-4-5 Innledning, tekst- og kanonhistorie, hovedtrekk i de historiske bøker.

B. Albrektson: Gammaltestamentlig isagogik, i: s.o.3, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

C. Westermann: Kurze Bibelkunde des Alten Testaments, 1974.

C. Westermann: Tausend Jahre und ein Tag, 1965.

H.W. Wolff: Bibel. Das Alte Testament. Eine Einfuhrung in seine Schriften und in die Methoden ihrer Erforschung, 1970.

Det Gamle Testamente, oversatt av S. Michelet, S. Mo-winckel, N. Messel o.a., I–V, 1929-63.

Oppslagsverker og annen generell litteratur:

Documents from Old Testament Times, ed. by D. Winton Thomas, 1955.

- Biblisch-Historisches Handwörterbuch, I–III, 1962–66.
 Gads Danske Bibelleksikon, I–II, 1965–66.
 Svenskt Bibliskt Uppslagsverk, I–II, 1963–64.
 Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament (THAT), hgg. von E. Jenni unter Mitarb. v. C. Westermann, I–II, 1971-75.
 Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament (TWAT), hgg. von G.J. Botterweck u. H. Ringgren, I–IV, 1970 ff.
 A. Richardson: A Theological Word Book of the Bible, 1950.
 E. Thestrup Pedersen: Bibelhåndbok, 1966.
 E. W. Heaton: Daglig liv i det gamle Israel, 1958.
 L. H. Grollenberg: Bildatlas till Bibeln, 1961.
 Oxford Bible Atlas, ed. by H. G. May, 1962.

GRESK SPRÅK – DET NYE TESTAMENTE

OMFANG OG KARAKTER

Hovedvekten ligger på innlæringen av det greske språk og på det eksegetiske arbeid med tekster fra det greske nytestamente. Til dette eksegetiske studium er knyttet arbeid med de øvrige disipliner: nytestamentlig tidshistorie, nytestamentlig innledning med tekst- og kanonhistorie samt bibelkunnskap.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøvene i gresk språk – Det nye testamente kreves:

1. kjennskap til elementene i gresk språk og grammatikk lik kravene ved prøven for teologer ved Universitet i Oslo. Denne prøve faller i to deler:

- a. en første prøve der det kreves kjennskap til grunnelementene i den greske grammatikk og oversettelse av flg. tekster:
 - Didache
 - Ignatius' brev til romerne
 - 2. klemensbrev I - XII
 - Brevet til Diognetos I - X
 - Josephus: De bello judaico, bok II, 8 (= 117-166).
 - Joh. 1-6
 - 1. Pet.
- b. en prøve nr. 2 der det kreves godt kjennskap til elementene i den greske grammatikk og oversettelse av flg. tekster:
 - Rom. 1-13,
 - Acta 1-6,
 - Ef.
 - 1. Tim.
 - Hebr. 1-10.
2. detaljeksegetisk kjennskap på grunnlag av grunnteksten til
 - Mark. 1,1-39; 2,1-28; 3,7-19. 31-35; 4,1-8. 13-20. 26-29. 35-41; 5,21-43; 6,6-13. 30-44; 8,27-9,8; 9,30-32; 10,13-45; 11,1-10. 15-19. 27-33; 12,1-12. 28-40.
 - (Som tekstbok nyttes Nestles utg. eller The Greek NT.)
 - Matt. 5-7, med parallellstoff hos Luk.
 - (Som tekstbok nyttes til studiet av bergprekenen Huck-Liezmanns el. Alands synopse.)
 - Luk. 4,16-30; 12, 13-21; 15,11-32; 17,11-19; 18,1-8.
 - (Som tekstbok nyttes Nestles utg.)
 - Joh. 1-3
 - Acta 1-6.
 - Rom. 1-8 og 12-13.

3. Oversiktsmessig kjennskap til nytestamentlig tidshistorie.
4. Oversiktsmessig kjennskap til nytestamentlig innledning, med vekt på de enkelte skrifers innhold, disposisjon og viktigste temata.
Dessuten oversiktsmessig kjennskap til tekst- og kanonhistorien.

B. UNDERVISNINGEN

I 1. og 2. semester blir det gitt en innføring i grunn-elementene i gresk språk og grammatikk, cfr. eksamenskravenes pkt. 1 a.

Undervisningen foregår i grupper 2-3 t/uke. En intensiverer undervisningen i høstsemesteret i tiden etter at examen philosophicum er avlagt. Den første skriftlige prøven i gresk språk avlegges ved slutten av 2. semester.

I 3.-5. semester blir gresk språk og grammatikk gjennomgått i forelesninger 2 t/uke, kfr. eksamenskravenes pkt. 1 b. Den andre skriftlige prøven i gresk språk avlegges ved slutten av 5. semester.

I 3.-5. semester blir det holdt forelesninger 2 t/uke med hovedvekt på behandling av pensumtekstene.

Nytestamentlig tidshistorie og innledning overlates for det vesentligste til studentene til selvstudium.

Den skriftlige prøven i NT avlegges ved slutten av 5. semester.

C. LITTERATUR

A-1 Gresk språk.

Tekstutgaver:

The Apostolic Fathers I-II (i serien Loeb Classical Library) har teksten til Didache, Ignatius' Romerbrev, 2. Klemens-brev og Brevet til Diognetos.

Josephus: De bello judaico, bok II, foreligger også i Loeb-utgave; teksten vil dessuten foreligge i stensilert form.

Til NT-tekstene: Novum Testamentum Graece, ed. E. Nestle eller

The Greek New Testament, ed Aland/Black/Martini/Metzger/Wikgren (U-B S-utgaven).

Øvingshefte for begynnere i Koine-gresk (stensilert).

Grammatikk:

R. Leivestad: Nytestamentlig Gresk Grammatikk, 1972.

Jfr. E. G. Jay: New Testament Greek.

Leksika m.m.:

W. Bauer: Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des N.T.; også i engelsk utgave ved: W. F. Arndt/F.

W. Gingrich: A Greek English Lexicon of the N.T. A Lexicon abridged from Liddell and Scott's Greek-English Lexicon.

I. Heikel - A. Fridrichsen: Grekisk-svensk ordbok til NT, 1973.

T. Sheldon Green: Greek-English Lexicon to the New Testament.

F. Rienecker: Sprachlicher Schlüssel zum griechischen NT. S. Kubo: A Reader's Greek-English Lexicon.

B.M. Metzger: Lexical Aids for Students of NT. Greek.

Glossarer (med enkelte språklige merkn.) foreligger stensilert til alle utenombibelske skrifter.

A-2 Detaljeksese

Under forutsetning av grunnspråklig eksegese:

O. Modalsli: Markusevangeliet 1971 eller tilsvarende.

H. Kvalbein: Kommentar til Matteusevangeliet (stensilert), 1969, el. tilsv.

K.H. Rengstorf: Das Evangelium nach Lukas (NTD 3) 11/1967 el. tilsv.

C.K. Barrett: The Gospel According to St. John. 1972 (s. 125-190 til Joh. 1-3).

Forøvrig henvises det til studiemateriell og språklig-eksegetisk gjennomgåelse i forelesninger.

A-3 Tidshistorie.

R. Quarnstrøm: Nytestamentlig tidshistorie, i B. Gerhards-son (utg.): En bok om Nya testamentet 1969, eller tilsvarende.

A-4 Innledning tekst- og kanonhistorie.

L. Hartmann: Nytestamentlig isagogikk, i B. Gerhardsson: En bok om Nya testamentet s.o., eller tilsvarende.

Til hjelp i arbeidet med de nytestamentlige skrifers innhold vises til

E. Bejer: Nya Testamentet, Hur det kommet till och vad det inneholler. 1968, s. 47-231.

Oppslagsverk og annen generell litteratur:

S.o. under Hebraisk språk – Det gamle testamente, dertil Munkgaards Bibelleksikon, 1964.

A. C. Bouquet: Daglig liv på Jesu tid, 1957.

KIRKEHISTORIE MED KONFESJONSKUNNSKAP**OMFANG OG KARAKTER**

Faget omfatter den alminnelige kirkehistorie, norsk kirkehistorie og konfesjonskunnskap, og sikter på å gi en oversikt over fagområdene.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i kirkehistorie med konfesjonskunnskap kreves

1. oversiktsmessig kjennskap til den europeiske kirkehistorie,
2. oversiktsmessig kjennskap til den norske kirkes historie, kjennskap til den norske kirkes oppbygning (kirkekunnskap), oversikt over de øvrige nordiske kirkers historie,
3. oversiktsmessig kjennskap til de viktigste ikke-lutherske kirkesamfunn spesielt med vekt på kirkenes egenart og deres plass i den økumeniske sammenheng.

B. UNDERVISNINGEN

I 1. semester gjennomgås europeisk kirkehistorie i forelesninger 2 t/uke med sikte på en strukturering av stoffet.

I 2. semester gjennomgås norsk og nordisk kirkehistorie i forelesninger 2 t/uke på forståelse av bakgrunnsmomenter og sammenhenger i den historiske utvikling.

I 3. semester foreleses det over konfesjonskunnskap 1

t/uke. Her søker en å aktualisere stoffet ved å belyse utviklingen og fremveksten av de ikke-lutherske trossamfunn i Norge.

Den skriftlige prøven i kirkehistorie og konfesjonskunnskap avlegges ved slutten av 3. semester.

C. LITTERATUR

A-1. Europeisk kirkehistorie.

L. Bergmann: Kirkehistorie I-III, flg utvalg:

Bd. I (9. utg. 1965) s. 58-147, 156-201, 224-249.

Bd. II (9. utg. 1966) s. 1-99, 109-127, 132-136, 149-206.

Bd. III (9. utg. 1972) s. 1-51, 74-96, 102-116, 167-174, eller tilsvarende litteratur.

A-2. Norsk kirkehistorie.

A. Aarflot: Grunnriis av den norske kirkes historie. Med realmerknader til nordisk kirkehistorie (stensilert), eller tilsvarende.

A-3. Ikke-lutherske kirkesamfunn.

Carl Fr. Wisløff: Kristne kirkesamfunn, Oslo 1974 eller tilsvarende.

SYSTEMATISK TEOLOGI

OMFANG OG KARAKTER

Faget omfatter troselære, etikk og religionsfilosofi og sikter mot en første innføring i de tre systematiske disipliner.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i systematisk teologi kreves:

1. kortfattet kjennskap til troselæren,
2. kortfattet kjennskap til etikken,
3. innsikt i religionsfilosofi.

B. UNDERVISNINGEN

I 3. og 4. semester holdes det forelesninger 2 t/uke, der en vil gi en innføring i de sentrale deler i troselæren.

I 4. og 5. semester holdes det forelesninger i etikk i 2 t/uke og 5. semester i religionsfilosofi 2 t/uke. I etikk og religionsfilosofi legges hovedvekten på konkret problemdrøfting.

Den skriftlige prøven i systematisk teologi avlegges ved slutten av 5. semester.

C. LITTERATUR

A-1 Troselære

Den norske kirkes bekjennelsesskrifter utgave ved A. Brunvoll, 1972.

R. Prenter: Kirkens tro, 1970 (som må suppleres med studiemateriell), eller tilsvarende

Utfyllende litteratur:

- R. Arendt: Tænkning og tro, 1967.
 P. Lønning: Hva er kristendom, 1964.
 B. Skard: Inkarnasjonen, 1951.
 C. Fr. Wisløff: Jeg vet på hvem jeg tror, 2/1959.

A-2 Etikk

- P. W. Bøckmann: Liv – fellesskap – tjeneste. En kristen etikk 1970, fig. utvalg: s 127-275 eller tilsvarende

Utfyllende litteratur:

- T. Aukrust: Mennesket i samfunnet I-II, 1965-66.
 J. Nome, G. Hillerdal, P. W. Bøckmann: Grunn og norm for kristen moral, 1965.

A-3 Religionsfilosofi

- R. Arendt: Tænkning og tro, 1967 kap. I-VII, eller tilsvarende
 Kfr. Studiemateriell og forelesninger.

Utfyllende litteratur:

- J. Hemberg og A. Jeffner: Att välja livsåskådning, 1965.
 J. Hick: Religionsfilosofi, 1972.

RELIGIONSHISTORIE**OMFANG OG KARAKTER**

Faget omfatter religionshistorie og religionsfenomenologi særlig med sikte på dagens virkelighet.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøver i religionshistorie kreves

1. oversikt over religionshistorien,
2. kjennskap til religionsfenomenologien.

B. UNDERVISNINGEN

I forelesninger 2 t/uke i 2. semester legges vekten på arbeidet med den rolle religionene spiller i verden i dag og de problemer som knytter seg til den aktuelle konfrontasjon av kristendommen og religionene. Den skriftlige prøven i religionshistorie avlegges ved slutten av 2. semester.

C. LITTERATUR**A-1 Religionshistorie**

- H. Ludin Jansen Fremmede religioner, Oslo 1967 eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- H. Ludin Jansen: Innføring i religionenes historie, opptrykk 1973.
 G. Parrinder: Verdens levende religioner, 1967.

- E. W. Nielsen: De store verdensreligioner, 1963.
 J. Aagaard og S. Kehler (red.): Verdens religioner, 1966.

A-2 Religionsfenomenologi

H. Ringgren: Religionens form och funktion, 1968
 eller tilsvarende

Utfyllende litteratur:

- G. van der Leeuw: Mennesket og mysteriet, 1966.
 S. Mowinckel: Religion og kultus, 1950, opptrykk 1971.
 G. Widengren: Religionens värld, 3/1972.

MISJONSKUNNSKAP

OMFANG OG KARAKTER

Studiet sikter mot å erverve en grunnleggende oversikt over misjonen som kirkens oppdrag i verden med særlig vekt på drøftelse av situasjonen i verdensmisjonen i dag.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i misjonskunnskap kreves

1. oversiktsmessig kjennskap til misjonens historie i nyere tid og til dens stilling i dag, med særlig vekt på norsk misjon,
2. kjennskap til de viktigste misjonsteoretiske spørsmål.

B. UNDERVISNINGEN

I forelesninger 2 t/uke i 3. semester vil en trekke opp hovedlinjene i misjonshistorien med sikte på å orientere om situasjonen i dag, og orientere om de viktigste misjonsteoretiske spørsmål.

Den skriftlige prøven i misjonskunnskap avlegges ved slutten av 3. semester.

C. LITTERATUR

A-1 og 2 Misjonshistorie og misjonsteori

O. G. Myklebust: Misjonskunnskap (stensilert), 1972,
 eller

B. Sundkler: Missionens värld. Missionskunnskap och misjonshistorie 2/1970,
 eller tilsvarende.

Kfr. forøvrig forelesningene.

Utfyllende litteratur:

- S. Neill: A History of Christian Missions, 1964. Norsk utgave under tittelen 'Misjon i 2000 år' med bl.a. tillegg av O. G. Myklebust om 'Linjer i norsk misjonshistorie' (s. 453-493).
 K. B. Westman og H. von Sicard: Den kristna missionens historia, 1960.

RELIGIONSPEDAGOGIKK

OMFANG OG KARAKTER

Studiet omfatter et grunnriss av de sentrale områder innenfor faget, særlig alminnelig oppdragelseslære og didaktikk. Siktemålet er å vekke forståelse for betydningen av pedagogiske problemstillinger innenfor kirkelige sammenhenger.

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i religionspedagogikk kreves:

Kjennskap til de vesentlige momenter ved kristen oppdragelse og undervisning og til de problemer som knytter seg til møtet mellom kristen oppdragelse og almen pedagogikk.

B. UNDERVISNINGEN

I 5. semester holdes det forelesninger i religionspedagogikk 2 t./uke. Forelesningene vil gi en innføring i religionspedagogiske problemstillinger og i aktuell debatt med det formål å vekke forståelse for dette problemområdet.

Den skriftlige prøven i religionspedagogikk avlegges ved slutten av 5. semester.

C. LITTERATUR

I. Asheim: Religionspedagogikk (stensilert) 1971, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

I. Asheim: Orientering i religionspedagogikken, 1969.

E. Lilja: Religionspedagogik.

K.E. Bugge og Steffen Johannessen: Religionspædagogiske brydninger. Kbh. 1974.

II. AVDELING

II. avdeling består av 2 avsnitt.

1. avsnitt omfatter fagene *Det gamle og Det nye testamente*.

2. avsnitt omfatter fagene *Kirkehistorie og Systematisk teologi*.

Spesialavhandlingen må være innlevert før en kan melde seg opp til 2. avsnitt av II. avdeling.

Eksamenskravene er utformet slik at *normalpensum* i Det nye testamente og systematisk teologi er større enn i Det gamle testamente og kirkehistorie. Det tillegg som sammen med normalpensum utgjør *maksimumpensum*, er like stort i alle fag.

I. AVSNITT

FAGET DET GAMLE TESTAMENTE

INNLEDNING TIL STUDIET AV DET GAMLE TESTAMENTE

1. Det gamle testamente utgjør en vesentlig del av den kristne kirkes kanon av hellige og autoritative skrifter som er Guds ord til oss i dag.

Studiet av GT skal formidle de grunnleggende forutsetninger for en rett forståelse av de gt-lige skrifers vitnesbyrd om Guds frelsesgjerninger og åpenbaring i Israel som det utvalgte gudsfolk og om dets bekjennelse til ham som skaper og frelser.

Dette krever både kjennskap til skriftenes første historiske og teologiske miljø, og forståelse av deres sammenheng med det nt-lige vitnesbyrd om Guds åpenbaring og frelsesgjerning i Jesus Kristus.

2. Studiet av GT under 1. avdeling har gitt en første innføring i et grunnspråklig og historisk tekststudium idet hovedvekten der lå på innlæringen av hebraisk og av de viktigste eksegetiske metoder for vitenskapelig tekstanalyse. Det skjedde i tilknytning til et mindre utvalg tekster, framfor alt fra Pentateuken, samtidig som det ble krevet et oversiktsmessig kjennskap til innledningen til de enkelte gt-lige skrifter, og når det gjelder Israels historie og den gt-lige tekst- og kanonhistorie.

Studiet av GT under 2. avdeling bygger videre på dette grunnlag. Noen tekster ble ferdigbehandlet og tas ikke opp igjen under 2. avd. (som f.eks. Josva 24 og Amos). Andre tekster og flere emner tas opp igjen, men nå med krav til

større fordypningsgrad i arbeidet: det gjelder tekster som f.eks. Gen. 1-3, Ex. 20,1-17 og Jes. 6 eller emner som 'innledningen', tekst- og kanonhistorien samt Israels historie (nå begrenset til kongetiden), hvor det kreves godt kjennskap til stoffet og lesning av større fremstillinger. Endelig kommer det nytt stoff til, det gjelder såvel utvalget av tekster, hvor det nå legges større vekt på tekster fra profetene, salmene og fra visdomslitteraturen, som også disiplinen 'gammeltestamentlig teologi' hvor det kreves godt kjennskap til stoffet, samtidig legges det større vekt på de teologiske momenter i det eksegetiske arbeid med tekstene. Dessuten gir valg av maksimumspensum i GT (ev. spesialavhandling) muligheter for spesialisierende punktstudium.

3. Også under 2. avdeling ligger hovedvekten i GT-studiet etter det oppsatte *normalpensum* på arbeidet med tekstene. Det er av den største betydning at man blir fortrolig med bruken av såvel de vitenskapelige tekstutgaver som de større leksika, konkordanser og grammatikker til disse, og at man lærer seg til en selvstendig, systematisk og rasjonell anvendelse av den moderne bibelvitenskaps forskjelligartede metodikk og spesiallitteratur, det kan i alle tilfelle bare bli tale om et skjønnsomt utvalg. Studieplanen gir adgang til å legge annen eksegetisk litteratur enn den anførte til grunn for tekstarbeidet, men det vil bli lagt stor vekt på at de kommentarer som en i samråd med faglærerne velger, holder bibelvitenskapelig mål. Det samme gjelder for øvrig fremstillingene av 'innledningen', Israels historie eller 'den gammeltestamentlige teologi' hvor det også vil måtte være et visst spillerom hva opplegg og omfang angår. Studieplanens litteraturanførsler er veiledende.

4. For å imøtekomme de individuelle interesser og ønsker gir studieplanen også anledning til å supplere normalpensum

med ett av flere alternative tillegg slik at en kan legge opp maksimumspensum i GT. Tilleggsvariantene er tilrettelagt på den måte at man enten kan velge et videregående *eksegetisk* studium, likevel slik at de nye tekstene belyser henholdsvis kongedømmets, profetismens eller gudstjenestens historie i Israel. Samtidig som selve tekstarbeidet her er det primære, har disse varianter et visst tematisk preg. Det tematiske preg er imidlertid langt sterkere hvor det velges *emnefelter*, og hvor vekten ligger på et utvalg av den nye og aktuelle faglitteratur til henholdsvis "skapelsesteologien", til "lov, rett og pakt", til "Jahve-troen og kana'aneisk religion", til "eskjatologien og messianismen" og til "form og innhold i visdomslitteraturen". Endelig gis det en *historisk* variant med vekt på studiet av Israels historie etter en større fremstilling.

5. Når det gjelder *progresjonen i det gammeltestamentlige normalstudium*, er det viktig at man så tidlig som mulig kommer i gang med det eksegetiske tekstarbeide, hvor man gjerne kan begynne med de historiske bøker, og så går videre til de profetiske bøker og til Salmene. Samtidig kan man lese Israels historie og ellers legge vekt på realia fra kulturforhold og geografi. Etterhvert som dette arbeid skrider fram, vil det være naturlig i stigende grad å legge vekten på de teologiske momenter og på den samlende fremstilling av 'gammeltestamentlig teologi'.

Det er nærliggende at man i begynnelsen av normalstudiet i størst mulig utstrekning hører så mange forelesninger som mulig, men at man etterhvert begrenser denne virksomhet noe til fordel for egne studier, særlig i eksamenssemesteret. Det anbefales at man så tidlig som mulig tar aktiv del i de eksegetiske foreningers arbeid.

Magne Sæbø

STUDIEPLAN TIL DET GAMLE TESTAMENTE

I NORMALPENSUM

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i Det gamle testamente – Normalpensum kreves

1. detalj eksegetisk redegjørelse for følgende tekstutvalg, studert på grunnlag av BHK resp. BHS:
 Genesis 1-3; 12,1-9; 28,10-22.
 Exodus 3,1-17; 20,1-17.
 Deuteronomium 7, 6-13; 26, 1-11.
 Jesaja 6; 7,1-17; 8,1-18; 9,1-6; 11,1-9; 40,1-11;
 42,1-9; 49,1-7; 50,4-11; 52,13-53,12.
 Jeremia 1; 31,31-37.
 Hosea 1-3.
 Salme 2; 22; 23; 24, 46; 97; 110; 132; 139.
 Job. 26.
2. kursorisk redegjørelse for det følgende tekstutvalg, studert på grunnlag av en vitenskapelig oversettelse:
 Jesaja 1-5; 28-30; 60-61.
 Jeremia 2-4; 12,1-6; 15,15-21; 20,7-18; 26-28.
 Esekiel 8-11; 20; 36-37.
 Mika 1-3; 6.
 Salme 1; 19; 50; 73; 89.
 Job 1-7; 28; 38.
 Proverbia 1; 8; 22,17-24,33.
 Daniel 2; 7.

3. godt kjennskap til den gammeltestamentlige innledning til de skrifter som studeres detaljsegetisk, dessuten til tekst- og kanonhistorien.
4. godt kjennskap til gammeltestamentlig teologi.
5. godt kjennskap til Israels historie under kongetiden.

B. LITTERATUR – GT NORMALPENSUM

Tekstutgaver og eksegetiske håndbøker

- (Se også studieplanen for I. avdeling.)
 Septuaginta, I-II, ed. A. Rahlfs, Stuttgart 1965.
 Biblia Sacra. Vulgata, I-II, rec. R. Weber, Stuttgart 1969.
 G. Lisowsky: Konkordanz zum Hebräischen Alten Testament, Stuttgart 1966.
 S. Mandelkern: Veteris Testamenti Concordantiae, Jerusalem/Tel Aviv 1967.
 E. Hatch/H. A. Redpath: A Concordance to the Septuagint, I-II, Graz 1954.
 F. Brown/S. R. Driver/C. A. Briggs: A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1966, eller
 W. L. Holladay: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Leiden 1971, eller
 W. Gesenius/F. Buhl: Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, (nytrykk etter 17. Aufl.), eller
 L. Köhler/W. Baumgartner: Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden 1953, (med Supplementum ad. . . 1958).
 W. Gesenius/E. Kautzsch: Hebräische Grammatik, Leipzig 1909.
 R. Meyer: Hebräische Grammatik, I-IV, Berlin 1966-72.
 H. S. Nyberg: Hebreisk Grammatik, Uppsala 1952.
 C. Brockelmann: Hebräische Syntax, Neukirchen 1956.

A-1 Detaljsegetisk redegjørelse

GENESIS:

- C. Westermann: Genesis, (BKAT 1), Neukirchen-Vluyn 1966 ff, eller
 I.P. Seierstad: Den bibelske urhistorie (stensil), Oslo 1971, og
 I.P. Seierstad: Fedrehistorien (stensil), Oslo 1971, eller
 G. von Rad: Das erste Buch Mose. Genesis, (ATD 2-4), Göttingen 1972, sammen med språklig-eksegetisk gjennomgåelse i
 O. Procksch: Die Genesis, (KAT 1), Leipzig 1913, eller tilsvarende.

EXODUS:

- I.P. Seierstad: Forelesninger over Dekalogen og Exodus kap. 19-20 (stensil), Oslo 1968, eller
 B.S. Childs: Exodus. A Commentary, (OT Library), London 1974, eller tilsvarende.

DEUTERONOMIUM:

- G. von Rad: Das funfte Buch Mose. Deuteronomium, (ATD 8), Göttingen 1968 (også på eng.), sammen med språklig-eksegetisk gjennomgåelse i
 C. Steuernagel: Das Deuteronomium. (Handk. AT 1-3), Göttingen 1923, eller tilsvarende.

JESAJA:

- H. Wildberger: Jesaja, (BKAT X), Neukirchen-Vluyn 1965 ff, eller
 I.P. Seierstad: Forelesninger over kap. 6-12 i Jesajaboken, (stensil), Oslo 1957, eller tilsvarende.
 K. Elliger: Jesaja II (BKAT XI), Neukirchen-Vluyn 1970 ff,

eller

C. Westermann: Das Buch Jesaja. Kapitel 40-66, (ATD 19), Göttingen 1966, sammen med

C.R. North: The Second Isaiah, Oxford 1964, eller tilsvarende.

JEREMIA:

W. Rudolph: Jeremia, (HAT 1,12), Tübingen 1968, eller tilsvarende.

HOSEA:

H.W. Wolff: Hosea, (BKAT XIV, 1), Neukirchen-Vluyn 1965, eller

W. Rudolph: Hosea, (BKAT XII, 1), Gütersloh 1966, eller tilsvarende.

SALMENE:

H.J. Kraus: Psalmen (BKAT XV), Neukirchen-Vluyn 1966, eller

I.P. Seierstad: Forelesninger over Salmene. Studentreferater, (stensil), 1-2, Oslo 1968, eller tilsvarende.

JOB:

G. Fohrer: Das Buch Hiob (KAT XVI), Gütersloh 1963, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

G. von Rad: Das formgeschichtliche Problem des Hexateuch (1938), nå i G. von Rad: Ges. Studien z. A.T., (ThB 8), München 1971

C. Westermann: 'Arten der Erzählung in der Genesis' og 'Sprache und Struktur der Prophetie Deuterocesajas', i Forschung am Alten Testament, (ThB 24), München 1964.

E. Nielsen: De ti bud. En traditionshistorisk skitse, København 1965.

A. S. Kapelrud: Et folk på hjemferd, Oslo 1964.

C. R. North: The Suffering Servant in Deutero-Isaiah, a Historical and Critical Study, London 1956.

S. Mowinckel: Offersang og sangoffer, Oslo 1971.

A. Weiser: Die Psalmen, (ATD 14-15), Göttingen 1966.

A-2 Kursorisk redegjørelse

Det gamle testamente, oversatt av S. Michelet, S. Mowinckel, N. Messel o.a., I-V, Oslo 1929-63, eller

Det gamle testamente, oversatt av S. Michelet, S. Mowinckel, N. Messel o.a., I-V, Oslo 1929-63, eller

Det gamle testamente. Aut. overs. af 1931 med tekstkritisk noteapp. ved F.F. Hvidberg, København 1942, eller

E. Kautzsch/A. Bertholet: Die Heilige Schrift des Alten Testaments, I-II, Tübingen 1922-23.

A-3 Gammeltestamentlig innledning, tekst- og kanonhistorie

O. Kaiser: Einleitung in das Alte Testament, Gütersloh 1970, §§ 1, 2-3, 4-11, 21, 22 b.c.h.k, 23-24, 27-29, 32, 34, 36 eller tilsvarende.

D. R. Ap-Thomas: A Primer of Old Testament Text Criticism, Oxford 1964, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

E. Sellin/G. Fohrer: Einleitung in das Alte Testament, Heidelberg 1969.

I.P. Seierstad: Innledning til Det gamle testamente, Oslo 1973.

K. Koch: Was ist Formgeschichte? Neue Wege der Bibelexegese, Neukirchen-Vluyn 1967.

- C. Westermann: Grundformen prophetischer Rede, München 1968.
 E. Würthwein: Der Text des Alten Testaments. Eine Einführung in die Biblia Hebraica von Rudolf Kittel, Stuttgart 1966.

A-4 Gammeltestamentlig teologi

- T. C. Vriezen: Theologie des Alten Testaments in Grundzügen, Neukirchen-Vluyn u.å. (også eng.), Zweiter Teil, eller
 W. Zimmerli: Grundriss der alttestamentlichen Theologie, Stuttgart 1972, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- W. Eichrodt: Theologie des Alten Testaments, I-III, Stuttgart/Göttingen 1967-68.
 E. Jacob: Theology of the Old Testament, London 1964.
 E. Jacob: Grundfragen alttestamentlicher Theologie, Stuttgart 1970.
 G. von Rad: Theologie des Alten Testaments, 1-2, München 1968-69.
 W. H. Schmidt: Alttestamentlicher Glaube und seine Umwelt, Neukirchen-Vluyn 1968.
 1. P. Seierstad: Gammeltestamentlig bibelteologi, I og III (stensil).
 I. P. Seierstad: Budskapet. Et utvalg av gammeltestamentlige artikler, Oslo 1971.
 R. Smend: Die Mitte des Alten Testaments, Zürich 1970.

A-5 Israels historie

- J. Bright: A History of Israel. London 1960, §§ 5-8 (bortsett fra: § 6.C.3, Excursus I, 8.C), eller
 S. Herrmann: Geschichte Israels in alttestamentlicher Zeit, München 1973, (også på eng.), II. Hauptteil, eller
 A. H. J. Gunneweg: Geschichte Israels bis Bar Kochba,

Stuttgart 1972, s. 51-114, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- Altorientalische Texte zum Alten Testament, hgg. von H. Gressmann, Berlin/Leipzig 1926.
 Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament, ed. by J. B. Pritchard, Princeton 1969.
 Textbuch zur Geschichte Israels, hgg. von K. Galling, Tübingen 1968.
 Y. Aharoni: The Land of the Bible. A Historical Geography, London 1968.

II MAKSIMUMPENSUM

A. EKSAMENSKRAV

I tillegg til prøven i Normalpensum kreves

enten

1. utførlig språklig-historisk og teologisk kjennskap til ett av de følgende tekstutvalg som utgjør ca. 15 s. i BHK resp. BHS:
 - a. tekster til *kongedømmets* historie, for tiden følgende utvalg:
 1. Sam. 8; 10,17-27; 11; 2. Sam. 2,1-11; 5,1-10; 7,1-17; 8; 1. Kg. 12; 16,15-33; 2. Kg. 9,1-28; 17,1-6; 23,31-25, 7; 25,27-30.
 - b. tekster til *profetismens* historie, for tiden følgende utvalg:
 - Deut. 18,15-22; 1. Sam. 19,19-24; 2. Sam. 12,1-14; 1. Kg. 19; 22,9-28; Jes. 1,21-27; 5,1-7; 43,1-21; 62; Jer. 12,1-6; 20,1-6; Esek. 14,1-11; 43,1-9; Hos. 11; Am. 3,1-8; Sak. 1,1-6; 13,2-8.

- c. tekster til *gudstjenestens* historie, for tiden følgende utvalg: Ex. 23,10-19; 34,18-26; Lev. 16,29-34; 23; Num. 28-29; Deut. 16,1-17; Josva 5,10-12; 1. Kg. 8,1-16; 2. Kg. 23,1-15. 21-23; Esek. 45,18-25; Am. 4,4-5; Salme 50,7-15; Neh. 8,14-18.

eller

2. videregående kjennskap til ett av de følgende emnefelt, som studeres på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 s. omfang, og hvor det samtidig legges vesentlig vekt på det gammeltestamentlige materiale i hvert tilfelle:
- skapelsesteologien,
 - lov, rett og pakt.
 - Jahve-troen og kana'aneisk religion.
 - eskjatalogien og messianismen.
 - form og innhold i visdomslitteraturen.

eller

3. videregående kjennskap til hele Israels historie, herunder også godt kjennskap til den mer teologisk bestemte tradisjonshistorie, studert på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 s. omfang.

B. LITTERATUR – GT MAKSIMUMSPENSUM

I tillegg til normalpensums litteratur anføres til de forskjellige tilleggsvarianter:

Eksegetisk litteratur til tilleggsvariantene 1a-c:

EXODUS:

Se ovenfor, s. 00 (B.S. Childs), eller

G. Beer/K. Galling: Exodus (HAT 1:3), Tüb. 1939 (grunn-

språklig), sammen med

M. Noth: Das Zweite Buch Mose. Exodus (ATD 5), Gött. 1968 (også i eng. overs., London 1962).

LEVETICUS:

K. Elliger: Leviticus (HAT 1:4), Tüb. 1966.

Utfyllende populærkommentarer:

M. Noth: Das dritte Buch Mose. Leviticus (ATD 6), Gött. 1966.

W. Kornfeld: Das Buch Leviticus (Kleinkommentar), Düsseldorf 1972.

N.H. Snaith: Leviticus and Numbers (New Century Bible), London 1967.

NUMERI:

B. Baentsch: Exodus-Leviticus-Numeri (HandkAT 1:2), Gött. 1903, (grunnspråklig), sammen med

M. Noth: Das vierte Buch Mose. Numeri (ATD 7), Gött. 1966.

DEUTERONOMIUM:

Se ovenfor, s. 000 (Steuernagel og von Rad).

Utfyllende spesialundersøkelser:

R.P. Merendino: Das deuteronomische Gesetz. Eine literarkritische, gattungs- und überlieferungsgeschichtliche Untersuchung zu Dt 12-26, Bonn 1969.

G. Seitz: Redaktionsgeschichtliche Studien zum Deuteronomium, Stuttgart 1971.

JOSVA:

M. Noth: Das Buch Josua (HAT 1:7), Tüb. ²1953 (grunnspråklig), sammen med

H. W. Hertzberg: Die Bücher Josua, Richter, Ruth (ATD 9), Gött. 1969.

SAMUELSBØKENE:

- H.J. Stoebe: Das erste Buch Samuelis (KAT VIII, 1), Gütersloh 1973, forøvrig:
 W. Nowack: Richter, Ruth und Bücher Samuelis (Handk AT 1:4), Gött. 1902, (grunnspråklig), sammen med
 H.W. Hertzberg: Die Samuelsbücher (ATC 10), Gött. 1968.

KONGEBØKENE:

- M. Noth: Könige. 1. Teilband, (BKAT IX:1), Neukirchen-Vluyn 1968 for 1. Kg. 1-16), eller
 J. Gray: I & II Kings (OTLibrary), London ²1970.

JESAJA:

Se ovenfor, s.

JEREMIA:

Se ovenfor, s.

ESEKIEL:

- W. Zimmerli: Ezechiel. 2. Teilband. Ezechiel 25-48 (BKAT XIII:2), Neukirchen-Vluyn 1969, eller
 G. Fohrer/K. Galling: Ezechiel (HAT 1:13), Tüb. 1955.
Utfyllende spesialundersøkelse:
 H. Gese: Der Verfassungsentwurf des Ezechiel. ..., Tüb. 1957, s. 75 ff.

HOSEA:

Se ovenfor, s.

AMOS:

- Se ovenfor, s. 00 eller
 H.W. Wolff: Dodekapropheten 2. Joel und Amos (BKAT XIV:2), 1969 eller
 W. Rudolph: Joel-Amos-Obadja-Jona (KAT XIII:2),

Gütersloh 1971.

SAKARJA:

- Th. H. Robinson/F. Horst: Diw Zwölf Kleinen Propheten (HAT 1:14), Tüb. 1964, (grunnspråklig), sammen med
 K. Elliger: Die Propheten: Nahum – Maleachi (ATD 25), Gött. 1967.

NEHEMJA:

- W. Rudolph: Esra und Nehemia samt 3. Esra (HAT 1:20), Tüb. 1949.

SALMENE:

Se ovenfor, s.

I tillegg anføres følgende til de enkelte varianter:

A-1a Kongedømmets historie

- A. Alt: 'Das Königtum in den Reichen Israel und Juda', i: Kleine Schriften zur Geschichte des Volkes Israels, II, München 1953, s. 116-134, *og*
 K. H. Bernhardt: Das Problem der altorientalischen Königs-ideologie im Alten Testament, Leiden 1961, s. 91-113, *og*
 H. J. Boecker: Die Beurteilung der Anfänge des Königtums in den deuteronomistischen Abschnitten des 1. Samuelbuchs, Neukirchen-Vluyn 1969, *og*
 J.A. Soggin: Das Königtum in Israel. Ursprünge, Spannungen, Entwicklung, Berlin 1967, s. 58-162.
 eller tilsvarende litteratur.

A-1b Profetismens historie

- G. von Rad: Theologie des Alten Testaments, II, München 1965, s. 135-314, (II. Hauptteil, A-H), *og*

- R. Rendtorff: 'Erwägungen zur Frühgeschichte des Prophetentums in Israel', *i: Zeitschrift für Theologie und Kirche* 59 (1962), s. 145-67, *og*
- I. P. Seierstad: 'Forholdet mellom åpenbaringsopplevelsen og utformingene av budskapet hos skriftprofetene', *i: Budskapet*, Oslo 1971, s. 41-55, *og*
- E. Sellin/G. Fohrer: Einleitung in das Alte Testament, Heidelberg 1969, s. 375-396, *og*
- W. Zimmerli: 'Die Eigenart der prophetischen Rede des Ezechiel. Ein Beitrag zum Problem an Hand von Ez. 14,1-11', *i Gottes Offenbarung. Gesammelte Aufsätze*, München 1963, s. 148-177, eller tilsvarende.

A-1c Gudstjenestens historie

- H. J. Kraus: Gottesdienst in Israel. Grundriss einer Geschichte des alttestamentlichen Gottesdienstes, München 1962, eller
- H. H. Rowley: Worship in Ancient Israel, London 1967, s. 1-143 (kap. 1-4), *og*
- R. Rendtorff: 'Der Kultus im alten Israel', *i Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie* 2 (1956), Kassel 1957, s. 1-21 *og*
- H. W. Hertzberg: 'Die prophetische Kritik am Kult', *i Beiträge zur Traditionsgeschichte und Theologie des Alten Testaments*, Göttingen 1962, s. 81-90 *og*
- R. de Vaux: Das Alte Testament und seine Lebensordnungen, II, Freiburg i. B. 1962, s. 259-308 og 322-367 (avs. X-XIII og XV-XVII), eller tilsvarende.

A-2a Skapelsesteologien

- S. Herrmann: 'Die Naturlehre der Schöpfungsgeschichte', *ThLZ* 86 (1961) sp. 413-424 *og*
- K. Koch: 'Wort und Einheit des Schöpfergottes in Memphis und Jerusalem'. *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 62

(1965) s. 251-293 *og*

- G. von Rad: 'Das theologische Problem des alttestamentlichen Schöpfungsglaubens' (1936) *i Ges. Studien z. A.T.*, München 1971, s. 136-147, *og*
- G. von Rad: 'Hiob 38 und die altägyptische Weisheit' (1955), *Ges. Stud. z. AT*, s. 262-271 *og*
- G. von Rad: *Theologie des Alten Testaments*, I, München 1962, s. 149-167, (II. Hauptteil, B.I.1-2) *og*
- R. Rendtorff: 'Die theologische Stellung des Schöpfungsglaubens bei Deuterocesaja', *i Zeitschrift für Theologie und Kirche* 51 (1954) s. 3-13 *og*
- W. Richter: 'Urgeschichte und Hoftheologie', *i Biblische Zeitschrift, Neue Folge* 10 (1966) s. 96-105 *og*
- W. H. Schmidt: *Die Schöpfungsgeschichte der Priesterschrift*. Neukirchen-Vluyn 1967, s. 32-193 *og*
- M. Sæbø: 'Creator et Redemptor. Om skapelsens teologiske plass og funksjon i Det gamle testamente', *i Deus Creator*. I. P. Seierstad-festskrift, Oslo 1971, s. 1-28, eller tilsvarende.

A-2b Lov, rett og pakt

- A. Alt: *Die Ursprünge des Israelitischen Rechts* (1934), *i Kleine Schriften zur Geschichte des Volkes Israel*, I, München 1953, s. 278-332 *og*
- L. Köhler: *Der hebräische Mensch*, Tübingen 1953, s. 143-171 (Die hebräische Rechtsgemeinde) *og*
- E. Kutsch: 'Gesetz und Gnade. Probleme des alttestamentlichen Bundesbegriffs', *i Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 79 (1967), s. 18-34 *og*
- G. Liedke: *Gestalt und Bezeichnung alttestamentlicher Rechtssätze*, Neukirchen-Vluyn 1971, s. 19-61 og 101-153 *og*
- D. J. McCarthy: *Der Gottesbund im Alten Testament*, Stuttgart 1967, s. 18-87 *og*

- G. E. Mendenhall: *Recht und Bund in Israel und dem Alten Vordern Orient*, Zürich 1960 *og*
 R. de Vaux: *Das Alte Testament und seine Lebensordnungen*, I, Freiburg i. B. 1964, s. 230-263, (Recht und Justiz),
 eller tilsvarende.

A-2c Jahve-troen og kana'aneisk religion

- G. W. Ahlström: *Aspects of Syncretism in Israelite Religion*, Lund 1963, s. 9-14 og 34-57 *og*
 S. Mowinckel: *Palestina før Israel*, Oslo 1965, s. 133-183 (m. anm. s. 213-222) *og*
 R. Rendtorff: 'El, Ba'al und Jahwe', *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 78 (1966) s. 277-292 *og*
 H. W. Wolff: 'Jahve und die Götter in der alttestamentlichen Prophetie', *i Evangelische Theologie* 29 (1969), s. 397-416, *og*
 W. H. Schmidt: *Königtum Gottes in Ugarit und Israel*, Berlin 1966, eller
 N.C. Habel: *Yahweh versus Baal: A Conflict of Religious Cultures*, New York 1964, *og*
 H. D. Preuss: *Verspottung fremder Religionen im Alten Testament*, Stuttgart 1971, s. 118-141, 153-170, 192-237, eller avsnitt hos
 G. Schmitt: *Du sollst keinen Frieden schliessen mit den Bewohnern des Landes*, Stuttgart, 1970, eller tilsvarende.

A-2d Eskjatologien og messianismen

- G. Fohrer: 'Die Struktur der alttestamentlichen Eschatologie' (1960), *i Studien zur alttestamentlichen Prophetie* (1949-1965), Berlin 1967, s. 32-58 *og*

- S. Herrmann: *Die prophetischen Heilserwartungen im Alten Testament. Ursprung und Gestaltwandel*, Stuttgart 1965, s. 103-161, 235-244 og 278-308 *og*
 G. von Rad: *Theologie des Alten Testaments*, II, München 1965, s. 108-133, (I. Hauptteil, G) *og*
 W. H. Schmidt: 'Die Ohnmacht des Messias. Zur Überlieferungsgeschichte der messianischen Weissagungen im Alten Testament', *i Kerygma und Dogma* 15 (1969) s. 18-34 *og*
 I. P. Seierstad: *Gammeltestamentlig bibelteologi* (stensil), III, Oslo 1968, s. 65-191 *og*
 M. Sæbø: 'Israels fremtid', *i Israel, Kirken og verden*, red. av M. Sæbø, Oslo 1972, s. 51-67, eller tilsvarende.

A-2e Visdomslitteraturen

Enten

- G. von Rad: *Weisheit in Israel. Neukirchen-Vluyn* 1970, s. 13-181, 189-228, 245-308 og 364-405, eller
 C. Bauer-Kayatz: *Einführung in die alttestamentliche Weisheit*, Neukirchen-Vluyn 1969 *og*
 H.-J. Hermisson: *Studien zur israelitischen Spruchweisheit*, Neukirchen-Vluyn 1968, s. 64-136 *og*
 H. D. Preuss: 'Erwägungen zum theologischen Ort alttestamentlicher Weisheitsliteratur', *i Evangelische Theologie* 30 (1970), s. 393-417 *og*
 G. von Rad: *Theologie des Alten Testaments*, I, München 1962, s. 415 ff (II, D, 5-7), *og*
 J. Bright: *A History of Israel*, London 1960, 430-473, (II. Hauptteil, D. 5-7) *og*
 R. N. Whybray: *Wisdom in Proverbs. The Concept of Wisdom in Proverbs 1 - 9*, London 1967, eller tilsvarende.

A-3 Israels historie

J. Bright: A History of Israel, London 1972, eller

S. Herrmann: Geschichte Israels in alttestamentlicher Zeit, München 1973, (også på eng.), eller tilsvarende.

FAGET DET NYE TESTAMENTE**INNLEDNING TIL STUDIET AV DET NYE TESTAMENTE****I. Normalpensum**

Studiet av NT omfatter tradisjonelt 5 disipliner: nytestamentlig tidshistorie, innledning (med bibelkunnskap), eksegese (med oversettelse), bibelteologi, Jesu liv – Paulus' liv. Disse henger innbyrdes nøye sammen.

Eksegese. A-1 og 2. Det mest elementære er her selve oversettelsen. Det er godt å kjenne den norske oversettelsen, men en må ikke tro at dette er det samme som å oversette den greske teksten. Til dette kreves leksikalsk kjennskap til ordenes betydninger og fortrolighet med grammatikk og syntaks. En bør fra starten gjøre det til vane å slå opp i Bauer, som jo også skal medbringes til skriftlig prøve. I Bauer finner en også mye eksegese.

Som tekst bør en benytte Nestle-Aland (som snart skal komme i ny utgave). Utgaven med bred marg er en god arbeidsbok. U-B-S-utgaven bør bare brukes som supplement. Den er ikke beregnet på studiet ved de teologiske fakulteter, da det tekstkritiske apparat er ufullstendig og gir et skjevt bilde av tekstoverleveringen. – Av de to synopsen er Huck-Lietzmann å foretrekke som arbeidsbok (bruk av fargeblyant anbefales), da den er mer oversiktlig enn Aland (som dog har joh.-parallelene med). En flittig bruk av synopsen er nødvendig for forståelsen av de enkelte evangeliers egenart og evangelieoverleveringen.

Kommentarene er hjelpemidler til innføring i og tolkning av teksten. Her drøftes på språklig basis de tekstkritiske og eksegetiske spørsmål til hvert vers. Slik lærer en å kjenne de ulike tolkninger til de enkelte steder og avsnitt. Likeså lærer en hvordan en skal gå fram ved tolkningen av den greske teksten på en språklig forsvarlig måte. Særlig i brevene må en gi nøye akt på de syntaktiske konstruksjoner. Et viktig mål for eksegesen er å få tak i vedkommende skrifts disposisjon og hovedtanker.

Det finnes konservative og mer kritiske kommentarer. Til de førstnevnte hører Th. Zahns serie til hele NT. I våre dager representerer den katolske serie Herder stort sett et konservativt standpunkt (enda ikke fullført). På den kritiske siden står Lietzmanns serie og flere av kommentarene i Meyers serie. En eldre engelsk serie som fremdeles kan konsulteres til brevene, er *International Critical Commentary*. Foruten kommentarene i disse serier finnes viktige kommentarer til enkelte skrifter. En ny internasjonal serie, *Hermeneia*, er påbegynt.

Populærvitenskapelige kommentarer bygger på den greske tekst, men kommenterer den ut fra en oversettelse. Noen ganger kan et gresk hovedbegrep bli uttrykkelig nevnt. De mest kjente serier av denne type er *Das NT Deutsch*, *Regensburger* (katolsk), den svenske *Tolkning av NT* og den engelske *Black*. Dessuten finnes et utall av velskrevne mer kortfattede serier, særlig på engelsk, konservative og kritiske. En påbegynt norsk serie er *Bibelverket*. Av eldre dato er *S. Odlands* kommentarer.

I det kursoriske pensum blir det spørsmål om oversettelse, kjennskap til disposisjon og hovedtanker og til enklere eksegetiske spørsmål.

Innledning (isagogikk). A-3. Innledning til de skrifter i NT som bare studeres kursorisk, er lagt til 1. avdeling. Men stoffet må holdes ved like, da det ofte er sammenheng mellom innledningsspørsmålene og tolkningen av vedkommende skrift. Når det gjelder det detaljeksegetiske pensum, kan en for hvert skrift benytte den innledning som finnes i vedkommende kommentar. Men helst bør en arbeide med en samlet fremstilling. Fortrinnsvis anbefales Schelkle. Til tekstkritikken er Riesenfelds fremstilling den lettest tilgjengelige. Av den utfyllende litteratur er *Feine-Behm-Kümmel* et standardverk for den kritiske retning, mens *Guthrie* utgjør den konservative motvekt. På norsk foreligger en kortfattet konservativ innledning av O. Moe og en oversettelse av A. M. Hunter v/Åge Holter: *Slik er det NT*. En vil også ha nytte av å slå opp til de enkelte skrifter i oppslagsverkene. — Hva spesielt evangeliene angår, så er for tiden den redaksjonshistoriske metode fremherskende. Se Rohde eller også N. Perrin. Man går her ut fra det spesielle teologiske syn hos hver enkelt evangelist.

Bibelteologi. A-4. Denne bygger på eksegesen og er like viktig som den. I normalpensum innskrenker vi oss til synoptisk og paulinsk teologi. Den synoptiske bibelteologi har i hovedsak tre hovedtemaer: Guds rike, kristologi og etikk. Mest brennende er spørsmålet om kristologien, som en vil finne litteratur til under A-4a. Det er av den aller største betydning at en kommer fram til et holdbart syn på Jesu selvbevissthet. — Til paulinsk teologi er Moes bok fremdeles den beste som foreligger. Der nest anbefales *Ridderbos*. Av de oppførte tyske forfattere står *Conzelmann* nærmest *Bultmann*, der nest kommer *Bornkamm*. Men også *Kümmel* bør leses med kritikk. — Brukbar er *Lohse* til Paulus. En kjent fremstilling av kristologien til hele NT er den av *Cullmann*.

I bibelteologien støter en også på en mengde temaer av spesiell karakter f.eks. lignelsene, sakramentene, oppstandelse, kirkebegrep, Jesu døds betydning osv. Slike emner er ofte gjenstand for seminarøvelser. Denne form for undervisning er viktig da den gir anledning til drøftelse og til fordypelse. Her vil en også få kjennskap til den mer spesielle litteratur. Et utmerket hjelpemiddel er Kittels Theolog. Wörterbuch, men også det mer kortfattede av Coenen.

*Jesu liv – Paulus' liv.*A-5. Som lærebok er det tilstrekkelig å studere E. Larsson, s. 257-355 i En bok om NT. Mye av stoffet vil en innhente under studiet av de andre nt-lige disipliner.

II. Maksimumspensum

Maksimumspensum består av *normalpensum* og ett av flere alternative *tillegg*. Til de enkelte alternativer skal her kort anføres:

A-1a. Til Lukas anbefales Schürmann, men før denne er fullført, må en velge pensum fra de 9 første kapitler, f.eks. kap. 1-2. Til jomfrufødselen i rel.hist. shg. se også Sv. Aalen, Mt.-komm. s. 40 ff.

A-1b. En skal her legge vekt både på det eksegetiske, det historiske og det bibelteologiske.

A-2a. Det gjelder her å få oversikt over de forskjellige løsningsforsøk helt fram til nyeste tid. Sentralt står spørsmålet om to-kilde-hypotesen.

A-2b. Foruten hos Dodd og i Sv. Aalens stensil. foreles-

ninger vil en finne godt stoff i Schnackenburgs eller Browns komm. (Se Normalpensum A-1.)

A-3a. Sv. Aalens forelesninger (nytrykk 1971) og det kristologiske avsnitt i Forelesninger over joh. teologi supplert med ekskurser hos Schnackenburg gir fullt tilstrekkelig stoff.

A-3b. En bør begynne med Larssons artikkel. De to nevnte bøker av Grässer og Smith kan event. skiftes ut med andre.
A-3c. Kirketanken hos Paulus er et sentralt og viktig tema både i NT og for ens eget 'kirkesyn'.

A-4a. Qumrantekstene er fremdeles meget aktuelle som bakgrunn for NT.

A-4b. Rabbinsmen er den viktigste del av jødedommen, da den er blitt bestemmende for den følgende utvikling. Dette stoff er meget viktig som bakgrunn for NT, særlig for evangeliene.

Tidshistorie. Selv om denne forutsettes å være gjort unna til 1. avd., så vil en få bruk for stoffet også under 2. avd. Særlig gjelder dette kjennskapet til de religiøse (filosofiske) retninger i jødedom og hellenisme. Hit hører også de apokalyptiske og apokryfe skrifter i senjødedommen.

Sverre Aalen

STUDIEPLAN TIL DET NYE TESTAMENTE

I

NORMALPENSUM

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i Det nye testamente – Normalpensum kreves:

- 1) detaljsegetisk redegjørelse for følgende tekstutvalg, studert på grunnlag av grunnteksten:
 Matteus-evangeliet kap. 1-2 3,7-4,17 4,23-25 8,1-22
 8,28-34 9,27-11,30 12,9-45 13,10-17 13,24-14,12
 14,22-16, 20 17,9-19,12 20,1-16 20,29-34 21,10-11,
 14-22, 28-32 22,1-33 23-28.

(Unntatt er kap. 5-7 og Matteus-parallellene til det detaljsegetiske pensum fra Markus-evangeliet på I. avdeling.)

Johannes-evangeliet.

Acta 7,1-60, 8,1-25, 9,1-22, 10,1-48, 11,19-30, 13,1-41,
 15,1-35, 17,16-34, 20,17-38, 28,11-31.

Romerbrevet.

Enten Efeserbrevet *eller* Kolosserbrevet.

1. Timoteus brev.

1. Peters brev *eller* Jakobs brev.

2. kursorisk redegjørelse for følgende tekstutvalg, studert på grunnlag av grunnteksten:

1. Korintierbrev.

2. Kor. kap. 1-7.

Galaterbrevet.

Hebreerbrevet, kap. 1-10.

2. Peters brev.

1. Johannes' brev.

Johs. Åpb. kap. 1-3.

3. godt kjennskap til den nytestamentlige innledning til de skrifter som studeres detaljsegetisk, dessuten kjennskap til tekst- og kanonhistorien.
4. godt kjennskap til følgende emner innenfor nytestamentlig teologi:
- a) Gudsriketanken, kristologi og Jesu etikk iflg. den synoptiske overlevering,
 - b) hovedemner innenfor paulinsk teologi.
5. kjennskap til sentrale historieproblemer innenfor nytestamentlig overlevering om Jesu liv og gjerning og i Paulus' liv og misjon.

B. LITTERATUR – NT, NORMALPENSUM

Tekstutgaver og eksegetiske håndbøker (se også studieplan for I. avdeling):

Novum Testamentum Graece, ed. E. Nestle, 25/1963 (revidert utgave kommer). V.s.a. Nestles utg.: The Greek New Testament, ed. Aland/Black/Martini/Metzger/Wikgren, 2/1968 (U.B.S.-utgaven).

Synopse der drei ersten Evangelien, ed. A. Huck – H. Lietzmann.

Synopsis Quattuor Evangeliorum, ed. K. Aland.

O. Schmoller: Handkonkordanz zum NT (7. utg. el. senere).

En større konkordans: W. F. Moulton – A. S. Geden: A Concordance to the Greek NT.

W. Bauer: Griechisch-Deutsches Wörterbuch zum NT u. der urchr. Lit. 5/1958. Eng. utg. v/W. F. Arndt – E. W. Gingrich: A Greek – English Lexicon 1956. Se for øvrig

anførte håndbøker under NT – I. avdeling.

- F. Blass – A. Debrunner: Grammatik d. ntl. Griechisch, 7/1943 el. senere utg. Eng. utg. v/R. W. Funk: A Greek Grammar of the NT, 1961. Mrk. tilleggshefte v/D. Tabachovitz, 1965.
- R. Leivestad: Nytestamentlig Gresk Grammatikk, 1972. Til syntaks se C. F. D. Moule: An Idiom Book of NT Greek, 2/1959 og J. H. Moulton – M. Turner: A Grammar of NT Greek, vol. III, Syntax, 1963 (stor).
- G. Kittel – G. Friedrich: Theologisches Wörterbuch zum NT, 1933 ff.
- L. Coenen m.fl.: Theologisches Begriffslexikon zum NT, 1967 ff. Eng. overs. v/F. Bruce, Subject Dictionary of the NT.
- R. C. Trench: Synonyms of the NT, 1961.
- Andre oppslagsverk: I. Engnell m.fl.: Svenskt bibl. Oppslagsverk, Bd. I-II, 2/1962-63. Th. Schlatter m.fl.: Calwer Bibellexikon, 5/1967. B. Reicke – L. Rost: Biblisch-histor. Handwörterbuch, 1962-66.
- J. Bauer: Bibeltheol. Wörterbuch I-II, 1967.
- E. Thestrup Pedersen: Bibelhåndbok, 1965.

A-1 Detaljeksegetisk redegjørelse

Matt.

- S. Aalen: Matteus ev. 1971 (forelesningsreferat/U-forl.), supplert med D. A. Frøvig: Komm. til Matt., 1934, og N. A. Dahl: Matteus-ev. (t.o.m. kap. 25, stensilert/U-forl.) eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- J. Schmid: Das Ev. nach Mattheus, og Das Ev. nach Markus (Regensburger NT).
- G. Strecker: Der Weg der Gerechtigkeit, 2/1966.
- W. Trilling: Das wahre Israel, 3/1964.

R. Walker: Die Heilsgeschichte im ersten Evangelium, 1967.

Joh.

- C. R. Barrett: The Gospel acc. to St. John, 1954, eller R. Schnackenburg: Das Joh.-Ev. I-II, 1965-71. (Herders Komm.) eller
- R. E. Brown: The Gospel acc. to St. John. I-II, 1966-70. eller tilsvarende.
- Ad isagogiske spørsmål, se S. Aalen: Forelesninger over johann. teologi. s. 1-56 (stensilert), 1971.

Ap.gj.

- D. A. Frøvig: Apostlenes gjerninger, 1944.
- F. F. Bruce: The Acts of the Apostles, 1951.
- E. Larsson: Forelesninger over Acta, (stensilert) 1969, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- E. Haenchen: Die Apostelgeschichte, 15/1968.

Rom.

- O. Moe: Ap. Paulus' brev til Rom., 1932.
- O. Michel: Der Brief an die Römer, 13/1966 (Meyers serie), eller tilsvarende.
- Utfyllende litteratur:*
- C. K. Barrett: The Epistle to the Romans, 1957 (Black's komm.).
- A. Nygren: Romarbrevet, 1944.

Efes.

- S. Aalen: Forelesninger over Efeserbrevet (stensilert).
- J. Gnilka: Der Epheserbrief, 1971 (Herders Komm.), eller tilsvarende.
- Utfyllende litteratur:*
- P. Pokorny: Der Epheserbrief und die Gnosis, 1965.
- H. Schlier: Epheserbrief, 1963.

Kol.

- E. Lohse: Die Briefe an die Kolosser etc., 1968 (Meyers serie).
 M. Dibelius – H. Greeven: An die Kolosser etc. 1953 (Handb. NT). Jfr. O. Linton, Pauli mindre brev, 1964 (Tolkn. NT).

1. Tim.

- G. Holtz: Die Pastoralbriefe, 1965 (Th. Handkom.).
 N. Brox: Die Pastoralbriefe, 4/1969 (Regensburger NT), eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- J. Jeremias: Briefe an Timoteus und Titus, 8/1963 (NT Deutsch).
 M. Dibelius – H. Conzelmann: Die Pastoralbriefe, 3/1955 (Handb. NT).

Jak.

- L. Brun: Jakobs brev, 1941.
 F. Mussner: Der Jakobusbrief, 1964 (Herders Komm.).

Utfyllende litteratur:

- Der Brief des Jakobus, von M. Dibelius – H. Greeven, 11/1964 (Meyers serie). Jfr. B. Reicke, De katolska breven, 1970 (Tolkn. NT).

1. Pet.

- L. Brun: Første Peters brev, 1949.
 E. G. Selwyn: The First Epistle of St. Peter, 2/1952, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- B. Reicke: se til Jakobs brev.

A-2 Kursorisk redegjørelse*Hjelpemidler:*

- R. Rienecker: Sprachlicher Schlüssel zum NT.
 C. Westermann: Abriss der Bibelkunde.

Utfyllende litteratur:

- H. Mosbech: Sproglig Fortolkning til 1. Kor., 2/1951.
 H. Mosbech: Første Kor. indledet og forklaret, 2/1950.
 S. Odland: Fortolkning til Paulus' brev til Kor. og Gal. 1938.
 D. A. Frøvig: Galaterbrevet, 1950.
 F. Buhl – H. Mosbech: Hebreerbrevet, 2/1941.
 N. A. Dahl: Tankegangen i Hebr. (stensilert).
 B. Reicke: De katolska breven, 1970.
 O. Moe: Bibelens siste bok, 1960.

A-3 Nytestamentlig innledning, tekst- og kanonhistorie

- K. H. Schelkle: Das NT Seine literarische und theologische Gestalt, 2/1964 (eng. utg. Introduction to the NT 1969), eller
 A. F. J. Klijn: An Introduction to the NT, 1967, og
 H. Riesenfeld i Inledning til Nya Testamentet: Tekst-historie og tekstkritik, 3/1964, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- P. Feine – J. Behm – W. G. Kümmel: Einleitung in das NT, 14/1965, (også eng. utg.).
 D. Guthrie: Introduction, I-III, 1961-65.
 F. Torm: Indledning til det NT, 5/1965.
 H. Zimmermann: Neutestamentliche Methodenlehre, 2/1968.
 J. Rohde: Die redaktionsgeschichtliche Methode, 1966 (også eng.).
 N. Perrin: What is Redaction Criticism? 1970.
 H. Riesenfeld: Evangeliernas ursprung, Svenskt teol. kva. skr. 1958.

A-4 Nytestamentlig teologi

A-4a Synoptisk bibelteologi*Gudsriketanken*

- S. Aalen: Jesu forkynnelse om Guds rike (stensilert), og Guds kungavælde eller Guds rike? Sv. Exeget. Årsbok, 30, 1965 (nytrykk i S. Aalen: Guds Sønn og Guds rike, 1973), eller
- R. Schnackenburg: Gottes Herrschaft und Reich, 4/1965, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- F. Mussner: The Miracle Stories of Jesus, 1965, og
- J. Jeremias: Die Gleichnisse Jesu, 7/1965.s,

Kristologi

- S. Aalen: Kristologien i de synoptiske evangelier, (stensilerte forelesninger), 1974 og
- Jesu kristologiske selvbevissthet – Et utkast til 'jahvistisk kristologi', T.T.K. 1969, hft. 1 (nytrykk S. Aalen: Guds Sønn og Guds rike, 1973), og
- Visdomsforestillingen og Jesu kristolog. selvbevissthet, Sv. Exeg. Årbok 1972/73, s.35-46 (nytrykk S. Aalen: Guds Sønn og Guds rike, 1973, de to sistnevnte art. foreligger i sammenfattet form (stensilert) på MF) og
- Hvem var Jesus? (i Strid om Jesus, utg. O. G. de Presno m.fl. 1971, hvor også artikler av Båsland og Oftestad),
- eller

- O. Cullmann: Die Christologie des NT, 4/1964 (eng. utg. 1963), eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- F. Hahn: Christologische Hoheitstitel, 1964 (eng. utg. 1969).
- L. Goppelt: Theologie des N.T., I: Jesu Wirken in seiner theolog. Bedeutung, 1975.

Jesu etiske forkynnelse

- J. Jeremias. Neytestamentliche Theologie, I, 1971, s. 197-222.
- R. Schnackenburg: Die sittliche Botschaft des NT, 2/1962, (eng. utg. 1964), eller tilsvarende.
- Utfyllende litteratur:*
- J. Jeremias: Die Bergpredigt, 1963 (eng. utg. 1965).
- L. Goppelt: Das Problem der Bergpredigt, i Christologie und Ethik, 1968.
- M. Hengel: Nachfolge und Charisma.

A-4b Paulinsk bibelteologi

- O. Moe: Apostelen Paulus' forkynnelse og lære, 1928, flg. utvalg: s. 87-295, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- H. Ridderbos: Paulus. Ein Entwurf seiner Theologie, 1970.
- K. H. Rengstorf (red.): Das Paulusbild in der neueren deutschen Forschung, 2/1969.
- G. Bornkamm: Paulus, 2/1970, s. 121-244.
- H. Conzelmann: Grundriss der Theologie des NT, 1968, s. 175-314.
- W. G. Kümmel: Die Theologie des NT 1969, s. 121-227.
- E. Lohse: Grundriss der ntl. Theologie, 1974, s. 74-111.
- E. Larsson: Paulus och den hellenistiska församlingsteologin. Ett blad i den vetenskapliga dogmbildningens historia. Sv. Ekseget. Årsbok, 28-29, 1963-64, s. 81 ff.
- E. Larsson: Christus als Vorbild. Eine Untersuchung zu den paulin. Tauf- und Eikontexten, 1962 (utvalte avsnitt).

A-5 Jesu liv og gjerning. Paulus' liv og misjon

- E. Larsson i B. Gerhardsson (red.): En bok om Nye Testamentet, 1970, s. 257-355.
- V. Taylor: Life and Ministry of Jesus, 1954.

MENIGHETSFAKULTETETS

BIBLIOTEK

Utfyllende litteratur:

- F. V. Filson: *Three Crucial Decades*, 1963.
 L. Goppelt: *Die apostolische und nachapostolische Zeit*, 1962, (eng. utg. 1969).
 O. Moe: *Kirken i aposteltiden*, 1951.
 G. Bornkamm: *Paulus*, 2/1970, s. 1-120.
 J. Jervell: *Den historiske Jesus*, 1962.
 O. Cullmann: *The Early Church*, 1966.
 En ny bibelteologi til hele NT:
 J. Eldon Ladd: *A Theology of the NT*, 1974.

II. MAKSIMUMSPENSUM**A. EKSAMENSKRAV**

I tillegg til normalpensum kreves

enten

1. utførlig språklig-historisk og teologisk kjennskap til en av flg. tekstgrupper:
 - a) et utvalg av Luk. (20 s. Nestle),
 - b) formelaktig stoff i urkristendommen (bekjennelser, hymner, o.lign.), flg. tekster: Rom. 1,3-4 (10,9), 2. Tim. 3,16; Fil. 2,5-11; 1. Kor. 12,3 o.fl.

eller

2. utførlig kjennskap til et av flg. to tradisjonshistoriske emner som studeres på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 siders omfang:
 - a) det synoptiske problem, løsningsforsøk innenfor det 20. århundres evangelieforskning,

- b) Johannesev.s kilder og litterære egenart.

eller

3. utførlig kjennskap til en av flg. tre bibelteologiske emnekretser som studeres på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 siders omfang:
 - a) Johanneisk teologi,
 - b) Hebreerbrevets teologi,
 - c) Kirketanken hos Paulus.

eller

4. utførlig kjennskap til en av flg. to emnekretser som studeres på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 siders omfang:
 - a) Qumranfunnene og Det nye testamente,
 - b) fariseisk rabbinisme på nytestamentlig tid.

B. LITTERATUR – NT, MAKSIMUMSPENSUM

I tillegg til normalpensums litteratur anføres til de enkelte tilleggsvarianter følgende:

A-1a Detaljeksese – Lukas

H. Schürmann: *Das Lukas-evangelium*, Bd. I 1969 (Herders komm.)

W. Grundmann: *Das Evangelium nach Lukas*, 1967 (ThHandkomm.)

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

Feine/Behm/Kümmel: *Einleitung in das NT*, 15/1967, s. 72-126.

- E. E. Ellis: The Gospel of Luke, s. 1-60, 1966 (The Century Bible).
 J. Rohde: Die redaktionsgeschichtliche Methode, 1966, s. 124-184.
 S. Aalen: St. Luke's Gospel and the last Chapter of I. Enoch.
 G. Braumann (utg.): Das Lukas-Ev. (artikler), 1974.

A-1b Formelaktig stoff i urkristendommen

- A. Seeberg: Der Katechismus der Urchristenheit, 1903 (1966).
 K. Wengst: Christologische Formeln und Lieder des Urchristentums, 1972, (Studien z. NT, Bd. 7).
 V.H. Neufeld: The Earliest Christian Confessions, 1963.
 R. Deichgräber: Gotteshymnos und Christushymnos der frühen Christenheit, 1967.
 H. Zimmermann: Nytestamentlig Metodelære, 1974, s. 89, 94-100, 112-128, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- H.J. Gabathuler: Jesus Christus, Haupt der Kirche – Haupt der Welt. Der Christus-hymnus Col. 1,15-20 in der theol. Forsch. der letzten 130 Jahre, 1960.
 K.P. Jörns: Das hymnische Evangelium. Untersuchungen zu Aufbau, Funktion und Herkunft der hymnischen Stücke in der Johannesoffenbarung, 1971.

A-2a Det synoptiske problem

- Feine/Behm/Kümmel: Einleitung in das NT, 15/1967, s. 15-94 og
 E. P. Sanders: The Tendencies of the Synoptic Tradition, 1969.

Utfyllende litteratur:

- R. Bultmann: Geschichte der synoptischen Tradition, 7/1968.

- M. Dibelius: Die Formgeschichte des Evangeliums, 1959.

A-2b Johannesevangeliets kilder

- C. H. Dodd: The Historical Tradition in the Fourth Gospel, 1964, eller tilsvarende.
 S. Aalen: Forelesninger over johann. teologi, s. 1-56 (stensilert), 1971.

Utfyllende litteratur:

- Se normalpensum, A1, til Joh.

A-3a Johanneisk teologi

- S. Aalen: Johanneisk bibelteologi,stensilert nytrykk 1971, og av samme forfatter:
 Forelesninger over johann. teologi (stensilert) 1971, s. 57-126, og samme forfatter:
 'Truth', a Key Word in St. John's Gospel. Studia Evangelica II, 87, 1964, s. 3-24 (Texte u. Untersuchur zur Gesch. der altkirchl. Lit. 87) og
 R. Schnackenburg: Das Joh. evang. I-II, 1965-71, ekskursene (190 s), eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- R. Bultmann: Theologie des NT, s. 349-439.
 E. Lohse: Grundriss der ntl. Theologie, 1974, 126-144.

A-3b Hebreerbrevets teologi

- E. Grässer: Der Glaube in Hebräerbrief, 1965, eller
 J. Smith: A Priest for ever: A study of Typology and Eschatology in Hebrews, 1969, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- E. Käsemann: Das Wandernde Gottesvolk, 4/1961.
 O. Linton: Brevet til hebreerna, 1970.
 E. Larsson: Om Hebreerbrevets syfte (Sv. Exeg. Årsbok 1972/73, s. 296-309).

A-3c Kirketanken hos Paulus

O. Moe: Apostelen Paulus' forkyndelse og lære, s. 296-322.

H. Ridderboes: Paulus, 1970, 229-332.

R. Schnackenburg: Die Kirche im NT, 1961, s. 146-156.

N. A. Dahl: Das Volk Gottes, 1941, s. 209-278.

K. Holl: Der Kirchenbegriff des Paulus in seinem Verhältnis zu dem der Urgemeinde (*i* Das Paulusbild in der neueren deutschen Forschung, hg. K. H. Rengstorf, 1969, s. 144-178).

Utfyllende litteratur:

E. Best: One Body in Christ, 1955.

L. Cerfaux: The Church in the Theology of St. Paul, 1963.

G. Aulén (utg.): En bok om kyrkan, 1942, forskjellige artikler.

A-4a Qumranfunnene

W.S. LaSor: The Dead Sea Scrolls and The New Testament, Grand Rapids, Michigan 1972, *og* et utvalg på ca. 50 s. fra *enten*

K. Stendahl (red.): The Scrolls and the NT 1957, *eller*

M. Black: The Scrolls and Christian Origins, 1961.

Tekst og oversettelse:

E. Lohse: Die Texte aus Qumran, 2/1971 (hebraisk og tysk).

E. Nielsen/B. Otzen: Dødehavsteksterne, 1969.

Utfyllende litteratur:

Y. Yadin: The Message of the Scrolls, 1969.

M. Black: The Scrolls and Christianity, 1969.

A-4b Fariseisk rabbinisme

J. Jeremias: Jerusalem zur Zeit Jesu, rev. utg. 1963, s. 279-303 *og*

B. Gerhardsson: Memory and Manuscript, 1961, s. 33-189, *og*

H. Odeberg: Fariseisme og kristendom, 1949, eller tilsvarende.

og

J. Bowker: Jesus and the Pharisees, 1973.

Utfyllende litteratur:

D. Daube: The NT and Rabbinic Judaism, 1957.

Strack-Billerbeck: Kommentar zum NT aus Talmud und Midrasch.

J. Neusner: The Rabbinic Traditions about the Pharisees before 70 A.D., I-III, 1971.

S. Aalen: Licht und Finsternis, 1951.

Utfyllende litteratur til hele A-4:

J. Leipold – W. Grundmann: Umwelt des Urchristentums, 1965-67.

Bd. I: Darstellung.

Bd. II: Utvalg av tekster.

Bd. III: Utvalg av bilder med forklaring.

W. Foerster: Neutestamentliche Zeitgeschichte, Bd. I-II, 4/1965 – 2/1961.

II. AVSNITT

FAGET KIRKEHISTORIE

INNLEDNING TIL STUDIET AV KIRKEHISTORIE

Sammenhengen med det foregående studium.

Ved overgangen til II. avdeling i den nye studieordning er det viktig å holde fast på *helheten* i studiet. Som i alle andre fag, forutsetter også studiet av kirkehistorien et kunnskapsgrunnlag som er lagt i I. avdelings studium. For kirkehistorien er dette særlig tydelig, idet enkelte avsnitt av kirkens historie overhodet ikke blir gjenstand for videregående arbeid i denne periode.

Studieplanen forutsetter at en gjennom I. avdeling har fått det forsvarlige *oversiktsmessige* kjennskap til hele kirkens historie. Det som preger planen for II. avdeling er dermed at den sikter på 1) *fordypet* studium av enkelte viktige *områder* av kirkens historie, og 2) på nye emner som ikke tidligere har vært studert.

Som eksempel på den første typen av stoff kan nevnes det intensiverte studium av *reformasjonshistorien* etter utførlige framstillinger, eller arbeidet med *norsk kirkehistorie* etter en større håndbok.

Den andre type av stoff er f.eks. representert ved studiet av *dogmehistorien* i sammenheng etter en større framstilling.

Dette bevisste sikte i pensumutvalget krever også en annen form for studium enn til 1. avdeling. Her er det ikke bare spørsmål om å skaffe seg en viss mengde detaljkunnskaper, men meget mer å tilegne seg en *forståelse* av de forskjellige faktorer som gjør seg gjeldende i den historiske prosess. Dernest skal studiet utvikle evnen til å *vurdere* de historiske forhold og se deres betydning for vår egen kirkelige og teologiske situasjon i dag.

Arbeidsmåten skulle på denne måte bli friere og mer orientert ut fra den enkelte students *personlige* forutsetninger og interesser.

Særpreg ved pensum i II. avdeling.

Normalpensum.

Studieplanen forutsetter at alle studenter skal arbeide med det stoff som er nevnt som normalpensum. Sammen med det stoff som er lest til I. avdeling, skulle dette gi alle ferdige kandidater et felles forråd av kunnskaper. Dernest skulle alle ha fått en mer inngående innføring i de perioder av kirkens liv som i særlig grad er med å prege vår kirke i dag. Endelig vil alle i sitt studium ha fått det historiske perspektiv over den dogmatiske grunnforståelse som tilegnes gjennom studiet av de systematiske disipliner. Fakultetet har ment at dette opplegg vil være mest tjenlig med tanke på den felles tjeneste i Den norske kirke som de fleste studenter forbereder seg til.

Det er viktig at dette normalpensum ikke sees for isolert. Det vil være naturlig å knytte studiet til visse sentrale tekster, både fra reformasjonens kirkehistorie og fra den nyere tids kirkehistorie. Det kan derfor være nyttig – også med tanke på senere bruk – å skaffe seg en tekstutgave av de viktigste Lutherskrifter. Sentralt i studiet står de lutherske bekjennelsesskrifter, og det er helt nødvendig å skaffe seg en vitenskapelig utgave av disse. Dette vil også være påkrevet av hensyn til studiet av systematisk teologi.

Studiet av kirkehistorien forutsetter i planen å gå parallelt med studiet av de systematiske disipliner. Dette betyr at studentene har lagt et teologisk grunnlag, som foruten I. avdeling også omfatter de avsluttede eksamener i GT og NT. Dette skulle medføre at studenten på dette stadium er fortrolig med viktige teologiske problemstillinger. Det kan også bli en fruktbar vekselvirkning mellom de systematiske og de kirkehistoriske disipliner når de studeres innenfor samme tidsrom.

Maksimumspensum.

Som det framgår av planen, skal studenten velge et *maksimumspensum* innenfor minst en av de tradisjonelle disipliner. Hensikten med dette er dobbel: Studentene får på denne måte en anledning til å utfolde sine spesialinteresser i noen grad, og det blir rom for nye emneområder som utvider studiet på felter som det kan bli aktuelt å ha kjennskap til. Det er i planen foreslått 4 mulige områder der kirkehistorien kan utvides til maksimumspensum.

Ettersom normalpensum til II. avd. ikke inneholder krav om fordypet studium av *oldkirkens historie*, vil det bli adgang til å velge et alternativ som konsentrerer seg om emner fra oldkirken.

Et virkelig spesialstudium av enkelte felter i *reformasjons-historien* kunne ikke bli mulig innenfor rammen av kravene til normalpensum. Derfor foreslår planen at studenten kan velge å utvide sitt studiefelt på et spesialområde innen dette tidsrom.

Et emne, som ikke er studert i mer utførlig form i normalpensum, er *misjonshistorien*. Det er derfor foreslått å trenge videre fra de grunnleggende kunnskaper i misjonsfagene som er tilegnet til I. avdeling, med en maksimumsvariant i moderne misjonshistorie. Dette vil være et tilbud av almen interesse i vår økumeniske tidsalder, men det vil særlig være nyttig for studenter som arbeider med tanke på en oppgave i misjonens tjeneste. Endelig er det naturlig å ha et alternativ som gir et fordypet studium av *de eksisterende kirkesamfunns konfesjonelle særpreg*. Det vil her være tale om en betydelig utvidelse av det stoff som er studert til I. avdeling innenfor emnet konfesjonskunnskap.

Arbeidet med et maksimumspensum i kirkehistorien vil være preget av en utviklende og fruktbar vekselvirkning mellom framstillingen i håndbøker og monografier på den ene side, og studentens refleksjon, analyse av tekster og vurdering av synsmåter på den annen side.

Dette sikte vil også være av vesentlig betydning dersom studenten velger emnet for sin *spesialavhandling* fra kirkehistoriens områder.

Andreas Aarflot.

STUDIEPLAN TIL KIRKEHISTORIE

I NORMALPENSUM

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i Kirkehistorie – Normalpensum kreves

1. i alminnelig kirkehistorie
 - a. utførlig kjennskap til den lutherske reformasjon,
 - b. godt kjennskap til den øvrige reformasjonshistorie,
 - c. oversiktsmessig kjennskap til reformasjonens forhistorie og dens ettervirkninger i den katolske kirke,
 - d. godt kjennskap til hovedlinjene i den kirkehistoriske utvikling på 1800- og 1900-tallet.
2. i norsk kirkehistorie

godt kjennskap til kirkens historie i Norge

 - a. fra misjonstiden inntil ca. 1200,
 - b. i reformasjonsårhundret,
 - c. i nyere og nyeste tid.
3. godt kjennskap til dogmehistorien og den nyere teologihistorie.

B. LITTERATUR – KH NORMALPENSUM

A-1 a-c Reformasjonen

T. Christensen og S. Gøransson: Kyrkohistoria, bind 2, 1969, flg. utvalg: s. 68-250,

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

H. J. Holmquist/J. Nørregaard: Kirkehistorie Bd. II, 13/1949.

K. D. Schmidt: Grundriss der Kirchengeschichte – avsn. om reformasjonen.

H. Bornkamm: Das Jahrhundert der Reformation, 2/1966. Luthers skrifter i Udvalg Bd. I-IV, 1962 ff.

A-1d 1800- og 1900-tallet

K. D. Schmidt: Grundriss der Kirchengeschichte, 3/1960, flg. utvalg: s. 467-574,

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

H. Holmquist/J. Nørregaard: Kirkehistorie Bd. III, 1951.

J. Nørregaard: Kristendommens historie i Romantikens, Liberalismens og Realismens tidsalder, I-II, 1939.

H. Stephan: Geschichte der evangelischen Theologie seit dem deutschen Idealismus (2. utg. v. M. Schmidt, 1960).

A-2 Norsk kirkehistorie

C. Fr. Wisløff og A. Aarflot: Norsk kirkehistorie, Bd. I-III, flg. utvalg:

Bd. I: s. 51-188, 405-421, 478-501.

Bd. II: s. 231-408.

Bd. III: s. 11-75, 92-103, 115-199, 348-394.

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

O. Kolsrud: Noregs kyrkjesoga I, 1958.

E. Molland: Fra Hans Nielsen Hauge til Eivind Berggrav, 2/1970.

A. Aarflot: Hans Nielsen Hauge. Liv og budskap, 1971.

Vårt folks historie. Bd. I-IX. 1961 ff.

A-3 Dogmehistorie.

B. Hägglund: Teologins historia, 3/1966.

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

E. Schlink: Theologie der lutherischen Bekenntnisschriften, 3/1948.

H. Fagerberg: Theologie der lutherischen Bekenntnisschriften, 1965.

H. Heppe: Die Dogmatik der evangelisch-reformierten Kirche, ny utg. v. Bizer, 1958.

R. Seeberg: Lehrbuch der Dogmengeschichte I-IV, nytrykk 1959.

J. N. D. Kelly: Early Christian Doctrines, 3/1965.

B. Skard: Inkarnasjonen, 2/1971.

B. Altaner: Patrologie, 6/1965.

W. Elert: Morphologie des Luthertums, I-II, 1931 ff.

P. Althaus: Die Theologie Martin Luthers, 2/1963.

A. Adam: Lehrbuch der Dogmengeschichte, I-II, 1965 ff.

J. Pelikan: The Christian Tradition, Bd. 1-5, 1971 ff.

H. Zahrnt: Saken gjelder Gud, 1970.

II. MAKSIMUMSPENSUM

I tillegg til normalpensum kreves:

enten

1. videregående kjennskap til et emne fra oldkirken

eller

2. videregående kjennskap til et emne fra reformasjonen

eller

3. godt kjennskap til nyere tids misjonshistorie

eller

4. videregående kjennskap til konfesjonskunnskap,

alt studert på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 siders omfang.

B. LITTERATUR – KH MAKSIMUMSPENSUM

I tillegg til normalpensums litteratur anføres følgende til de enkelte tilleggsvarianter.

Et emne fra oldkirken, A-1

Enten

W. H. C. Frend: Martyrdom and Persecution in the Early Church, (Oxford 1965). Kap. 1, 4, 6-11, 13, 15,

eller

P. Brown: *Augustine of Hippo*, 1967, unntatt følgende kap. 1, 18, 22-23, eller tilsvarende.

Et emne fra reformasjonen, A-2

Enten

P. Althaus: *Die Theologie Martin Luthers*, 2/1963, unntatt flg. kap: Die Sakramente, Die Taufe, Das Abendmahl, Anhang,

eller

W. Maurer: *Melanchthon-studien*, 1964,

eller

W. Niesel: *Die Theologie Calvins*, 1938 (og senere utg.) eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur til A-1 og A-2:

Nicene and Post-Nicene Fathers. Grand Rapids 1961 ff.

Apostolic Fathers with and English Translation, 1965.

De apostoliske Fædre og andre urkirkelige Dokumenter, Bd. 1 og 2, 1948.

De apostoliska fäderna, 1958.

Augustin. Bekjennelser, 1961.

München-utg. av Luthers Werke in Auswahl (Hrg. H. H. Borchardt/G. Merz, ny utg. 1968).

Melanchthon on Christian doctrine. Ed. C. L. Manschreck, 1965.

Calvins Institutio (Engelsk overs. Library of Christian Classics).

Nyere tids misjonshistorie, A-3

S. Neill: *A History of Christian Mission*, Pelican 1964, s. 243-558. Norsk utgave 1971 under titelen: *Misjon i 2000 år*.

K. B. Westman & Harald v. Licard: *Den kristna missionens historia*, 1960, s. 83-332, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

K. S. Latourette: *Christianity in a Revolutionary Age*, 5. Bd., 1957-61, Bd. III og V.

K. S. Latourette: *A History of the Expansion of Christianity*, 7. Bd., 1937-45.

A. Mulders: *Missionsgeschichte. Die Ausbreitung des katholischen Glaubens*, 1960.

T. Ohm: *Wichtige Daten der Missionsgeschichte*, 2/1961.

H. W. Coxiell og K. Grubb (red.): *World Christian Handbook*, 1949, 1952, 1957, 1962 og 1968. (Ny utg. 1972.)

M. Schlenk og H. Quiring (red.): *Karte der Religionen und Missionen*, 4/1966.

Konfesjonskunnskap, A-4

E. Molland: *Konfesjonskunnskap*, 2/1961, unntatt s. 22-57, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

K. Algermissen: *Konfessionskunde*, 7/1957.

FAGET SYSTEMATISK TEOLOGI

INNLEDNING TIL STUDIET AV SYSTEMATISK TEOLOGI

Faget systematisk teologi består av tre disipliner: dogmatikk, etikk og religionsfilosofi.

Dogmatikk.

Mens etikken og særlig religionsfilosofien som systematiske disipliner i første rekke vil være samtidsorientert, uten dermed å tape det historiske aspekt av syne, blir forholdet for dogmatikkens vedkommende nærmest omvendt. Også

den får med aktuelle problemer fra samtiden å gjøre, men dens oppgave består fremfor alt i å gi en *kritisk innføring i gjeldende kirkelære*, – kritisk for så vidt som kirkelæren stadig må etterprøves og konfronteres med andre oppfatninger av samme sak. Dogmatikken vil med dette *tjene vår kirkes nådemiddelforvaltning*, hjelpe til at dens tjenere 'forkynner Guds ord klart og rent, som det er oss gitt i den hellige skrift og som vår kirke vitner om det i sin bekjennelse', og at de 'forvalter de hellige sakramenter etter kristi innstiftelse –' (jfr. ritualet for prestevigsel i Alterboken av 1920). Til dette formål *behandler dogmatikken det bibelske budskap under avsluttende normativ synsvinkel*, slik det i lys av den kirkelige læreutvikling og på bakgrunn av bibelforskningen må forstås og forkynnes i den lutherske kirke. De praktiske konsekvenser for en kristen livsholdning overlates til etikken som særskilt disiplin, og for øvrig forutsetter dogmatikk som etikk den almene orientering som den teologiske religionsfilosofi vil gi. Det kritiske ved den dogmatiske fremstilling ligger først i at den vil *etterprøve kirkens bekjennelse på det bibelske Kristus-vitnesbyrd* som avgjørende norm og dernest i at den gjør dette under stadig oppgjør både med aktuelle synsmåter fra den eksegetiske debatt og med andre dogmatiske fremstillinger. Siktepunktet er da *det for alle tider gjeldende innhold i det bibelske budskap* om skapelse og forløsning, slik den lutherske kirke i sin bekjennelse har forstått det, og det kritiske oppgjør vil derfor i første rekke gjelde de andre store konfesjoner og de dominerende retninger i nyere teologi, vår tids eksegesi innbefattet. I praksis vil det fremfor alt bli spørsmål om evangelisk kristendoms stilling innenfor vesterlandsk læreutvikling, svarende til den lutherske reformasjons tofront-stilling, p.d.e.s. mot romersk-katolsk kristendom og p.d.a.s. mot den øvrige protestantisme, med særlig vekt på forholdet til

nyprotestantisk kristendomsforståelse.

Den dermed gitte kritiske orientering forutsetter *inngående kjennskap til dogmehistorien og nyere teologihistorie* og dertil *almen konfesjonskunnskap*. Dogmehistoriens betydning for dogmatikken ligger fremfor alt i at den gir innblikk i hvordan gjeldende kirkelære er blitt til, og at den dermed også leverer de klassiske begreper og termini som ingen dogmatisk fremstilling kan unnvære. Men da den kritiske norm til sist ligger i det bibelske vitnesbyrd om gudsåpenbaringen i Kristus, kreves det fremfor alt også en *grundig eksegetisk og bibelteologisk orientering*, slik den gir seg av de bibelske disipliner og da ikke minst av den aktuelle debatt på dette område. Når dertil kommer at de tradisjonelle dogmatiske posisjoner stadig står til debatt også i systematisk sammenheng, kan dogmatikken aldri nøye seg med bare å referere disse eller repetere en bestemt skoleteologi. Den vil tvertom stadig måtte bestrebe seg på å gi en i beste forstand *aktuell fremstilling* av de omstridte punkter i gjeldende kirkelære, med samtidens særlige problemer for øye og med sikte på en fremstilling som kan bidra til at kirkens forkynnelse kan bli forstått av mennesker av idag.

På denne måten vil dogmatikken gi en *sammenfatning av det som skulle være det blivende resultat av det teologiske studium*, men det forutsettes da at dette aldri er avsluttet. For den teologisk utdannede lærer og forkynner gjelder det stadig 'å trenge dypere inn i de hellige skrifter og den kristne tros sannheter', så at han kan bli best mulig skikket til å formane 'til sann omvendelse, levende tro på Kristus og hellig liv i kjærlighet til Gud og næsten' (jfr. igjen vigselritualet). For det dogmatiske studium gjelder det da alltid å ha for øye at det ikke er teologiske meninger og

anskuelser, men forholdet mellom det bibelske budskap og kirkens bekjennelse som er dogmatikkens egentlige gjensstand. Derfor kan dette studium aldri bestå bare i at man tilegner seg en bestemt lærebok i faget, for *dogmatiske lærebøker* og tilsvarende forelesninger og øvelser blir bare å betrakte som *mer eller mindre vellykte kritiske kommentarer til gjeldende kirkelære*. De må derfor brukes bare som hjelpemidler for det egentlige dogmatiske studium som består i å trenge inn i kirkelærens indre mening og sammenheng og dens bibelske begrunnelse.

Viktigere enn alle lærebøker er visse uunnværlige *håndbøker*, og av disse må først nevnes Nestles Novum Testamentum graece eller tilsvarende annen utgave, noe den vordende dogmatiker alltid må ha for hånden når det gjelder bibelske belegg for de forskjellige lærepunkter. Dernest kommer en kritisk utgave av bekjennesskriftene, for tiden 'Die Bekenntnisschriften der evang.-luth. Kirche' (jub. utg. 1930 eller senere opplag, en norsk utgave uten de latinske og tyske originaltekster er ikke tilstrekkelig). Til nærmere innføring foreligger en rekke arbeider over 'Theologie der lutherischen Bekenntnisschriften' (Fr. Brunstäd, H. Fagerberg, E. Schlink, den siste også i engelsk utg.), for Conf. Augustanas vedkommende dessuten det danske av Leif Grane, jfr. her og ellers litteraturlisten hvor det også finnes anført oppslagsverker for andre konfesjoner samt teologihistoriske og andre hjelpebøker.

De dogmatiske lærebøker som finnes oppført i studieplanen for *normalpensum*, får ikke dermed noen autorisasjon, men de vil likevel ved sin konfesjonelt-lutherske innstilling så å si angi hovedretningen for det dogmatiske studium. Den spesiallitteratur som finnes anført for dem som vil legge opp *maksimumpensum*, ligger på samme linje og da vil de tjene til fordypelse innenfor det spesielle område som blir valgt.

Så får vi til slutt særlig for dogmatikkens vedkommende minnes at all sann teologi er en *theologia orantium*.

Leiv Aalen

Etikk.

Når studenten tar fatt på studiet av 2. avdeling etter den nye studieordning, har han allerede i 1. avdeling fått en første orienterende innføring i de fleste teologiske hovedemner. Dette gjelder også de systematiske disipliner, dogmatikk, etikk og religionsfilosofi. Selv om dogmatikken fortsatt vil være dominerende for interessen, da den ansees for den eg. hoveddisiplin i systematisk henseende, vil man ved fortsatt studium snart oppdage at også de øvrige disipliner innenfor den systematiske sektor har stor og grunnleggende betydning for en seriøs gjennomtenkning av de *prinsippsspørsmål* som knytter seg til den kristne tro og lære-utforming. Dette gjelder også i den praktiske livssektor som er *etikks* område, og like meget på det mer direkte teoretiske og tankemessige plan som er *religionsfilosofiens* område.

Da vårt århundre gjennomgående har vært preget av sterke ånds-, kultur- og tankebrytninger, må dette uvegerlig slå sterkt inn i det teologiske studium. Dette viser seg særlig tydelig i etikken, idet dens spørsmålsstillinger må ha en så aktuell og almen forståelig karakter at appeller fra de kristne bud og deres krav til oss kan virke som levende utfordringer til vår livsførsel – og dermed også i teoretisk henseende tilrettelegges slik at de kan være veiledende for oss i vårt liv som etisk bevisste og handlende mennesker. Dette medfører at en etikk med kristent fortegn *ikke* kan utformes på samme enkle vis, med uforanderlig statisk

karakter, som en almenyldig lærebok i en disiplin hevet over tidens omskiftelser. Man støter her på en fylde av problemer som man kanskje først nå oppdager og man vil etter hvert se hvor komplisert etikken problemverden er – med basis i kristentroens bibelske fundamenter og samtidig som et høyt stamtre som stadig er utsatt for tidens skiftende vinddrag med mangfoldige impulser fra åndsstrømninger som kommer og går og påvirker våre forestillinger og våre livsholdninger.

Studiet av etikken *normalpensum* skal gi en almen, men samtidig dyperegående forståelse enn før av denne side ved teologisk etikk: dens prinsipielle og teoretiske basis, og bl.a. antyde de områder hvor den synes å tangere en etisk grunnproblematikk som er almen-menneskelig, og hvor den har sine sær-oppfatninger da den ligger i direkte forlengelse av, og med fast forankring i, den kristne religion med dens åpenbaringssyn, og ikke er en flytende øy i kulturens vide hav, hvor den etiske kurs oftest blir bestemt av ideologiske og sosial-politiske aspekter.

Til *maksimumpensum* kan man velge ut et bestemt problemfelt innen den ramme som her er antydnet (se de differensierte *emnegrupper* i A-3 a-e), og det vil da her ligge nær å velge et felt som den enkelte student for sin del finner særlig engasjerende. Her vil det være rik anledning til å gå i dybden innenfor et begrenset område. Man kan f.eks. velge særlig sentrale etiske dokumenter, hovedskrifter eller "retninger" som gjenstand for dette videreførende maksimumstudium. Valgmulighetene er ganske mange (se litteraturlisten): fra studiet av mer eksklusivt teologisk-kirkelig bestemte retninger av katolsk og av luthersk type – til direkte prinsipiell grunnlagsdrøftelse, og eventuelt til filosofisk-etiske teorier og sosial-etiske konsepsjoner.

John Nome

Religionsfilosofi.

Da 1. avdelings studium bare gir kort oversikt over religionsfilosofien, er det første krav i 2. avdeling å tilegne seg en grundigere, generell innføring i de grunnproblemer som hører inn under denne disiplin. Dette skjer gjennom studiet av *normalpensum*. I denne fase skulle det også bli rom for en mer fordypende innføring. Man vil da mer og mer forstå hvorfor denne disiplin er blitt særlig aktuell nettopp i vår samtid. For her er skjedd store aksent-forskyvninger i vårt århundre, som registreres tydeligst i denne disiplin. Det skyldes bl.a. de samme kulturforhold som er nevnt i avsnittet om etikken, og dessuten ikke minst et spesielt teologi-historisk moment: den kjennsgjerning at den tidligere tradisjonelle religionsfilosofi ble helt avbrutt ved den nye dialektiske teologis frembrudd i 1920-årene på det europeiske kontinent (ved den dominerende innflytelse fra Barths retning), og denne impuls gjorde seg så sterkt gjeldende i tre-fire decennier, at det er først i de siste tyve år at religionsfilosofien begynner å vinne tilbake sin tidligere posisjon, men på andre premisser enn før. Mens den tidligere tradisjonelle protestantiske religionsfilosofi nesten stadig var idealistisk-filosofisk orientert (liksom den eldre katolske var typisk thomistisk), er det i vårt århundre skjedd en oppløsning av de gamle, selvsagte posisjoner, og idet religionsfilosofien er blitt befruktet av de nye retninger i filosofien, særlig de analytisk-kritiske, vil den nå i regelen forsøke å utnytte disse synspunkter i forskningen innenfor sitt område, så langt det er forsvarlig, med full respekt overfor den kristne religions særegne åpenbaringskarakter. Det foregår f.t. på dette område en intens nyttenkning som forhåpentlig etter hvert vil avklare visse sentrale spenningsforhold i tradisjonell religionsfilosofi av eldre type, samt f.eks. oppløse visse uholdbare synteser av 'religiøs tenkning'

og sak-orientert teologi. Det er m.a.o. de tankemessige *grunnlags*problemer som f.t. står i sentrum for drøftelsene i denne disiplin. Dette er også hovedformålet for studiet i normalpensum.

Til *maksimumspensum* er det særlig to viktige problemfelter som er gjort til gjenstand for valg: Det første av disse (A-4: Tro og viden) er et område som både har spilt en stor rolle i tenkningens tidligere historie og fremdeles er aktuelt i vår tid, nemlig konfrontasjonen mellom de emner som inngår dels under "troens" felt og dels oppfattes rasjonalt, dvs. hører til "vitens" område, og spenningen mellom disse områder, og eventuelle forsøk i harmoniserende retning eller motsatt: som betoning av paradokset. Mens dette emnefelt primært har de rent *tanke*messige aspekter for øye, er det annet valg-objekt mer historisk-konkret (A-5: Tro og historie) og man får her en mer direkte konfrontasjon med emnets *forskning*messige side. Dvs. man orienterer seg i den forskning som studerer *troen* som bestemt av Bibélens verden og de oppfatninger man møter her, og de forsøk som fra et *kritisk* aspekt er gjort på å tilrettelegge disse kompliserte forhold i *historisk-systematisk* sammenheng.

John Nome

STUDIEPLAN TIL SYSTEMATISK TEOLOGI

I NORMALPENSUM

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i systematisk teologi – Normalpensum kreves

1. godt kjennskap til hovedpunktene i den evangelisk-lutherske kirkes lære,

2. godt kjennskap til etikkens prinsippsspørsmål og til følgende utvalgte problemer fra den spesielle etikk: ekteskap og familie, stat og samfunn, arbeid og yrke,
3. godt kjennskap til religionsfilosofiens grunnlagsproblemer og til utvalgte emner innen den materiale religionsfilosofi.

B. LITTERATUR – ST NORMALPENSUM

A-1 Dogmatikk

Den norske kirkes bekjennelsesskrifter, utgave med latinske og tyske grunntekster, f.eks. Die Bekenntnisschriften der evang. – luth. Kirche, 1930, eller tilsvarende *og enten*

W. Elert: Der christliche Glaube, 3/1956, kap. IV, VI, VII – XVIII, *eller*

R. Prenter: Skabeelse og Genløsning, 2/1955, §§ 4-7, 10-12, 13-24, 27-28, 31-40, *eller*

L. Aalen: Dogmatisk Grunnriis, stensilert utgave 1968, *og Supplement*, stensilert 1967-68, trykt utg. planlagt, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

G. Wingren: Skapelsen och lagen, 1958, Evangeliet och kyrkan, 1960.

Horst Georg Pöhlmann: Abriss der Dogmatik. Ein Repertorium, 1973.

A-2 Etikk

Enten

J. Nome: Etikk, stensilert, 1971, *og*

W. Trillhaas: Ethik, 3/1970, flg. utvalg: kap. 22-23, 27-33, *eller*

W. Elert: Das christliche Ethos, 1949, flg. utvalg: §§ 13-14, 16-20, 46, 58-61.

eller

- J. Nome: Kritisk forskerholdning i etikk og religionsfilosofi, 1970, s. 27-76, *og*
 G. Hillerdal: Teologisk och filosofisk etik, 1958, s. 187-267, *og*
 W. Trillhaas, se ovenfor, *eller*
 W. Elert, se ovenfor
 eller tilsvarende.
Utfyllende litteratur:
 R. Holte/H. Hof/J. Hemberg/A. Jeffner: Etiske problem 1970 (med tekstutgave).

A-3 Religionsfilosofi

Enten

- J. Nome: Religionsfilosofi, stensilert, 1971, *og*
 N. H. Sør: Religionsfilosofi, 2/1963 flg. utvalg: hovedavsnitt II og IV, *eller*
 S. Holm: Religionsfilosofi, 1955, flg. utvalg: kap. II – III, VI – VII, IX – XI, *eller*
 J. Nome: Kritisk forskerholdning i etikk og religionsfilosofi, 1970, flg. utvalg: s. 77-102, *og*
 U. Mann: Einführung in die Religionsphilosophie, 1970, flg. utvalg: s. 1-150 *eller*
 E. Brunner: Religionsphilosophie evangelischen Theologie, 2/1948, eller tilsvarende.
Utfyllende litteratur:
 H. Hof/C.-R. Bråkenhielm/L. E. Handog: Livsåskådningar i konfrontation, 1972.
 W. Trillhaas: Religionsphilosophie, 1972.
 J. Hick: Religionsfilosofi, Sth. 1972.

II MAKSIMUMSPENSUM

A. EKSAMENSKRAV

I tillegg til prøven i Normalpensum kreves

enten

1. videregående kjennskap til tornoidet mellom Skrift og bekjennelse

eller

2. videregående kjennskap til kristologien,

eller

3. videregående kjennskap til et problemfelt eller en retning innen etikken i fortid eller nåtid,

enten

- a) de prinsipielle sider ved den etiske problematikk, eller
- b) katolsk moralteologi, eller
- c) Luthers etikk, eller
- d) filosofisk etikk, eller
- e) sosialetikkens kriterier,

eller

4. videregående kjennskap til tro og viden som religionsfilosofisk problem,

eller

5. videregående kjennskap til tro og historie med særlig henblikk på moderne bibelforskning, alt studert på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 300 siders omfang.

B. LITTERATUR – ST MAKSIMUMSPENSUM

I tillegg til normalpensums litteratur anføres til de enkelte tilleggsvarianter:

B-1 Skrift og bekjennelse

Enten

L. Aalen: Ord og sakrament, 1966, kap. II – V, *og*

H. Sasse: Hva er luthersk kristendom? 1937,
eller

C. H. Ratschow: Der angefochtene Glaube, 2/1960,
eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

P. Brunner: Pro Ecclesia, bd. I, 1962, kap. I: Schrift und Bekenntnis.

Ein Lehrer der Kirche. Kirchl. theol. Aufsätze und Vorträge von Werner Elert, hrsg. M. Keller – Hüschemenger, 1967, s. 76-112.

A-2 Kristologien

Enten

B. Skard: Inkarnasjonen, 2/1971, *og*

W. Elert: Der Ausgang der altkirchlichen Christologie, Teil I, kap. 1 – 3, og Teil II, kap. 1, §§ 6 – 7 og kap. 2,
eller

H. Alpers: Die Versöhnung durch Christus. Zur Typologie der Schule von Lund, 1964, *og*

B. Skard: Inkarnasjonen, 2/1971,
eller

R. Slenczka: Geschichtlichkeit und Personsein Jesu Christi, 1967

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

P. Brunner: Pro Ecclesia, bd. II, 1966, kap. I: Schöpfung und Christologie.

W. Pannenberg: Gründzuge der Christologie, 2/1966.

A-3a Etikken - de prinsipielle sider

Brandt: Ethical Theory, 1959, flg. utvalg: kap. 1-7, 9-14 (ca. 350 s.),

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

Etik och kristen tro (flere artikler), utg. ved Gustav Wingren, 1971.

A. Montefiore: A Modern Introduction to Moral Philosophy, 1958.

H. Reiner: Die philosophische Ethik, 1964.

D. Hume: An inquiry concerning the principles of Morals, (ca. 1752), (i ny pocket-utg. 1957).

P. H. Nowell-Smith: Ethics, 1954 (Penguin 1959).

A-3b Katolsk moralteologi

Flere utvalg av Thomas: Thomas Aquinas. Utvalg, innledning og overs. v/Knut Erik Tranøy, Oslo 1967, ca. 180s. *og*

T. Aquinas: Orden og Mysterium. Utvalg og innledning v/Joseph Pieper, norsk overs. Oslo 1964, s. 7-130, *og*

K. E. Tranøy: Thomas som moralfilosof, 1957, s. 1-120,
eller

H. Lyttkens: Nythomism, 1961, flg. utvalg: Allmänkaraktistik, og kap. II,
eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

R. Prenter: Thomismen, 1953.

F. C. Coplestone: Aquinas (Pelican A349), 1955.

A. -D. Sertillanges: Le philosophie morale de St. Thomas

d'Aquine, 1916.

M. Wittmann: Die Ethik des hl. Thomas von Aquin, 1933.

J. Hessen: Thomas und wir, 1955.

A. Næss: Filofsifens historie, I, 4/1967, kap. IV.

H. Lyttkens i Ny Kyrklig Tidsskrift I, 1960: Nythomistisk filosofi.

A-3c Luthers etik

Fig. utvalg av Luthers viktigste reformasjonssekr.:

Om et kristenmenneskes frihet, Brev til den tyske adel, Von weltlicher Oberkeit, Von den guten Werken, Sermon vom ehelichen Stand, Store katekismus, samtlige i div. utgaver, også i overs. og

P. Althaus: Die Ethik Martin Luthers, 1965, eller

K. Holl: Luthers etiska åskådning, sv. overs. v/A. Nygren, 1926,

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

K. Holl: Gesammelte Aufsätze zur Kirchengeschichte, bd. I, Luther, 1932, særlig kap. 3: Der Neubau der Sittlichkeit.

G. Wingren: Luthers lära om kallelsen, 1942.

H. Olsson: Grundproblemet i Luthers socialetik I, 1934.

N. Nøjgaard: Luthers Syn paa Samfundspørgsmaalene, 1931.

G. Wingren: 'Reformationens och lutherdommens ethos' i Etik och kristen tro, 1971.

A-3d Filosofisk etik

K. E. Løgstrup: Den etiske fordring, 1957, flg. utvalg: kap. I, IV – VI, VIII – X, og

C. D. Broad: Five Types of Ethical Theory, 1930, flg. utvalg: kap. II, IV – V,

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

H. Reiner: Die philosophische Ethik, 1964.

D. Hume: An inquiry . . . (s. o.).

A. Nygren: Filosofisk och kristen etik, 1923.

G. Hillerdal: Teologisk och filosofisk etik, 1958.

J. Nome: Kritisk forskerholdning, 1970.

Brandt: Ethical Theory, 1959.

Holte/Hof/Hemberg/Jeffner: Etiska problem, 1970.

A-3e Socialetikk

Enten

T. Aukrust: Mennesket i samfunnet. En socialetikk I, 1965, og bind II, 1966, følgende utvalg av bd. I: s. 19-283, av bd. II: s. 78-141.

eller

H. Aronson: Från industrialism till postindustrielt samhälle. Analys av en socialetisk, ideologisk och existensiell problematik, i Etik och kristen tro, 1971, s. 162-203, og

G. Hillerdal: Kyrka och socialetik, 1960, og

H. Thielicke: Ethik des Politischen, i Theologische Ethik, 1958, II, flg. utvalg: s. 670-764 og

T. Aukrust: bd. I, kap. VIII – IX,

eller

H. Thielicke: Ethik des Politischen, i Theologische Ethik 1958, II/2, flg. utvalg: s. 1-313.

Utfyllende litteratur:

E. Brunner: Gerechtigkeit, 1943, norsk overs. 1952: Rettferdighet, Om samfunnsordningens grunnlover.

I. Asheim (utg.): Människa och kristen. Bidrag till en kristen socialetik, 1970.

The Social Teachings of the Church (samling av de nyere katolske encyklicaer, overs. til engelsk), ed. Anne Fremantle, (pocket-utg. i Mentor-Omega Book-serien), 1963.

Pave Johannes XXIII: Fred på jorden, n. overs. 1963, Mater et Magistra, dansk 1961.

W. R. Inge: The Social Teaching of the Church, 1930 (anglikansk).

A-1 Tro og viden

Enten

I. Hedenius: Tro och vetande, 1949, s. 53–252 og følgende udvalg av artikler o.l.:

T. Bohlin: Moderna religionskritik, 1949, og

A. Nygren: Tro och vetande. Religionsfilosofiska och teologiska essayer, 1970, s. 39-91,

og

E. A. Wyller: Fra tankens og troens møtested, 1968, flg. udvalg: plantonisme, nyplantonisme, Cusanus,

eller

J. Nome: Tro og viden, forelesn. 1971-72, supplert med tekster av flg. klassiske og moderne forfattere:

Klassiske forf.: Platon – Aristoteles – Plotin – Cusanus i

E. A. Wyller: Platonisme i antikk og middelalder. Dobbelt-sproglig *tekstbok*, 1969 (stensilert), (utv. ca. 100 s.) og

E. A. Wyller: Fra tankens og troens møtested, 1968, udvalg s.o.

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

A. Lunn: Tro og fornuft, n. overs. 1949.

L. Johannesson: 40-talet och ideerna, 1949.

Kunnskap och verklighet. En studie i realistisk filosofi med særskilt hänsyn til thomismens tolkning av verklighetsproblemet, 1944.

G. Strømberg: Det eviga sökandet (om det nye verdensbilde) 1948.

G. Beskow: Världsbildernas kamp, 1939.

I. Hedenius: Att välja livsåskådning, 1951.

A-5 Tro og historie

Enten

A. Richardson: The Bible in the Age of Science, 1961 (også i svensk utgave), og

S. Ingebrand: Bibeltolkningsens problematik, 1966, unntatt kap. II og III,

eller

Bibelsyn og bibelgranskning, 1966, s. 17-85, og

H. Riesenfeld: Att tolka bibeln, 1967, utvalgte artikler av prinsipiell karakter (ca. 150 s.), og

Bibelsyn och bibelbruk, 1970, i flg. utvalg: s. 1-79, eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

H. E. Weber: Historisch-kritische Schriftforschung und Bibelglaube. Ein Versuch zur theologischen Wissenschaftslehre, 1914.

G. Lindeskog: Bibeln och den nyare forskningen, 1941.

N. Johansson: Bibelns värld och vår, 1949.

H. Odeberg: Skriftens studium, inspiration och autoritet, 1954.

SPECIALAVHANDLINGEN

A. EKSAMENSKRAV FOR SKRIFTLIG ARBEIDE

Et godkjent skriftlig arbeide av 25-30 siders omfang over et emne valgt i samråd med vedkommende faglærer.

Emnet kan velges innenfor et av følgende fag:

Det gamle testamente
Kirkehistorie
Det nye testamente
Systematisk teologi
Ekumenikk
Filosofi – Idehistorie
Hermenevtikk
Misjonsvitenskap
Religionshistorie
Religionspedagogikk
Religionssosiologi
Evangelisk religionskunnskap

eller andre fag som fastsettes av departementet etter forslag av fakultetet.

VEILEDNING TIL ARBEIDET MED SPECIALAVHANDLINGEN

Hensikten med spesialavhandlingen er å gi studenten anledning til dybdeboring på et avgrenset fagområde som i

særlig grad har vekket hans interesse. Samtidig imøtekommer den ønsket om å få være med å bygge opp pensum selv.

Man gjør likevel klokt i å ikke gjøre seg overdrevne forestillinger om de muligheter som her foreligger. Studiets tidsramme setter strenge grenser, likeledes det antydende normale sidetall (25-30 maskinskrevne sider, A4, dobbel linjeavstand). Det kan passe å legge to måneders arbeide i avhandlingen. Går man med større forskningsplaner, gjør man således klokt i å ikke tenke seg at de kan realiseres gjennom spesialavhandlingen.

Ikke desto mindre forventes noe mer enn blott og bart referat av oppgitt litteratur. Det skal dreie seg om et *selvstendig* arbeide, et arbeide som dokumenterer evne til å finne frem i et materiale på egen hånd, til å formulere og følge en problemstilling, til kritisk å vurdere andres tanker og å danne seg en egen, videnskapelig begrunnet oppfatning. En viss vekt ligger også på arbeidets skriftlige form. Avhandlingen bør kunne bli en skoloring i å uttrykke seg klart og konsist, disponere et stoff, bygge opp en tankerekke ledd for ledd, analysere et emne eller et problem i dets forskjellige komponenter og bygge delene sammen til et velkomponert hele.

Emnevalget kan gjøres til gjenstand for forskjellige refleksjoner. Man har f.eks. valget mellom å gå i bredden eller å gå i dybden, konsentrere seg eller utvide synsfeltet. Foretrekkes et sterkt konsentrert studium, er det f.eks. mulig å velge emne i tilslutning til det fagområde hvor man legger opp maksimumspensum. Foretrekkes en utvidelse av synsfeltet, kan man velge en av de disipliner som ellers ikke er representert i pensum (jfr. listen i studieplanen), eller som har en mer beskjedne plass innenfor studiet.

Arbeidet skal ifølge bestemmelsene innleveres til nærmere angitte frister innen 2. avdelings siste eksamen. Det anbefaler seg likevel å begynne å tenke på emnevalget tidlig i 2. avdelingsstudiet, ja, det skader ikke at man allerede under 1. avdeling gjør seg tanker om hvilket spesialområde man kunne ønske å beskjeftige seg nærmere med. For å kunne skrive et godt arbeide, kreves et visst personlig engasjement. Kan man finne et emne som betyr noe spesielt for en selv, er det så meget bedre. Men et annet og på sin vis like viktig synspunkt er at emnet må ligge greitt til rette for skrivning. Det bør foreligge høvelig litteratur å arbeide med, problemstillingene bør verken være forslitte eller helt uavklarede om det skal kunne bli noe fruktbart ut av arbeidet når den disponible tid er så knapp. Det beste er om emnet akkurat er modent for bearbeidelse. Om saken da ikke er revolusjonerende ny, får man da heller avfinne seg med det.

I noen tilfeller kan en student komme over et emne selv, men vel så ofte vil man vel måtte få det oppgitt av en faglærer, eventuelt på grunnlag av mer vage ønsker. I alle fall skal emnet før arbeidet påbegynnes være godkjent av en faglærer i vedk. disiplin (professor/dosent), eller av den som av fakultetet er oppnevnt som sakkyndig (i fall fakultetet ikke har noen faglærer på området). Faglæreren bør kunne antyde en problemstilling og anviser noe litteratur som et utgangspunkt. Han forutsettes også å stå til disposisjon med nødvendig veiledning under arbeidets gang uten at dette skal redusere arbeidets selvstendige karakter. Studenten må få lov til å finne sitt eget opplegg, og han skriver på egen risiko. Når man har lest seg såpass inn i stoffet at man har fått en viss oversikt slik at konturene begynner å klarne, er det naturlig å forsøksvis utarbeide en disposisjon og få den drøftet og vurdert. Skal tidsrammen holde, er det viktig at man raskt kommer frem til en brukbar arbeidsdisposisjon som avgrenser oppgaven og gir den retning. En slik

disposisjon vil alltid måtte justeres under arbeidets gang, men det ville være en fordel om den var såvidt gjennomarbeidet at man slapp helt å forlate den. I det hele tatt bør man unngå å springe fra det ene til det andre. Når man har valgt en linje, bør den kunne følges til endes.

Det sier seg selv at vidløftige kildestudier ikke kommer på tale innenfor denne ramme. Heller ikke forsøk på nye løsninger av teologiens sentralproblemer. Det studieplanen inviterer til, må heller forstås som det å beskjeftige seg med et del-problem, kanskje med en detalj. Ellers blir ikke saken presis nok for 25-30 sider. For en stor del vil det måtte dreie seg om arbeider basert på sekundærlitteratur: debattanalyser, sammenfatning og vurdering av nyere forskningsresultater, forsøk på videreførende presisering av en problemstilling som har utkrystallisert seg på et nærmere avgrenset område o.l. Innenfor bibelfagene kan man dessuten tenke på analyser av bibelske begreper og tankesammenhenger. Det er fullt tilstrekkelig om man ved en oversiktsmessig kritisk fremstilling kan vise hvordan forskningssituasjonen for tiden er m.h.t. valgte emne, samt muligens antyde noen linjer og perspektiver for videreføring. Hvis man ved en faglærers hjelp kan finne et velegnet mindre område, vil også egne kildestudier kunne komme på tale, men man må være oppmerksom på at kildestudier (bortsett fra eksegetiske) lett vil ta et omfang og forutsette lesning som går ut over studieplanens intensjoner på dette punkt.

Avhandlingen bør ha en *innledning* hvor det kort gjøres rede for emnets innhold, oppgavens målsetning, det materiale og de metoder man vil gjøre bruk av. Den bør være forsynt med en *bibliografi* over anvendt litteratur og med *footnoter/anmerkninger* som viser hvor sitater er hentet fra og hvilken litteratur man bygger på/refererer til. Forkortelser

og referanseord bør her være tilpasset vanlig standard og stil i vitenskapelige avhandlinger, det samme gjelder oppstillingen av bibliografien. Endelig bør avhandlingen lede frem til en eller annen form for *konklusjon* eller *oppsummering*. *Titelen* bør være presis og nøye angi hva avhandlingen dreier seg om. Man kan gjerne benytte systemet med en knapp og anslående hovedtittel supplert av en presiserende undertittel. Det anbefaler seg å legge vekt på arbeidet med overskrifter og inndeling; slik blir avhandlingen mer leselig. I mange tilfeller kan det være fruktbart å gjennomarbeide avhandlingen en ekstra gang til slutt med tanke på å gjøre den mer 'strømlinjet' i så måte. Form og tanke henger sammen. En språklig ny-bearbeidelse kan muligens avdekke innholdsmessige svakheter og lede til en høyere grad av presisjon eller endog til korrigering av teser som man oppdager er åpenbart uholdbare.

Ivar Asheim

INNLEDNING TIL STUDIET AV RELIGIONSHISTORIE

Studiet av religionshistorie til muntlig prøve under 2. avdeling karakteriseres i forhold til religionshistorie til 1. avdeling (som det bygger videre på) dels av begrensning, dels av fordypning. Studenter som er særskilt interessert i dette fag og som vil ha særskilt nytte av det i sin fremtidige gjerning, får her muligheter til å konsentrere seg om et bestemt område eller emne og å drive et mer inngående studium av dette, – under ledelse av faglæreren, men forøvrig som et selvstendig studium.

Ikke minst i en tid som vår, hvor folkene og kulturene, og dermed også religionene, er kommet i bevegelse og konfronteres med hverandre som aldri før, hvor muslimer, hinduer

osv. er blitt et permanent element i befolkningen i vår vesterlandske verden, hvor religionene oppviser en ny selvbevissthet og misjonsiver, og hvor behovet for grundig kunnskap om disse religioner derfor stadig øker, – har dette fag en særskilt appell. Studiet av de levende religioner (som det i første rekke siktes til), dreier seg ikke bare om deres historiske framvekst og karakteristiske trekk, men også om deres stilling i dagens situasjon, bl.a. om den nytolkning resp. omforming av deres 'budskap' som har funnet sted, – gjennom møtet med Vestens kultur og den kristne misjon, og som følge av den nasjonale og politiske firhetsbevegelse i Asia og Afrika.

Olav Guttorm Myklebust

INNLEDNING TIL STUDIET AV MISJONSVITENSKAP

Med 'misjonsvitenskap' – eller 'missiologi' som dette fag nå ofte blir benevnt – forstår vi læren om kirkens sendelse til verden, nærmere bestemt den del av denne hvor kirken overskrider sine egne grenser for å virkeliggjøre sitt kall: å forkynde evangeliet om Riket over hele jorderike til et vidnesbyrd for alle folkeslag (Mt. 24,14). Misjonens virkefelt er ethvert område (geografisk, sosiologisk osv.), hvor evangeliet ennå ikke er blitt forkynt resp. ikke er blitt forkynt på en slik måte at det er blitt forstått.

Misjonsvitenskap har relasjoner til samtlige tradisjonelle teologiske disipliner, og studiet av dette fag bør drives i nøye sammenheng med disse. Fagets krav på en selvstendig stilling i den teologiske forskning og undervisning grunner seg dels på enheten og omfanget av det stoff den behandler, dels på den spesielle karakter dette stoff har.

Av disse tre utgjør den siste den 'egentlige' misjonsvitenskap (missiologi, misjonsteologi). Den kritiske funksjon som misjonsvitenskapen har til oppgave å øve, refererer seg særlig til følgende tre forhold: forholdet mellom kirke og misjon, forholdet mellom kristendommen og den stedege samfunns- og kultursammenheng og forholdet mellom evangeliet og religionene resp. ideologiene (sekulære livs- og verdensanskuelser). Hva det siste punkt angår, vises det for nærmere orientering til 'Evangelisk religionskunnskap' (se nedenfor).

Da *økumenikk* ennå ikke har fått en selvstendig plass i fagkretsen ved Menighetsfakultetet (i form av en egen lærestol eller spesielle undervisningsoppdrag), vil også spørsmål i forbindelse med den økumeniske bevegelse bli behandlet i denne sammenheng, noe som er så meget mer naturlig som den økumeniske bevegelse historisk er å betrakte som en frukt av misjonsbevegelsen og i vår tid kan sies – i hvert fall i stor utstrekning – å være identisk med denne.

Om 'misjonskunnskap' som fag til 1. avdeling, se ovenfor s. 64.

Olav Guttorm Myklebust

INNLEDNING TIL STUDIET AV EVANGELISK RELIGIONSKUNNSKAP

Evangelisk religionskunnskap utgjør strengt tatt en gren av Misjonsvitenskap, men kan også – slik det gjøres her – betraktes som et selvstendig fagområde. Til forskjell fra den alminnelige religionsforskning, med dens krav på en 'objektiv' behandling av det religionshistoriske materiale og de

spørsmål dette reiser, gjør Evangelisk religionskunnskap – som navnet antyder – gjeldende at dens utgangs- og orienteringspunkt er *teologisk*, dvs. at den bygger på Guds åpenbaring i Kristus. Dette betyr imidlertid ikke at den forskning dette fag er eksponent for, dermed ikke skulle være vitenskapelig. Ingen forskning er forutsetningsløs.

Relasjonsproblemet – forholdet mellom det kristne budskap og religionene – har en rekke aspekter som det nettopp er denne disiplins oppgave å klargjøre, som f.eks. evangeliets egenart og endegyldighet ('kristendommens absolutthetskrav'), frelseshistorie og 'verdslig' historie, den religiøse dialog, sannhetsspørsmålet, toleransens ide og grenser, synkretismens problem og utfordringen fra sekularismen samt religionene og samfunnsutviklingen resp. deres bidrag til framveksten av en verdenskultur.

I den oppbrudds- og brytningssituasjon folkene i vår tid står i, er det av avgjørende betydning for den kristne kirke at disse spørsmål tas opp til behandling, og det nettopp i den kontekst den evangeliske religionsforskning frembyr, dvs. i form av et studium på grunnlag av et inngående kjennskap til de levende religioner og til den konkrete situasjon som foreligger.

Olav Guttorm Myklebust

INNLEDNING TIL STUDIET AV RELIGIONSPEDAGOGIKK

Studieplanen for 1. avdeling omfatter 'et grunnriss av de sentrale områder innen faget'. Valg av et religionspedagogisk emne for spesialavhandlingen under 2. avdeling skal, for den som måtte ønske dette, gi anledning til å utvide sitt

kjennskap til faget ved dybdeboring på et mer begrenset område. Med tanke på emnevalget er det da av betydning å ha oversikt over de muligheter denne disiplinen rommer.

1. **Hva er religionspedagogikk?** – Med 'religionspedagogikk' mener vi her 'teologisk pedagogikk', dvs. en tilrettelegging av de pedagogiske spørsmål ut fra et teologisk utgangspunkt og innenfor den ramme som er gitt med den teologiske videnskap. Kirken er ikke bare en forkynnende, men like meget en undervisende og oppdragende kirke. Som 'kirkelig videnskap' må teologien derfor også ta undervisnings- og oppdragelsesspørsmålene opp til belysning. Dette gjør den gjennom religionspedagogikken.

Nå står den kristelige oppdragelse og undervisning sammenlignet med andre kirkelige funksjoner i den eiendommelige stilling at den bare i begrenset utstrekning utføres av kirkelige tjenestemenn. En vesentlig del av byrden og ansvaret bæres av skole og hjem. Men i hjem og skole handler og arbeider man ut fra et forutsetningsgrunnlag som kan være nokså forskjellig fra kirkens. Således plasserer f.eks. skolens kristendomsundervisning seg i et krysningsfelt mellom kirkelige synsmåter og synsmåter fra den pedagogiske tenkning som preger vårt utdannelsessystem i sin alminnelighet.

For religionspedagogikken betyr dette at den, hvor meget den enn definerer seg som en teologisk disiplin, ikke kan isolere seg i kirkens rom. For å kunne ivareta sin misjon og få betydning der hvor tingene i praksis skjer, blir den tvunget til å begi seg inn i en samtale og et samarbeide med den allmenne pedagogikk. Den blir – i større utstrekning enn de fleste andre teologiske fag – nødt til å arbeide med

interdisiplinære metoder og problemstillinger. Dette gjør faget til noe egenartet innenfor teologistudiet.

2. **Fagets plass i studiet.** – Den tradisjonelle plassering i vårt land (til forskjell fra andre land som Finland, Tyskland, USA) var inntil nylig de praktisk-teologiske seminarer. Når fagets teoretiske del i MF's nye studieplan er overført til det teoretiske studium, er dette et uttrykk for ønsket om en større integrasjon av rent teoretiske og mer praksisorienterte fag. Man kan si at faget ved sin nye plassering tjener til å bevisstgjøre teologiens praksisperspektiv fra begynnelsen av studiet. Dette svarer til nyere videnskapsteoretisk tenkning, som har åpnet øynene for at sammenhengen mellom teori og praksis er for intim til at man kan fordele dem på to stadier slik at man først dyrker teorien for teoriens egen skyld og så deretter spør etter dens betydning, funksjon og verdi, f.eks. i en yrkessammenheng. Har man på den måten først latt tingene gli fra hverandre, vil man uvegerlig få problemer med å bringe dem sammen igjen. For den senere yrkesmessige fruktbargjøring av teologien kan det være av betydning at man gjennom alle faser av studiet tenker på den tjeneste man siden skal ut i: hvordan kan jeg anvende det jeg her lærer? hva kan jeg anvende det til? og hvordan ser den situasjon ut som jeg siden skal anvende det i? Religionspedagogikken som disiplin vil, hva de pedagogiske sammenhenger angår, gi hjelp til å arbeide med slike spørsmål på en fruktbar og mer reflektert måte.

3. **Faginndeling, metoder, emner.** – Noen allment vedtatt faginndeling foreligger ikke. Dette henger sammen med at faget dyrkes i en rekke vidt forskjellige sammenhenger – de teologiske fakulteter er bare en blant mange. Mye av den mest verdifulle litteraturen er blitt til ved spesielle forskningsinstitutter, i kirkelig-pedagogiske sentraler eller i lærer-

utdannelsen. Av denne grunn finner man en rekke forskjellige ansatser og opplegg, oftest av nokså pragmatisk karakter. Religionspedagogikken utmerker seg således heller ved et mangfold enn ved en enhetlig faglig tradisjon og en systematisk opparbeidelse av fagområdet.

Stort sett vil man likevel si at religionspedagogiske arbeider faller innenfor ett av følgende *tre hovedområder*: 1. den kristne oppsøings- og undervisnings historie (historisk religionspedagogikk), 2. undervisningslære for kristendomsfaget og kirkens dåpsundervisning (religionspedagogisk didaktikk), og 3. oppdragslære i teologisk belyst, særlig med henblikk på den kristelige oppdragelse (systematisk religionspedagogikk). Svært ofte vil imidlertid grensene mellom spesifikt religionspedagogiske arbeider (i vår mening av ordet) og allmennpedagogiske, psykologiske og sosiologiske arbeider være flytende.

De *metoder* som kan komme til anvendelse, er for en del allerede antydning med faginndelingen. Som teologisk disiplin vil religionspedagogikken selvfølgelig dra nytte av metoder teologien forøvrig gjør bruk av. Således finner vi arbeider som anvender en historisk beskrivende metodikk eller en systematisk analyserende. En kombinasjon (historisk-systematiske studier) er også tenkelig. Dette vil si at alt etter emne og metodevalg kan et religionspedagogisk arbeide utmerket vel integreres i et studium av f.eks. kirkehistorie, etikk, religionsfilosofi, dogmatikk, misjonsvitenskap, religionshistorie. Dertil kommer at religionspedagogikken har en bred kontaktflate med samfunnsvitenskapene og i stigende grad tar i bruk empiriske forskningsmetoder. Disse siste er det vanskelig å direkte ta i bruk innenfor teologistudiets ramme. Derimot kan det bli spørsmål om å ta opp materiale fra empiriske undersøkelser

utført annetsteds. Integrasjon av teologi og empiri i denne mening byr på mange fascinerende, men riktignok metodisk sett heller kompliserte oppgaver.

Når faget plasseres i teologistudiets sammenheng, er det nærliggende å tenke seg at sitt *tyngdepunkt* må det ha i arbeidet med dåpsundervisningens problemer, dvs. de organisatoriske, didaktiske og metodiske spørsmål som reiser seg i forbindelse med den samlede kirkelige undervisnings- og oppdragsvirksomhet, fra søndagsskolen til voksenopplæringen. Omkring denne tematikk grupperer seg naturlig så en rekke *tilgrensende emner* av ikke mindre rekkevidde, som f.eks. den kristelige oppdragelse i hjemmet, skolens religionsundervisning (forsåvidt den ikke kan betraktes som dåpsundervisning) og den religiøse påvirkning gjennom massemediene. Endelig har vi da de omfattende og komplekse emner som melder seg hvor kirke og samfunn, kristendom og kultur, tro og viden møtes: oppdragelse til samfunnsansvar i et kristent perspektiv, moralsk oppdragelse, miljøbyggende arbeid, skoleteori med tanke på de kristne verdiers plassering. Og til sist har vi pedagogikkens grunnlagsproblemer, hvor brytningen mellom religionspedagogisk og allmennpedagogisk tenkning gjerne blir særlig intens, etter som religionspedagogikken som få andre pedagogiske disipliner er interessert i å holde verdi-problematikken levende.

4. *Litterære hjelpemidler*. — Meget av den mest verdifulle litteratur finnes i religionspedagogiske og praktisk-teologiske tidsskrifter som vårt bibliotek har et utvalg av. Også alminnelige teologiske oppslagsverk og særlig praktisk-teologiske håndbøker har gode artikler om religionspedagogiske emner. Av spesielle religionspedagogiske håndbøker kan nevnes: *Pädagogisches Lexikon*, utg. a. H.-H. Groothoff

og Martin Stallmann, Stuttgart 1971, *H. Kittel*, Evangelische Religionspädagogik, Berlin 1970, *K. B. Cully*, Dictionary of Christian Education, Philadelphia 1963. Nyttige kildesamlinger er: *Heilmanns Quellenbuch der Pädagogik* utg. a. H. Pixberg, 5. oppl., Dortmund 1955, *K. B. Cully (utg.)*, Basic Writings in Christian Education, Philadelphia 1960, *Die Evangelische Unterweisung*, bearbejdet av Fr. Hahn, Weinheim/Berlin 1958.

Hva angår monografier til spesielle emner og generelle fremstillinger av del-områder av disiplinen, henvises til studieplanen. En oversikt over religionspedagogikkens utvikling i dette hundreår frem til slutten av 60-årene finnes i min bok *'Orientering i religionspedagogikken'*, Oslo 1970, kap. I.

Ivar Asheim

B. EKSAMENSKRAV VED EN EVENTUELL MUNTLLG PRØVE

Etter søknad kan spesialavhandlingen eventuelt erstattes av en muntlig prøve på grunnlag av spesiallitteratur av ca. 300 siders omfang (se eksamensreglementets § 3).

De følgende studieplaner i
religionshistorie
misjonsvitenskap
religionspedagogikk,

er utarbejdet som eksempler til anskueliggjørelse av kravene til den muntlige prøve som etter søknad kan erstatte spesialavhandlingen. For fag som ekumenikk, filosofi – idehistorie, hermenevtikk, religionssosiologi m.fl. vil planer bli utarbejdet etter hvert som studiebehovene foreligger.

STUDIEPLAN TIL RELIGIONSHISTORIE

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i Religionshistorie kreves

enten

1. spesialkjennskap til en av flg. fire levende religioner,
 - a) Islam,
 - b) Afrikansk religion,
 - c) Hinduismen,
 - c) Buddhismen.

eller

2. spesialkjennskap til utvalgte emneområder innenfor kana'aneisk religion,

eller

3. spesialkjennskap til et av flg. aspekter/begreper innenfor religionsfenomenologien,
 - a) det hellige,
 - b) kulten,
 - c) mystikken.

B. LITTERATUR

A-1a Islam

- G. E. von Grünebaum: Islam, 1955, *eller*
E. Kellerhals: Der Islam, ny utg. 1965, flg. utvalg: fra kap. 6 og ut boken,

eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- C. J. Blecker og G. Widengren (red.): *Historia Religionum. Handbook for the History of Religions*, bd. I-II, 1971.
 P. Tuxen og Aa. Marcus (red.): *Verdensreligionens Hovedverker* (i 12 bd.), 2/1952-54.
 C. M. Schröder (red.): *Die Religionen der Menschheit*, utgitt av C. M. Schröder, flere bd., under utgivelse.
 J. P. Asmussen og L. Læssøe (red.): *Illustrert Religionshistorie* (i 3 bd.), 1968.

A-1b Afrikansk religion

- E. Dammann: *Die Religionen Afrikas*, 1963, *eller*
 J. V. Taylor: *The Primal Vision*, 1963 (også svensk utg.), *eller* tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

S.o.

A-1c Hinduismen

- C. Zaehner: *Hinduism*, 1966, *eller*
 K. W. Morgan (red.): *The Religion of the Hindus*, 1953 *eller* tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

S.o.

A-1d Buddhismen

- E. Conze: *Buddhism: Its Essence and Development*, 2/1953, *eller*
 C. Humphreys: *Buddhism*, 1971, *eller* tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- K. L. Reichelt: *Fra østens religiøse liv*, 1922.
 K. L. Reichelt: *Fromhetstyper og helligdommer i Øst-Asia*, 3 bd. 1947-49.

A-2 Kana'aneisk religion

- J. Gray: *The Legacy of Canaan. The Ras Shamra Texts and their Relevance to the Old Testament*, 2/1965. (Studenten skal ikke redegjøre for lingvistiske problemdrøftelser av ugaritisk, arabisk og syrisk art i boken.) *eller* tilsvarende.

A-3a Det hellige

- R. Otto: *Das Heilige*, 12/1924 *og*
 M. Eliade: *Det hellige og det profane*, 1969, *eller* tilsvarende.

A-3b Kulten

- G. Parrinder: *Worship in the World's Religions*, *eller* tilsvarende.

A-3c Mystikken

- S. Spencer: *Mysticism in World Religions*, *eller* tilsvarende.

Utfyllende litteratur til A-3 a-c:

- G. v.d. Leeuw: *Phänomenologie der Religion*, 2/1956.
 E. O. James: *Comparative Religion*, 2/1961.
 A. C. Bouquet: *Comparative Religion*, 1967.

STUDIEPLAN TIL MISJONSVITENSKAP

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i Misjonsvitenskap kreves

enten

1. spesialkjennskap til et av flg. emner fra misjonshistorien
 - a) kristendommen i Afrika, India eller et annet geografisk begrenset område,

- b) framveksten av misjonsforståelsen og misjonsvirksomheten innenfor et område,
 - c) et misjonselskaps historie,
 - d) misjon og kolonivelde,
- eller
- 2. spesialkjennskap til et av flg. emner fra misjonshistorien
 - a) vekst og selvstendighet i de unge kirker,
 - b) misjonens teologiske grunnlag.

B. LITTERATUR

A-1a Kristendommen i Afrika

- E. Dammann: Das Christentum in Afrika, 1968, *eller*
 C. P. Groves: The Planting of Christianity in Africa, 1948-58, flg. utvalg:
enten bd. III, om tidsrommet 1878-1914
eller bd. IV, om tidsrommet 1914-1954,
eller
 S. Neill: A Theology of Christianity in India and Pakistan, 1970, *eller* tilsvarende.

A-1b Misjonsforståelse – Misjonsvirksomhet

- J. van den Berg: Constrained by Jesus' Love, An Inquiry into the Motives of Missionary Awakening in Great Britain in the Period between 1689 and 1815, 1956,
eller
 E. Danbolt: Misjonstankens gjennombrudd i Norge, bd. I, 1947,
eller tilsvarende.

A-1c Et misjonselskap

- J. Nyhagen: Den norske santalmisjon, bd. 1, 1967, *eller*
 Det norske misjonselskaps historie i 100 år, bd. IV

(Madagaskar)
 eller tilsvarende

A-1d Misjonen og koloniveldet

- S. Neill: Colonialism and Christian Mission, 1966, *eller*
 F. Birkeli: Politikk og misjon, 1952,
 eller tilsvarende.

A-2a Vekst og selvstendighet

- P. Beyerhaus: Die Selbständigkeit der jungen Kirchen als missionarisches Problem, 1956, *eller*
 J. V. Taylor: The Growth of the Church in Buganda, 1958,
eller
 H. Burkle (red.): Theologie und Kirche in Afrika, 1968,
 eller tilsvarende.

A-2b Teologisk grunnlag

- H. W. Gensichen: Glaube für die Welt, 1971, *eller*
 D. T. Niles: Upon the Earth, 1962,
 eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

- J. Blauw: The Missionary Nature of the Church, 1962.
 F. Hahn: Das Verständnis der Mission im Neuen Testament, 1963.

STUDIEPLAN TIL RELIGIONSPEDAGOGIKK

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i religionspedagogikk kreves

enten

spesialkjennskap til ett av følgende emner fra historisk

religionspedagogikk:

- a) et sentralt avsnitt av konfirmasjonens historie,
- b) et sentralt avsnitt av kristendomsfagets historie,
- c) et sentralt avsnitt av den kristne skoles historie i Norge eller av betydning for norsk skolehistorie,

eller

2. spesialkjennskap til ett av følgende emner fra religionspedagogisk didaktikk:
 - a) kristendomsfagets målsetting og plass i skolen,
 - b) konfirmasjonens begrep og målsetting,
 - c) didaktiske problemer i forbindelse med undervisning over et bestemt stoffområde, som f.eks. bibelske tekster eller tros lære og etikk,

eller

3. spesialkjennskap til ett av følgende emner fra systematisk religionspedagogikk:
 - a) oppdragelsens målsetting,
 - b) den kristne skole som religionspedagogisk problem,
 - c) sentrale problemer i forbindelse med den moralske utvikling og oppdragelse,
 - d) sentrale problemer i forbindelse med den religiøse utvikling og oppdragelse,
 - c) forholdet mellom teologi og empiri i religionspedagogikken.

B. LITTERATUR

A-1 Historisk religionspedagogikk

A-1a Konfirmasjonens historie

B. Hareide: Konfirmasjonen i reformasjonstiden, Oslo 1966, eller tilsvarende.

A-1b Kristendomsfagets historie

F. Hahn: Die Evangelische Unterweisung in den Schulen des 16. Jahrhunderts, Heidelberg 1957 og

I. Asheim: Glaube und Erziehung bei Luther. Heidelberg 1961, s. 66-87 og 248-293, og

ca. 100 s. tekster av forf. fra reformasjonstiden, f.eks.:

M. Luther: 'Til den kristne adel', og 'Til rådsherrene i alle Tysklands byer' (i: Luthers skrifter i udvalg, red. af T. Christensen, Bd. IV, Kbh, 1964). eller (istedenfor ett av disse skrifter):

Ph. Melancton: Unterricht der Visitatoren (utg. v. H Lietzmann i: Kleine Texte für Vorlesungen und Übungen, 87, Bonn 1912) eller tilsvarende.

A-1c Den kristne skoles historie

V. Hellern: Den norske skoles idegrunnlag, Oslo 1968, s. 35-165 og

H. J. Dokka: Fra allmueskole til folkeskole, Oslo 1967, s. 55-87, 104-43, 244-68, 319-41, 343-84,

eller tilsvarende.

A-2 Religionspedagogisk didaktikk

A-2a Kristendomsfagets målsetting

Livssyn i skolen, En IKO-bok, Oslo 1970, s. 9-42, 71-104, 155-184 og

I. Asheim: Orientering i religionspedagogikken, Oslo 1970, s. 144-76 og

- E. Lilja: Religionspedagogik, Lund 1970, s. 39-54, *og*
 H. Kittel: Evangelische Religionspädagogik, Berlin 1970, s. 287-327 *og*
 K. E. Nipkow: Schule und Religionsunterricht im Wandel, Düsseldorf 1971, s. 187-327, *og*
 T. Älvik: Undervisningslære I, Kbh. 1970, s. 19-59 *eller* tilsvarende.

A-2b Konfirmasjonens begrep

- Der Luth. Weltbund. Kommission für Erziehungsfragen. Bericht 1957-63, Genf. 1963, s. 18-105, *og*
 W.K. Gilbert (utg.): Confirmation and Education. Philadelphia 1969, s. 17-175, *og*
 utdrag fra mer populære nyere debatlitteratur, følgende utvalg:
 B. Hareide: Konfirmasjonen, foreldet eller aktuell? Oslo 1971, s. 78-95.
 S. H. Smebye: Konfirmasjonen – bør kirken beholde den? Oslo 1970, s. 81-106.
 M. Perry (utg.): Crisis for Confirmation. London 1967, s. 97-105.
 O. Ekman: Attityder bland konfirmander. Sth. 1968, s. 11-21, 82-92.
 H. Eggenberger (utg.): Neue Modelle für den Konfirmandenunterricht, Zürich 1970, s. 9-42.
 G. Otto: Konfirmation i G. Otto (utg.): Praktisch-theologisches Handbuch, Hamburg 1970, s. 339-342, *eller* tilsvarende.

A-2c Spesielle didaktiske problemer

Enten

- H. Stock: Studien zur Auslegung der synoptischen Evangelien im Unterricht 2/1960 *og*
 K. Frör: Biblische Hermeneutik. München 1961, s. 243-278.

eller

- K. Frör: Biblische Hermeneutik. München 1961, s. 107-375, *og*
 H. Stock: (se ovenfor), s. 17-48, *eller*
 H. Jetter: Erneuerung des Katechismusunterrichts. Heidelberg 1965, *og*
 H. Schultze: Ethische Fragen im Unterricht, Hamburg 1966, *eller* tilsvarende.

A-3 Systematisk religionspedagogikk

A-3a Oppdragelsens målsetting

- R. Myhre: Innføring i pedagogisk filosofi. Oslo 1959, s. 144-85, *og*
 Aa. Dale og T. Harbo: Skolens formål i skolens hverdag, Oslo 1961, s. 1-45, *og*
 I. Asheim: Orientering i religionspedagogikken. Oslo 1970, s. 177-98 og 214-34, *og*
 W. Flitner: Die abendländischen Vorbilder und das Ziel der Erziehung. Godesberg 1947, s. 58-113, *og*
 M. J. Langeveld: Einführung in die theoretische Pädagogik, 1966, s. 57-84, †, *eller* tilsvarende.

A-3b Den kristne skole

- I. Asheim: Orientering i religionspedagogikken. Oslo 1970, s. 104-76, *og*
 H. B. Kaufmann (utg.): Streit um die Christlichkeit der Schule, 1970, *og*
 F. H. Hilliard, D. Lee, G. Rupp, W. R. Niblett: Christianity in Education. London 1966, s. 1-96, *eller* tilsvarende.

A-3c Moralsk utvikling – oppdragelse

N. J. Bull: Moral Education. London 1969, *og*
 Der Evangelische Erzieher, h. 9, 1964, s. 257-312 (artikler
 om samvittighetsoppdragelse) *og*
 N. Petrilowitsch (utg.): Das Gewissen als Problem, 1966, s.
 328-52, *og*
 Thielicke og Schrey: Glaube und Handeln. 2/1961, s.
 260-303,
 eller tilsvarende.

A-3d Religiøs utvikling – oppdragelse

J. Hviid: Psykologi og religion. 1971, s. 1-84 og 106-194,
og
 H.D. Bastian og I. Röbbelen: Kind und Glaube, 1964, *og*
 K. Frör: Erziehung und Kerygma. München 1952, *og*
 I. Asheim: Orientering i religionspedagogikken. Oslo 1970,
 s. 190-234,
 eller tilsvarende.

A-3e Teologi og empiri

A. Hollweg: Theologie und Empirie, 1971, s. 15-203 og
 232-403,
 eller tilsvarende.

STUDIEPLAN TIL EVANGELISK RELIGIONSKUNNSKAP

A. EKSAMENSKRAV

Ved prøven i evangelisk religionskunnskap kreves
 enten

1. en generell innføring,

eller

2. spesialkjennskap til forholdet mellom kristendommen og en levende religion, f.eks. enten
 - a) Islam, eller
 - b) Ny-hinduismen.

B. LITTERATUR**A-1 Generell fremstilling**

G. Rosenkranz: Evangelische Religionskunde, 1951, *eller*
 S. Neill: Christian Faith and Other Faiths, 1961,
 eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

H. Kraemer: Religion and the Christian Faith, 1956.
 H. Kraemer: World Cultures and World Religions, 1960.
 P. Tillich: Christianity and the Encounter of World Reli-
 gions, 1963.
 K. Cragg: Christianity in World Perspective, 1968.
 A. C. Bouquet: The Christian Faith and Non-Christian
 Religions, 1958.

A-2a Islam

K. Cragg: The Call of the Minaret, 1956, *eller*
 K. Cragg: Sandals at the Mosque, 1959,
 eller tilsvarende.

A-2b Ny-hinduismen

H. Burkle: Dialog mit dem Osten, 1965,
 eller tilsvarende.

Utfyllende litteratur:

S.o.A-1,

MENIGHETSFAKULTETETS PRAKTISK— TEOLOGISKE SEMINAR

1. Det praktisk—teologiske seminar.

For å kunne bli prester i Den norske kirke må de teologiske kandidater ha gjennomgått et kurs i praktisk teologi og avlagt praktisk-teologisk eksamen.

Det er anledning til å begynne ved seminaret både ved høst- og vårsemesterets begynnelse. To kull studerer samtidig ved seminaret. Forelesninger og praktiske øvelser er ifølge reglementet obligatoriske.

Den teologiske utdanning består av to deler, men bør sees som en *organisk* enhet. Hele det teologiske studium forbereder for tjeneste i menighetene. Vårt fakultet har i hele sin struktur en sterk *kirkelig* tilknytning. Men det er naturlig at en ved seminaret kan la det kirkelige siktepunkt komme klarere til uttrykk enn ellers. Seminarets primære oppgave er innføring i kirkens åndelige liv og praksis.

Tiden ved seminaret skal først og fremst ha som funksjon å være tjenesteforberedende og tjenestemotiverende. Den skal modne kandidatene for deres forestående prestedtjeneste i kirken. Den skal bevisstgjøre deres holdning til prestegjeringen og skape forståelse for de oppgaver og utfordringer som denne tjeneste i dagens situasjon vil medføre.

En vesentlig oppgave for seminaret blir derfor å skape et åndelig samfunn, der denne bevisstgjøring kan skje i et gudstjenestlig og sjelesørgisk fellesskap. Kandidatene må føres inn i et sjelesørgisk miljø for å oppleve praktikumstiden som en åndelig modningstid og forbedelse for ordinasjonen og den hellige tjeneste. Et variert andakts- og bønnefellesskap er derfor forsøkt

innebygget i seminarets daglige rytme. Innføring i sjelesorgens praksis får kandidatene ikke minst gjennom den såkalte Menighetspraktikum og Institusjonstjeneste (se egne avsnitt).

Praktikum er ikke en reprise av det teologiske arbeid som kandidatene har lagt bak seg, men sikter på en anvendelse av teologien i den kirkelige praksis, særlig da i pastorale funksjoner som forkynnelse og sjelesorg. Praksismomentet og det pastorale sikte dominerer arbeidet ved seminaret. Men liksom teori er tom uten praksis, så er også praksis blind uten teori. Det er innenfor de praktisk-teologiske hoved-disipliner (pastorallære, homiletikk, liturgikk, kateketikk, kirkerett og misjonsvitenskap) mange vesentlige prinsippsspørsmål som er avgjørende for den kirkelige praksis. De krever derfor seriøs behandling ved seminaret. Særlig krever homiletikken, som er under sterk opprustning ved de fleste teologiske fakulteter, stor plass. Gjennom de ukentlige høymesseøvelser med etterfølgende prekenkritikk, og under andaktsøvelser i de forskjellige kasualsammenhenger i Menighetspraktikum, Institusjonstjenesten og ved seminaret for øvrig, får under supervisjon den enkelte kandidat variert praksis i forkynnelse.

Erling Utne

2. Fagkretsen.

Pastorallære (om prestedtjenesten, de kirkelige tjenester for øvrig, kirkekunnskap, sjelesorg).

Homiletikk (prekenlære, prekenøvelser for høymessen og kasualia).

Liturgikk (med hymnologi).

Kateketikk (sentralt står konfirmantundervisningen, med øvelser).

Pedagogikk (barne- og ungdomspsykologi, religions-

pedagogikk).

Misjonskunnskap (norsk misjonsvirksomhet og dens sammenheng med prestens gjerning, orientering om aktuelle misjonsproblemer og økumenikk).

Kirkerett

Kirkesang og messeøvelser.

Stemmebruk (ukentlige øvelser hele året).

Innkalte forelesere behandler særlige emneområder.

I undervisningsopplegget inngår også ekskursjoner.

3. Oversikt over praktikumopplegget.

I 1971 vedtok styret for det praktisk-teologiske seminar et nytt opplegg for studieåret med et innebygget Menighetspraktikum. Praktikumåret forløper nå etter følgende rytme (uansett om kandidatene begynner i høst- eller vårsemesteret):

1. semester:

4 ukers innføringsperiode

4 ukers menighetspraktikum

Mellomperiode. Fellesundervisning, høst 4 uker / vår 7 uker.

Institusjonstjeneste – 4 uker.

2. semester:

Spesialundervisningsperiode – 9 uker.

Mellomperiode. Fellesundervisning, høst 4 uker/vår 7 uker.

Eksamen og ordinasjonsperiode – 4 uker.

Menighetspraktikum strekker seg over hele første semester. Under den intensive periode av menighetsarbeidet er kandidatene bare ute i menighetene (4 uker).

Den øvrige del av semesteret arbeider kandidatene ute i menigheten 8 timer ukentlig. Denne tid går vesentlig med til konfirmantundervisningen. Kandidatene har ansvar for et helt semesters undervisning.

En personlig rådgiver – en prest i en av menighetene i Oslo og omegn – er knyttet til hver kandidat. (Nærmere program for Menighetspraktikum, se nedenfor.)

Institusjonstjenesten (4 uker ved sykehus eller sosiale institusjoner). Heller ikke i denne periode har kandidatene undervisning ved seminaret. Hver kandidat står under en prests supervisjon.

Øvelsesgudstjenesten, følges av messeøvelser og prekenkritikk. Hver kandidat deltar en gang i uken.

Skoleundervisning. Kandidatene driver øvelser i ungdomsskoler i Oslo og omegn.

Foruten de mange ekskursjoner som er innlagt i opplegget, er det også en fast "retreat" om høsten, og en Vestlandstur og en tur til utlandet med Den norske Sjømannsmisjon om våren.

4. Program for menighetspraktikum.

Kandidatene har under menighetstjenesten supervisjon av en menighetsprest. Det er oppsatt et bestemt program for menighetstjenesten:

Menighetskunnskap.

Kandidaten skal få inngående kjennskap til menigheten og de menighetsfunksjoner som finner sted.

Han skal blant annet – hvor dette er mulig – delta på stabsmøte og menighetsrådsmøte.

Kontorhold.

20 timers kontorhold og samtale med presten om kontortjenesten.

Gudstjenester.

Preke ved en høymesse og om mulig ved en ungdomsgudstjeneste. Assistere ved nattverd.

Kirkelige handlinger.

Overvære vigslar og begravelser.

Konfirmanter.

Kandidaten skal – om mulig – ha ansvaret for undervisningen av en klasse konfirmanter fra innskrivningen og helt fram til og med overhøringen.

Taler og andakter.

Andakter for barn, eksempelvis skole, søndagsskole, barneforeninger og barnegudstjeneste, andakter i ungdomsarbeid og taler ved oppbyggelige møter, hvorav den ene helst som bibeltid.

Besøk.

Husbesøk og sykebesøk. Dessuten institusjonsbesøk og bedriftsbesøk med andakter.

5. Eksamen.

Ved kgl. res. av 25. august 1972 er det i medhold av lov av 14. mai 1902 nr. 1 om Det praktisk-teologiske seminar fastsatt følgende *prøveordning* for avholdelse av eksamen ved Det praktisk-teologiske seminar ved Det teologiske Menighetsfakultet:

I første semester tildeles kandidaten en skriftlig oppgave med emne fra pastorallære, homiletikk, liturgikk, kateketikk, pedagogikk eller misjonslære. Emnet fastsettes av

rektor i samråd med faglæreren og kandidaten. Oppgaven leveres inn til sensur tidlig i annet semester innen en frist som styret setter.

I eksamen inngår videre en preken og en undervisningsprøve, som begge utarbeides skriftlig. Nevnte oppgave og prøver bedømmes av vedkommende faglærer og en sensor som foreslås av styret og oppnevnes av Kirke- og undervisningsdepartementet.

Ved bestått eksamen i de enkelte fag er karakterene:

- 1.00 – 1.50 (svarer til laudabilis prae ceteris)
- 1.51 – 2.50 (svarer til laudabilis)
- 2.51 – 3.25 (svarer til haud illaudabilis)
- 3.26 – 4.00 (svarer til non contemnendus)

Kandidater som får dårligere karakter enn 4.00 har ikke bestått og kan ikke fremstille seg til muntlig prøve. For ham settes ingen tallverdi.

Det avholdes muntlig prøve i et av følgende fag: Pastorallære, homiletikk, liturgikk, kateketikk, pedagogikk, misjonslære eller kirkerett. Hvilket fag kandidaten skal opp i, avgjøres ved loddtrekning og kunngjøres for ham 48 timer på forhånd.

Den muntlige prøve bedømmes av vedk. faglærer samt en sensor med 'bestått' eller 'ikke bestått'.

Det gis ikke *hovedkarakter*.

6. Litteratur.

Seminaret behandler oppsatte *emner* innenfor alle hoveddisipliner. Det blir til de enkelte emner oppgitt

relevant litteratur, videre er utarbeidet større litteratur-oversikter over nyere pastoralteologisk og homiletisk litteratur, som utdeles til kandidatene. Det henvises derfor nedenfor bare til den litteratur som innenfor hvert fagområde hører til de *standard*bøker som en regner med *alle bør ha lest i løpet av tiden ved seminaret*.

Pastorallære:

- B. Weider: Kallet og tjenesten, 1969.
 G. Jensen: Den hellige tjeneste, 1969.
 K. P. Dahl: Pastoralpsykologi, 1972.
 Irja Kilpeläinen: Att lysna och hjälpa.

Homiletikk

- C. Fr. Wisløff: Ordet fra Guds munn, 2/1963.
 B. Weider: Forkynnelsen i brennpunktet, 1970.
 Klaus/Fendt: Homiletik, 1971.
 G. Wingren: Predikan, 1949.

Liturgikk

- Alterbok for Den norske kirke.
 En prøveordning for høymessen i Den norske kirke, utarbeidet av Liturgi-kommisjonen av 1965.
 H. Fæhn: Høymessen igår og idag, 2/1968.

Kateketikk

- K. E. Bugge: Pedagogiske grundstudier, 1969.
 B. Hareide: Konfirmasjonen. Foreldet eller aktuell? 1971.
 Utvalgte avsnitt leses av:
 I. Asheim: Orientering i religionspedagogikken, 1970.
 T. Harbo/R. Myhre: Pedagogisk psykologi I, 2/1965.
 R. Myhre: Innføring i pedagogikk, 1967.
 Evenshaug/Hallen: Barne- og ungdomspsykologi, Oslo 1974.

Misjonskunnskap:

- O. G. Myklebust: Misjonskunnskap (stensilert), 2/1973.

MENIGHETSFAKULTETS INSTITUTT FOR KRISTENDOMSKUNNSKAP.

Institutt for kristendomskunnskap er opprettet i 1967 for å gi utdanning i kristendomskunnskap for tjeneste i kirke og skole. Studiet ved Instituttet leder fram til eksamen i kristendomskunnskap grunnfag, mellomfag eller hovedfag.

Instituttets grunnfags- og mellomfagseksamen er godkjent av Oslo Universitet som ledd i embetseksamen av lavere og høyere grad (cand.mag. – cand.philol./real.). – Kirke- og undervisningsdepartementet har for dem som har lærerprøven godkjent grunnfagseksamen som kompetansegivende og som grunnlag for lønnsopprykk.

Utdannelsen er fri. Til forelesningene er det fri adgang for alle. Ved de obligatoriske seminar er plassen begrenset.

Undervisningen og studiet.

Studiet av kristendomskunnskap skal gi forsvarlig kjennskap til Det gamle og Det nye testamente, tros lære og etikk, kirkehistorie med konfesjonskunnskap og til kristendommen i dens forhold til andre religioner. Man skal lære å kjenne de store linjer i kristen tenkning gjennom tidene og få orientering i problemstillinger i nyere teologi og religions-

vitenskap. Til fagkretsen hører også religionspedagogikk og kristendomsmetodikk.

Den faglig-teologiske skoloring er grunnleggende mål. Men det blir også i vesentlig grad tatt hensyn til det praktiske formål med studiet: å gi utdanning for undervisning i skole og kirke. Såvel pensum som undervisning er preget av dette. Ved varierte arbeidsformer i undervisningen søker man å stimulere til personlig tenkning og gi grunnlag for en saklig og metodisk god yrkesinnsats.

Opptak og innskrivning.

1. For å bli opptatt ved Menighetsfakultetets institutt for kristendomskunnskap må en ha examen artium eller annet godkjent immatrikuleringsgrunnlag, og examen philosophicum.
2. Søkere som i tillegg til immatrikuleringsgrunnlaget har en postgymnasial teoretisk utdanning av minst to års varighet, fritas for kravet om examen philosophicum. Til nå er det gitt fritak for kravet om examen philosophicum i tillegg til examen artium for søkere med eksamen fra NHH, NTH, NLH, DH (2-årig), allmenn lærerutdanning (2-, 3- og 4-årig) eller offentlig godkjent sosionomutdanning.
3. Søknad om opptak skrives på eget skjema som fås ved henvendelse til instituttet. En må sende inn søknad innen *1. juni* for å kunne få begynne studiet til grunnfagseksamen eller full mellomfagseksamen i høstsemesteret, *1. november* for å få begynne i vårsemesteret. De som vil ta mellomfagstillegget eller hovedfag, bør søke innen 20. august for høstsemesteret, 15. desember for vårsemesteret.

Med søknaden må en sende 2 bilder og følgende, evt. i bekreftet kopi:

dåpsattest, eller tilsvarende,

artiumsvitnemål, eller attester for utdanning som er godkjent som grunnlag for immatrikulering, akademisk borgerbrev,

vandelsattest fra en som kjenner en godt,

vitnemål om bestått examen philosophicum, eller om annen utdanning som en søker om å få godkjent i stedet.

Attester og borgerbrev kan ettersendes.

4. Instituttet sender svar på alle søknader så snart som mulig etter søknadsfristens utløp.

Innskriving finner sted ved semesterets begynnelse i forbindelse med en personlig samtale med Instituttetets formann.

5. Instituttet understreker at studentene i tide må ordne med immatrikulering.

Studenter som ikke er immatrikulert kan ikke få utstedt studielegitimasjon (studiekort).

Diverse bestemmelser.

Den som blir innskrevet som student ved Menighetsfakultetet er automatisk også *medlem av Studentsamskipnaden* i Oslo med de plikter og rettigheter dette innebærer.

Dersom en student som tidligere er blitt *relegert* ved Universitetet eller ved noen annen akademisk institusjon, ønsker å bli innskrevet som studerende ved Menighetsfakultetet, plikter han ved innskrivningen å opplyse om saken, selv om relegasjonen ikke lenger står ved makt. Unnlater han å gjøre dette, er innskrivningen ugyldig.

Med hensyn til ordensregler og reglement for øvrig henvises til det som gjelder for fakultetets teologiske studenter, (se foran s. 26).

Frister for oppmelding til eksamen etc. blir kunngjort i forelesningskatalogen.

KRISTENDOMSKUNNSKAP GRUNNFAG – MELLOMFAG – HOVEDFAG

Revidert studieplan av 1974

GRUNNFAG

Grunnfagsstudiet i kristendomskunnskap er normalt av ett års varighet. Det omfatter følgende disipliner: Det gamle og Det nye testamente, troslære og etikk, kirkehistorie med konfesjonskunnskap, religionsvitenskap, religionspedagogikk og kristendomsfagets metodikk.

Det meste av pensum blir gjennomgått og utdypet ved undervisning i løpet av to semestre, for tiden 15 undervisningstimer pr. uke. Undervisningen blir gitt dels i forelesninger, dels i seminarer. Av seminarundervisningen er følgende obligatorisk:

1. semester 2 t. pr. uke i hver av de tre disiplinene troslære/etikk, GT og NT (tils. 6 t. pr. uke).

2. semester 2 t. pr. uke i troslære/etikk.
I dette semesteret avsluttes seminarundervisningen 3-4 uker før eksamen.

Fravær må ikke overskride 3 ganger i hvert seminar pr. semester.

PENSUM

Det gamle og Det nye testamente.

Studiet skal føre fram til

1. inngående kjennskap til de tekstene som er nevnt nedenfor.

En behandler tekstenes oppbygning og litterære form og gjør rede for deres historiske og teologiske innhold med særlig vekt på hovedbegreper.

1 Mos 1-3 12,1-9 17,1-14

2 Mos 3,1-17 19,1-8 20,1-21

Josv 24,1-28

Salme 8 12 23 32 46 51 73 103 110 139

Jes 1,1-20 5,1-7 6 7,1-17 9,2-7 11,1-9 52,13-53,12

Jer 1

Amos 7,10-17

Matt 3,13-4,11 5,1-6,15 9,1-8.18-26.35-38 10,1-23

11,25-30 12,1-8 13,1-23 14,13-33 15,1-28

16,13-17,13 19,13-30 20,1-28 21,1-17 22,1-46

24,15-36 25,31-46 26,17-29 27,27-54 28,1-20

Luk 1,26-38 2,1-21

Joh 1,1-18

Rom 1,1-17 3,21-4,8 6,1-14 8,1-39 12,1-8 13,1-10

1 Kor 10,16-17 11,23-30 13,1-15 15,1-28

2 Kor 5,10-21

Ef 4,1-16

Fil 2,5-11

Tit 3,3-7

1 Pet 3,18-22

2. kjennskap til hovedtrekkene i de tekstene som er nevnt nedenfor.

En behandler tekstenes oppbygning og gjør rede for deres historiske og teologiske hovedinnhold.

1 Mos 4 6,5-9,17 11,1-9 15,1-6 22,1-19 27-28 32-33
50,15-26

2 Mos 1-2 12,1-15,21 21,1-23,19 32-34

3 Mos 16

4 Mos 13-14

5 Mos 4-8

Josv 5,13-8, 35

Dom 2,6-3,6 6-8

1 Sam 1-3 7-12 15-16

2 Sam 5-7 11,1-12,14 23,1-7

1 Kong 8 10,23-12 33,18-19 22,1-39

2 Kong 16-19 22,1-23,30

Esra 1, 3-6

Ordspr 8 11

Jes 40 42,1-7 45 61

Jer 2,1-13 15 18,1-10 23,9-32 29,1-14 31,27-40

Esek 36-37

Dan 1-2 9,20-12,13

Hos 1-3 6 11.

Amos (hele)

Matteusevangeliet

Luk 1,1-2,52 10,25-42 15,1-16,31 18,1-14 24,13-53

Joh 1,1-3,21 11,1-57 13,1-20 14,15-16,15

20,19-21,25

Apg 1,1-17,34

Romerbrevet

Efeserbrevet

Åp. 3 7 21

3. kjennskap til hovedbegreper i Det gamle og Det nye testamente. Dette kjennskap vinnes ved tekstarbeidet, kfr. ovenfor under pkt. 1.

4. kjennskap til
 - a) innledning til de skrifter som detalj- og hovedtrekkspensum er hentet fra,
 - b) gammeltestamentlig og nytestamentlig tekst- og kanonhistorie.
5. oversikt over Israels historie, nytestamentlig tidshistorie og Palestinas geografi.

Troslære og etikk.

Studiet skal føre fram til

1. innsikt i troslære, med kjennskap til Den norske kirkes bekjennelsesskrifter.
2. kjennskap til etiske prinsippsspørsmål og innsikt i kristen vurdering i konkrete etiske forhold.

Kirkehistorie med konfesjonskunnskap.

Studiet skal føre fram til

1. a) kortfattet oversikt over den alminnelige kirkehistorie.
 - b) inngående kjennskap til den kristologiske dogmedannelse i oldkirken.
 - c) inngående kjennskap til reformasjonen.
2. a) kjennskap til hovedtrekkene i norsk kirke- og misjonshistorie.
 - b) inngående kjennskap til følgende epoker i norsk kirkehistorie: kristendommens innføring, reformasjonstiden, tiden etter 1800.
3. kjennskap til de viktigste kristne trossamfunn.

Religionsvitenskap.

Studiet skal føre fram til

1. kjennskap til religionsfenomenologien.
2. kjennskap til naturfolks religion, hinduismen, buddhismen, jødedommen og islam.

E. Religionspedagogikk.

Studiet skal føre fram til kjennskap til de vesentlige momenter ved kristen oppdragelse og undervisning og til de problemer som knytter seg til møtet mellom kristen opp-

dragelse og allmenn pedagogikk.

F. Kristendomsfagets metodikk.

Studiet skal føre fram til

1. kjennskap til de teologiske og pedagogiske forutsetninger for valg av undervisningsmetoder i kristendomsfaget.
2. innsikt i hvorledes teologisk forståelse av bibeltekster og andre emner kan bli overført til elever på forskjellige alderstrinn og med ulike forutsetninger.

LITTERATUR

Den oppførte litteratur tolker eksamenskravene både med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Listene er i prinsippet "åpne", i det det bestandig står "eller tilsvarende" etter boktitlene. Dette betyr at en student kan legge opp annen litteratur enn den nevnte. Dog forbeholder Instituttet seg retten til å godkjenne det som er valgt.

Det gamle og Det nye testamente.

Tekster.

Studiet av Det nye testamente skal foregå etter den nye norske oversettelsen av 1975. Inntil den nye oversettelsen av Det gamle testamente foreligger, forutsettes det at studentene ved siden av den vanlige norske bibeloversettelsen bruker "Utvalg av Det gamle testamente".

Oppslagsbøker:

Bibelordbok.

Evangelierne synoptisk sammenstilte, af Iver K. Madsen, København 1963.

1. Detaljstudium av tekster.

1. Mosebok:

A. J. BJØRNDALEN M.F.L.: *Første Mosebok. En kommentar*. Oslo 1973. (Innledningen og kommentarene til pensumtekstene.)

2. Mosebok:

N. HELGESEN: *Studiemateriell til arbeidet med de historiske bøker*, 1969 (stensilert).

I. P. SEIERSTAD OG AA. DALE: *De ti bud*, Oslo 1966. (Med unntak av de metodiske avsnitt.)

Josvaboka:

N. HELGESEN: *Studiemateriell etc.* s.o.

Salmene:

N. HELGESEN/A. TÅNGBERG: *Studiemateriell til arbeidet med salmene*, 1975 (stensilert).

Jesaja, Jeremia, Amos:

N. HELGESEN: *Studiemateriell til arbeidet med de profetiske tekster*, 1969 (stensilert).

A.J. BJØRNDALEN: *Jesaja 7 og 11*, 1975 (stensilert).

Matteusevangeliet:

H. KVALBEIN: *Matteus-evangeliet*, 1975³, (stensilert), (innledningen og kommentarene til pensumtekstene).

De øvrige tekster fra Det nye testamente:

O. MODALSLI: *Tekster fra Lukas, Johannes og nytestamentlige brev*, 1975 (stensilert).
eller tilsvarende.

Til videre studium:

Das Alte Testament Deutsch (Neues Göttinger Bibelwerk)
– populærvitenskapelig kommentarserie til hele Det gamle

testamentet. Flere bind er oversatt til engelsk i serien *Old Testament Library*.

En annen tilsvarende engelsk serie er *New Century Bible*.

L. MICHELSEN: *Første Mosebok*, Bibelverket, Oslo 1972.

H.W. WOLFF:

195-204.

A.S. KAPELRUD: *Et folk på hjemferd*, Oslo 1966 (til Jes. 40-55).

C. WESTERMANN: *Der Psalter*, Stuttgart 1967.

T. BJERKHOLT: *Syng for Herren*, Oslo 1973.

H. RINGGREN: *Israels religion*, Lund 1965.

Das Neue Testament Deutsch (Neues Göttinger Bibelwerk), populærvitenskapelig kommentarserie til hele Det nye testamente.

L. HARTMAN (utg.): *Ur nya testamentet*, Lund 1970.

N.A. DAHL: *Matteus-evangeliet I-II* (Matteus 1-26), Oslo 1962.

E. THESTRUP PEDERSEN: *Jesu forkyndelse*, København 1970.

O. MOE: *Johannes-evangeliet*, Oslo 1938.

E. THESTRUP PEDERSEN: *Apostelen Paulus*, København.

C. H. DODD: *The Epistle of Paul to the Romans*, London 1959.

J. JERVELL: *Gud og hans fiender*, Oslo 1973.

A. NYGREN: *Pauli brev til romarna*, Stockholm 1944.

E. DANBOLT: *Første korintierbrev*, Oslo 1969.

H. ODEBERG: *Pauli brev til korintierna*, Stockholm 1944.

N.A. DAHL: *Et kall*. Bibelstudium over Efeserbrevet, Oslo 1966.

O. LINTON: *Pauli mindre brev*, Stockholm 1964.

O. MOE: *Til medarbeidere for evangeliet*. En tolkning av Paulus' brev om gleden (Filipperbrevet), Oslo 1950.

N. TÅGT: *Den store aposteln*, Stockholm 1968.
G. BORNKAMM: *Paulus*, Stuttgart 1969.

2. *Hovedtrekksstudium av tekster.*

Pensum dekkes av stensilert materiale utarbeidet ved Instituttet og

H. KVALBEIN: *Hovedtanker i Johannes-evangeliet*, Oslo 1974 og

H. KVALBEIN: *Hovedtanker i Lukas-evangeliet* (kommer).
eller tilsvarende.

Til videre studium:

Bibelbogen med noter. Ved P. HELWEG-LARSEN m.fl.,
København 1950.

A.S. KAPELRUD: *Profetene i Det gamle Israel og Juda*,
Oslo 1966.

A.S. KAPELRUD: *Et folk på hjemferd*, Oslo 1964.

H.H. ROWLEY: *The faith of Israel*, London 1956.

G. VON RAD: *Profetenes budskap*, Oslo 1975.

J. JOHNSTAD: *Forklaringer til Det nye testamente*, Oslo
1968.

B. REICKE: *Tro och liv i den kristne urförsamlingen*,
Stockholm 1958.

E. STRAND: *Håndbok til Det nye testamente*. Opplys-
ninger til Det nye testaments tekst. Med kortfattet
ordbok (transkribert gresk-norsk). Oslo 1970².

3. *Bibelske hovedbegreper.*

Som oppslagsbok brukes:

E. THESTRUP PEDERSEN: *Bibelhåndbok*, Oslo 1974
eller tilsvarende.

Til videre studium:

Gads danske bibelleksikon, I-II, Kbh. 1965-66.

Svenskt Bibliskt Oppslagsverk I-II, Sth. 1962-63.

*Innledning til Det gamle og Det nye testamente, tekst- og
kanonhistorie.*

B. ALBREKTSON: "Gammeltestamentlig isagogik", i B.
ALBREKTSON OG H. RINGGREN: *En bok om Gamla
testamentet*, Lund 1970, s. 121-183, 186-198, 202-208,
214-240, 249-266.

eller tilsvarende.

L. HARTMANN: "Nyttestamentlig isagogik" i B. GER-
HARDSSON (utg.): *En bok om Nya Testamentet*, Lund
1971, s. 13-56, 60-67, 69-73, 77-79, 84-127,

eller tilsvarende.

Til videre studium:

Se ovenfor, pkt. 3.

I. P. SEIERSTAD: *Innledning til Det Gamle Testamente*,
Bergen 1972.

O. UGLEM: *Innledning til Det Nye Testamente*, Bergen
1973.

5. *Israels historie, nyttestamentlig tidshistorie, Palestinas geografi.*

H. RINGGREN: "Israels historia og religionshistoria" i B.
ALBREKTSON OG A. RINGGREN, s.o., s. 13-22,
23-26, 28-30, 32-35, 37-43, 50-89,

eller tilsvarende.

R. QWARNSTRÖM: "Nyttestamentlig tidshistoria", i B.
GERHARDSSON s.o., s. 135-249,

Bibelatlas.

eller tilsvarende.

Til videre studium:

A.S. KAPELRUD: *Israel*, Oslo 1963.

E.W. HEATON: *Daglig liv i det gamle Israel*, Oslo 1958.

A.C. BOQUET: *Daglig liv på Jesu tid*, Oslo 1957.

DANIEL-ROPS: *Daglig liv i Palestina på Jesu tid*, Oslo 1969.

O. UGLEM: *På Jesu tid*, Bergen 1970.

Til videre studium av bibelsyn og bibeltolkning:

O. ØYSTESE (red.): *Bibelsyn og bibelgranskning*, Stavanger 1966.

Bibelsyn och bibelbruk, ved biskopsmøtets bibelkommission, Lund 1970.

R. BULTMANN: *Mytologi og bibelforståelse*, Oslo 1968.

A. RICHARDSON: *Bibeln i vetenskapens tidsålder*, Stockholm 1965.

H. RIESENFELD: *Att tolka Bibeln*, Stockholm 1967.

Troslære og etikk.

1. Troslære.

Den norske kirkes bekjennelsesskrifter. Foreligger i norsk oversettelse med innledning og noter v/A. BRUNVOLL, Oslo 1970 (nynorsk), 1972 (bokmål) og

O. MODALSLI: *Troslære*, 1974 (stensilert).
eller tilsvarende.

Til videre studium:

P. LØNNING: *Hva er kristendom?* 2. omarb.utg., Oslo 1964.

A. VALEN-SENDSTAD: *Kristen kunnskap og kristen tro*, Oslo 1974.

G. WINGREN: *Credo*, Lund 1974.

C. FR. WISLØFF: *Jeg vet på hvem jeg tror*, Oslo 1965.

2. Etikk.

P.W. BØCKMAN: *Liv fellesskap tjeneste*, Oslo 1970, kap. 4-7.

A. SMITH: *Innføring i kristen etikk*, 1975 (stensilert),
eller tilsvarende.

Til videre studium:

R. HOLTE o.fl.: *Etiske problem*, Stockholm 1970.

P. ØVERLAND: *Kristen etikk*, Bergen 1970.

T. AUKRUST: *Mennesket i samfunnet*, I-II, Oslo 1965-66.

Kirkehistorie med konfesjonskunnskap.

Alminnelig kirkehistorie.

R. ASTÅS: *Kirkehistorie*, I, 2. utg., Oslo 1969, s. 9-169.

B. SKARD: *Inkarnasjonen*, Oslo 1972.

L. BERGMANN: *Kirkehistorie*, II, Kbh. 1966, s. 19-48 og
68-84,

eller tilsvarende.

Til videre studium:

R. ASTÅS: *Kirkehistorie*, II, 2. utg., 1970.

L. BERGMANN: *Kirkehistorie*, I-III, 9. utg., Kbh. 1965-72.

S. GÖRANSSON: *Kyrkohistorisk orientering*, Scandinavian
University Books, 1970.

2. Norsk kirkehistorie.

A. AARFLOT: *Norsk kirkehistorie i grunnriss*, 1974 (stensilert),

eller tilsvarende.

Til videre studium:

C. FR. WISLØFF OG A. AARFLOT: *Norsk kirkehistorie*,
I-III, Oslo 1967-72.

3. Konfesjonskunnskap.

C. FR. WISLØFF: *Kristne kirkesamfunn*, Oslo 1974 (kap.

V (2, 4, 5, 6), VI og VII forutsettes lest, men vil ikke bli gjort til gjenstand for eksaminasjon).
eller tilsvarende.

Til videre studium:

E. MOLLAND: *Konfesjonskunnskap*, Oslo 1961.

Religionsvitenskap.

Religionsfenomenologi.

H. RINGGREN: *Religionens form og funktion*, Lund 1970, kap. 1-3 og kap. 5 – Slutord.

Til videre studium:

O. PETERSON: *Tro och rit*, (Sth. 1972. Inneholder en nokså fullstendig og spesifisert litteraturliste (358 s.).

G. WIDENGREN: *Religionens värld*, Sth. 1971, (408 s.).

E.O. JAMES: *Comparative Religion*, (Lond. 1961, (334 s.).

G. VAN DER LEEUW: *Mennesket og mysteriet*, Oslo 1966, (182 s.).

M. ELIADE: *Det hellige og det profane*, Oslo 1961, (126 s.).

Religionshistorie.

G. PARRINDER: *Vår tids religioner*, Sth. 1974, s. 8-30, 45-69, 112-117, 124-169, 203-228, eller tilsvarende.

Til videre studium:

A. ROMARHEIM: *Krishna, Buddha, Allah eller Kristus* Oslo 1974, (132 s.).

BLEEKER/WIDENGREN: *Historia religionum bd. I og II*, Leiden 1969-71. (Tils. 1400 sider, engelsk.) Framstillingen er systematisk lagt opp med forholdsvis ens

disposisjon av de ulike religioner, med forskningsoversikter og fyldige litteraturfortegnelser.

RINGGREN/STRØM: *Religionerna i historia och nutid*, Sth. 1970, (490 s.).

R.C. ZAEHNER (ed.): *The concise Encyclopaedia of Living Faiths*, Lond. 1971, (436 s.).

H. VON GLASENAPP: *De fem världsreligionerna*, Sth. 1973 (ty. 1963), (412 s.).

E.M. EDSMAN: *Asiens huvudreligioner av idag*, Sth. 1971, (196 s.).

Religionspedagogikk.

I. ASHEIM: *Religionspedagogikk* (stensilert) eller tilsvarende.

Til videre studium:

I. ASHEIM: *Orientering i religionspedagogikken*, Oslo 1970.

K.E. BUGGE: *Theologi og pædagogik historisk belyst*, Kbh. 1961.

K.E. BUGGE OG S. JOHANNESSEN: *Religionspædagogiske brydninger*, Kbh. 1974.

AA. DALE OG T. HARBO: *Skolens formål i skolens hverdag*, Sth. 1971.

R. GOLDMAN: *Kristendomsundervisningen – hvornår og hvordan?* Kbh. 1971.

S.L. HVAAS: *Folkeskolens religionsundervisning*, Kbh. 1974.

E. LILJA: *Religionspedagogik*, Lund 1970.

Livssyn i skolen, utgitt av Institutt for Kristen Oppseding, Oslo 1970.

G. PARRINDER: *Om undervisning i fremmede religioner*, Kbh. 1972.

Religionspedagogiske tanker (artikkelsamling), Oslo 1968.
(Prismets håndbøker nr. 2.)

Kristendomsfagets metodikk.

Undervisningsplanene for kristendomskunnskap innenfor den gren av fagmetodikken som studenten velger.

AA. DALE: *Metodikk for kristendomsfaget i den 9-årige skole*, Oslo 1960, eller:

AA. DALE: *Metodiske momenter til kristendomsundervisningen* (stensilert), eller tilsvarende.

Litteraturen suppleres av innholdet i den gren av metodikken som vedkommende student legger opp (kfr. de forskjellige seminar).

Til videre studium.

ANDREN, EKLUND, SOLEN, WREDE: *En ny konfirmandpedagogik?* Sth. 1967.

A. DAVIDSEN: *Komponenter til kristendomsundervisningen*, Kbh. 1970.

AA. DALE: *Håndbok i kristendom for læreren*, 4.-6. klasse, Oslo 1974.

G. JENSEN: *Kristendomsundervisningen i folkeskolen*, Kbh. 1968.

V. MØLLER: *Kristendomsundervisningen i den høyere skolen*, Oslo 1956.

AA. NØRFELT: *Børnenes Bibelhistorie*, Lærerens Bog, Kbh. 1958.

G. OTTO: *Håndbog i religionsundervisning*, Kbh. 1968.
Tidsskriftene "Prismet" og "Religionslæreren".

EKSAMEN

Grunnfagseksamen i kristendomskunnskap består av to skriftlige prøver hver på 8 timer, og en muntlig prøve.

Ved den første skriftlige eksamensdag blir det gitt en eller to oppgaver fra de bibelske disipliner.

Ved den annen skriftlige eksamensdag blir det gitt oppgaver fra de øvrige disipliner.

Første og annen dags besvarelser teller likt.

Etter de skriftlige prøvene blir det gitt en foreløpig karakter som meddeles kandidatene. Etter muntlig prøve fastsettes kandidatens endelige karakter. Det nyttes samme karakter-system som ved Det historisk-filosofiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Om begrunnelse og klage, se s. 42.

Hjelpemidler:

Bibelen. Den vanlige kirkebibelen på bokmål og nynorsk.

Det nye testamente, Bibelselskapets oversettelse av 1975.

Uvalg av Det gamle testamente. Oversettelse av 1966, (utgave uten innledning til de forskjellige gt-lige bøker, videre uten fotnoter og tidstavle).

Evangelierne synoptisk sammenstilte, af Iver K. Madsen, Kbh. 1963. (Utgave uten ordforklaring, liste over autoriserte pretekster, navne- og sagsregister).

Bibelordbok (på bokmål av K.G. og nynorsk av Lehmann).

De studenter som ønsker det, kan i bibelfagene nytte de samme hjelpemidler som nyttes ved ny I. avdeling og teologisk embetseksamen, se s. 34.

MELLOMFAG

Mellomfagsstudiet i kristendomskunnskap består av grunnfagsstudiet og dertil et mellomfagstillegg som normalt er av et halvt års varighet. Mellomfagstillegget omfatter en fordypning på ett sentralt område innenfor hver av de følgende seks disiplinene: Det gamle testamente, Det nye testamente, tros lære og etikk, kirkehistorie med konfesjonskunnskap, religionsvitenskap og religionspedagogikk.

Innenfor de fleste av disse disiplinene har studentene anledning til å velge fordypningsområde blant flere alternativer. Foruten de som er nevnt i planen, kan andre alternativer med litteraturhenvisninger bli kunngjort. Det vil i hvert semester bli gitt undervisning i ett eller flere alternativer innenfor de fleste disiplinene.

For dem som ikke har fulgt den obligatoriske undervisningen for grunnfagsstudiet, er det obligatorisk med ett seminar a 2 timer pr. uke i ett semester innenfor området tros lære og etikk.

PENSUM I MELLOMFAGSTILLEGGET

Det gamle testamente.

Gammeltestamentlig bibelteologi på grunnlag av et nærmere angitt litteraturutvalg.

Det nye testamente.

Ett av følgende emner studert på grunnlag av et nærmere angitt litteraturutvalg:

a: Paulinsk teologi

b: Lukas-skriftenes teologi

c: (et emne fra synoptisk-johanneisk bibelteologi)

Tros lære og etikk.

Ett av følgende emner studert på grunnlag av et nærmere angitt litteraturutvalg:

a: tros lærens grunnlagsproblemer

b: den kristne skapertanke

c: dåpen

d: seksualetikk

e: kulturlivets etikk

f: politisk etikk

Kirkehistorie med konfesjonskunnskap.

Ett av følgende emner studert på grunnlag av et nærmere angitt litteraturutvalg:

a: norsk kirkehistorie i nyere tid

b: misjonshistorie

c: konfesjonskunnskap

d: dogmehistorie

e: Confessio Augustana

Religionsvitenskap.

Ett av følgende emner studert på grunnlag av et nærmere angitt litteraturutvalg:

a: hellenistisk religion

b: afrikanske religioner

c: moderne religiøse strømninger

d: religionene og kristendommen

e: religionspsykologi

f: religions sosiologi

Religionspedagogikk.

Ett av følgende emner studert på grunnlag av et nærmere

angitt litteraturutvalg:

a: hovedproblemer i religionspedagogikken

b: tendenser i nyere religionspedagogikk

c: den kristne grunntanke i norsk skole

LITTERATUR

Den oppførte litteratur tolker eksamenskravene både med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Listene er i prinsippet "åpne", i det det bestandig står "eller tilsvarende" etter boktitlene. Dette betyr at en student kan legge opp annen litteratur enn den nevnte. Dog forbeholder Instituttet seg retten til å godkjenne det som er valgt.

Det gamle testamente.

H. RINGGREN: *Israels religion*, Lund 1965
eller tilsvarende.

Til videre studium:

W. EICHRODT: *Religionsgeschichte Israels*, Bonn 1969.

H. RINGGREN (red.): *Israels profeter*, Sth. 1974.

J.N. SCHOFIELD: *Introducing Old Testament Theology*,
Lond. 1964.

Det nye testamente.

a: Paulinsk teologi.

De 13 Paulus-brev (Rom. – Filem.).

A. FITZMYER: *Paulinsk teologi*, Sth. 1973.

O. MOE: *Apostelen Paulus' forkyndelse og lære*, Oslo 1928,
kap. 7, 8, 10 og 13

eller tilsvarende.

Til videre studium:

D.E.H. WHITELEY: *The Theology of St. Paul.*

H. RIDDERBOS: *Paulus*, Wuppertal 1970.

T. TÄGT: *Den store aposteln*, Sth. 1952.

b: Lukas-skriftenes teologi.

Lukas evangelium

Apostlenes gjerninger

I. HOWARD MARSHALL: *Luke: Historian and Theologian*,

Paternoster Press 1970,

eller tilsvarende.

Til videre studium:

H. CONZELMANN: *Die Mitte der Zeit*, Tübingen 1954.

B. REICKE: *Lukas-evangeliet*, Sth. 1962.

B. REICKE: *Tro och liv i den kristne ut församlingen*, Sth.
1958.

c: (Et emne fra synoptisk-johanneisk bibelteologi.)

Bare etter spesialavtale med Instituttet.

Troslære og etikk.

a: Troslærens grunnlagsproblemer.

R. PRENTER: *Skabelse og genløsning*, Kbh. 1971, s. 5-196,
eller tilsvarende.

b: Den kristne skapertanke.

Litteraturliste vil bli utarbeidet og kunngjort ved oppslag.

c: Dåpen.

I. ASHEIM, E. LARSSON, K.O. SANNES: *Tre artikler om
dåpen*. Stensil 1975.

O. CULLMANN: "Dopet såsom inlemmande i Kristi

- kropp", *STK 1948*, s. 6-24.
- J. JEREMIAS: *Barndopet under de fyra første århundradena*, 1959.
- E. LARSSON: "*Dopet och Andens insegl*", *TTK 1966*, s. 1-14.
- LUTHER: Den fjerde part ("Dåpen"), i *Store katekisme*, utgave ved F.W. BUGGE.
- L. AALEN: "Gjenfødselen i luthersk læretradisjon", i *Ord og sakrament*, Oslo 1966, s. 173-190.
- L. AALEN: *Dåpen og barnet*, 2. utg., Oslo 1972, eller tilsvarende.

Til videre studium:

- D. HEDEGÅRD: *Er barnedåpen bibelsk?* Oslo 1970.
- Kyrkan och dopet*. En debattbok om dopet, Lund 1974.
- E. SCHLINK: *Die Lehre von der Taufe*, Kassel 1969.
- L. AALEN: *Ord og sakrament*, Oslo 1966, s. 191-242.
- S. AALEN: *Dåpen i NT*. Studentreferater, Skrivestua 1972.

d: Seksualetikk.

- H. THIELICKE: *Seksualetikk*, s. 20-135.
- Kristna normer for seksualmoral*. Et ord fra kirken.
- Familieplanlegging og prevensjon*, red. I. RAMVI, Oslo 1968, s. 95-112.
- O. EVENSHAUG OG D. HALLEN: *Barne- og ungdomspsykologi*, Oslo 1974, 268-282.
- Det forutsettes kjennskap til P.W. BØCKMAN: *Liv, fellesskap, tjeneste*, kap. 5, eller tilsvarende.

Til videre studium:

- "Skolens samlivslære i focus", *Prismet nr. 2/1974*.
- A. SCHJØTH: "Bøker om seksualopplysning", *Prismet nr. 2/1973*.

- Synspunkter på seksualpedagogikken, red. G. SIVERTSEN, Oslo 1974.
- PAVE PAUL VI: *Humanae vitae*, Oslo 1968.
- R. HOLTE o.fl.: *Etiske problem*, Sth. 1972, s. 159-181.
- Abort og menneskeverd, red. N. HEYERDAHL, Oslo 1972.
- T. Aukrust: "Seksualrevolusjonen og den kristne seksualmoral", *TTK nr. 4, 1969*.

Kirkehistorie med konfesjonskunnskap.

a: Norsk kirkehistorie.

- C. F. WISLØFF OG A. AARFLOT: *Norsk kirkehistorie II*, Oslo 1967, s. 231-350, III, Oslo 1972, s. 115-187 og 368-394, eller tilsvarende.

b: Misjonshistorie.

- S. NEILL: *A History of Christian Missions 1964*, s. 243-49. Norsk utg.: "*Misjon i 2000 år*", Oslo 1971, s. 161-307, eller tilsvarende.

c: Konfesjonskunnskap.

- E. MOLLAND: *Konfesjonskunnskap*, Oslo 1961, kap. III, X, XV (s. 81-146, 227-245, 267-271).
- Confessio Helvetica posterior* art. 1, 6, 10, 17, 18, 19, 20, 21. Norsk oversettelse ved C. F. WISLØFF 1975. Stensilert.
- N. BLOCK-HOELL: *Pinsebevegelsen*, Oslo 1956, s. 295-416 (noter untatt), eller tilsvarende.

d: Dogmehistorie.

- B. HÄGGLUND: *Teologins historia*, 3. utg. Lund 1966, s.

92-121, 139-179, 225-233, 254-260, 274-302, 331-338, 370-393,
eller tilsvarende.

e: Confessio Augustana.

L. GRANE: *Confessio Augustana*, Kbh. 1959,
eller tilsvarende.

Religionsvitenskap.

a: Hellenistisk religion.

S. HOLM: *Gresk religion.*

F. FENGER: *Religionshistoriske tekster i dansk oversettelse*, Kbh. 1972, s. 137-165.

Til videre studium:

se: bibliografiene i

Historia Religionum I, ed. C.J. BLEAKER, Leiden 1969, s. 440 og s. 531.

b: Afrikanske religioner.

O. PETTERSON: *Afrikanske religioner*, Sth. 1966,
eller tilsvarende.

Til videre studium:

G. PARRINDER: *African Traditional Religion*, Lond. 1968.

J.S. MBITI: *African Religions and Philosophy*, Lond. 1969.

E.E. EVANS-PRITCHARD: *Nuer Religion*, Oxford 1970.

c: Moderne religiøse strømninger.

Bare ifølge spesialavtale med Instituttet.

d: Religionene og kristendommen.

S. NEILL: *Christian Faith and other Faiths*, Lond. 1970, s. 1-19, 40-152, 224-234.

A. ROMARHEIM: *Krishna, Buddha, Allah eller Kristus?*
Oslo 1974, s. 16-34, 51-122,
eller tilsvarende.

Til videre studium:

Religionsvitenskapelige framstillinger:

N. SMART: *World Religions. A Dialogue*, Penguin 1969,
(150 s.).

The World Religions speak ed. F.P. DUNNE, Haag 1970,
(220 s.), (med bidrag av de resp. religioners egne
representanter).

J. BOWKER: *Problems of Suffering in the Religions of the
World*, Cambridge 1970.

R. OTTO: *Die Gnadenreligion Indiens und das Christentum*,
Gotha 1930.

Misjonsteologiske framstillinger:

H. KRAEMER: *Religion und christlicher Glaube*, Göttingen
1959, (453 s.).

A. RUDVIN: *Evangeliet og Islam*, Oslo 1971, (47 s.).

P. ANTES/W. RUCK/B. UDHE: *Islam – Hinduismus –
Buddhismus*. Eine Herausforderung des Christentums.
Grunewald, Mainz 1973.

Til temaet "religionsteologi", lutherske bidrag, se *Fuldaer
Hefte 16*, Berlin 1966.

e: Religionspsykologi.

J. HVIID: *Psykologi og religion*, Oslo 1972 (kap. 8 og kap.
10).

Følgende artikler fra M.P. STROMMEN (utg.): *Research on
Religious Development*, New York 1971:

BERTOCCI: "Psychological Interpretations of Religious

Experience" (s. 3-41 – kap. 1).

CLARK: "Intense Religious Experience" (s. 521-550 – kap. 14).

HVIGHURST AND KEATING: "The Religion of Youth" (s. 686-732 – kap. 18).

CH. Y. GLOCK: "On the Study of Religious Commitment". I: *Religious Education. Research Supplement*. July-Aug. 1962 (s. 98-110).

Til videre studium:

K.E. BUGGE OG R. JENSEN: *Religionspsykologi*. Et teologisk-psykologisk symposion. Kbh. 1970.

W.H. CLARK: *Religionspsykologi*. Sth. 1971.

I. FÄGERLIND OCH G. SJÖBERG: *Barnatro och ungdomstivvel*, Sth. 1971.

Å.V. STRÖM: *Psykologi och religion*. Sth. 1973.

H. SUNDEN: *Religionspsykologi*. Problem och metoder. Sth. 1974.

f: Religionssosiologi.

P.L. BERGER: *The Social Reality of Religion*. Lond. 1967, s. 105-171 (kap. 5, 6 og 7).

B. GUSTAFSON: *Religionssosiologi*. Sth. 1965, s. 11-29.

O. HAUGLIN: *Rapport fra Nærby*. Oslo 1970, s. 28-54.

N. ROGOFF RAMSØY: *Det norske samfunn*. Oslo 1972, s. 263-302.

R.R. KLEIVEN: "Hans Nilsen Hauge – individ i historien", i: *Sosiologi i dag*, hefte 4/1972, s. 3-27.

P. REPSTAD: "Norske misjonsbladers utviklingsfilosofi", I og II. I: *Norsk tidsskrift for misjon*, h. 1 og 2/1974, s. 1-16 og 91-112.

O. AAGEDAL: "Norsk religionssosiologi – nokre synspunkt på fortid og framtid", i: *Sosiologi i dag*, h. 2/1974, s. 3-15.

Til videre studium:

F. O'DEA: *Religionssosiologi*, Sth. 1967.

L. LUCKMANN: *The invisible religion*, Lond. 1967.

K. ROBERTSON: *Einführung in die Religionssoziologie*. München 1973.

M.P. STROMMEN O.F.L.: *A Study of Generations*. Minneapolis 1972.

MAX WEBER: *The Sociology of Religion*. Lond. 1965.

I. MILTON YINGER: *The scientific study of religion*. New York 1970.

Religionspedagogikk.

a: Hovedproblemer i religionspedagogikken.

I. ASHEIM: *Orientering i religionspedagogikken*, Oslo 1970, s. 73-234.

K.E. BUGGE OG S. JOHANNESSEN: *Religionspedagogiske brydninger*. Kbh. 1974, s. 65-115.

Til videre studium:

K.E. BUGGE: *Theologi og pædagogik historisk belyst*. Kbh. 1961.

B. HAREIDE OG V. HELLERN: *Hva vil vi med gymnasiet?* Oslo 1968.

H.B. Kaufmann: *Streit um die Christlichkeit der Schule*, Gütersloh 1970.

H. KITTEL: *Evangelische Religionspädagogik*. Berlin 1970.

E. LILJA: *Religionspedagogik*. Lund 1970.

N. SMART: *Secular Education and the Logic of Religion*, Lond. 1968.

b: Tendenser i nyere religionspedagogikk.

I. ASHEIM: *Orientering i religionspedagogikken*, Oslo 1970, s. 1-103.

- K.E. BUGGE OG S. JOHANNESSEN: *Religionspedagogiske brydninger*, Kbh. 1974, s. 11-65 og s. 139-160.
- P. GRAVEM OG H. LAUPSA: "Fra den nyeste engelske og tyske debatt om religionsundervisningen i offentlige skoler", i: *Ung teologi* 1971, s. 50-72.

Til videre studium:

- E. LILJA: *Religionspedagogik*, Lund 1970.
- G. PARRINDER: *Om undervisning i fremmede religioner*, Kbh. 1972.
- W. STURM: *Religionsunterricht – gestern, heute, morgen*. Stuttgart 1971.
- O. Øystese: *Mål og veg i kristendomsundervisningen*. En studie i amerikansk religionspedagogikk, Oslo 1964.

c: Den kristne grunntanke i norsk skole.
Bare ifølge spesialavtale med Instituttet.

EKSAMEN

Mellomfagseksamen i kristendomskunnskap består av tre skriftlige prøver, hver på 8 timer, og en muntlig prøve. De to skriftlige prøver er de samme som ved grunnfagseksamen, og faller bort for dem som tidligere har bestått grunnfagseksamen. Ved den tredje skriftlige prøve blir det gitt oppgaver fra det spesielle mellomfagspensum (mellomfagstillegget).

Ved den muntlige prøven kan det gis oppgaver hentet fra hele mellomfagspensum. De kandidater som avlegger skriftlige prøver bare i mellomfagstillegget, blir prøvet bare i dette også ved muntlige prøver.

Felleskarakteren for de to første skriftlige prøver (evt. for tidligere bestått grunnfagseksamen) teller likt med karakteren for den spesielle mellomfagsprøven. Etter de skriftlige prøvene blir det gitt en foreløpig karakter som meddeles kandidatene. Etter den muntlige prøven fastsettes kandidatens endelige karakter.

Om begrunnelse og klage, se s. 42.

Hjelpemidler:

Ved de skriftlige prøvene er det tillatt å nytte de samme hjelpemidler som ved grunnfagseksamen.

HOVEDFAG

Hovedfagstudiet i kristendomskunnskap omfatter et mer inngående studium av Det nye testamente med dets omverden og systematisk teologi med religionsfilosofi. Dertil kommer en vitenskapelig undersøkelse (hovedfagsavhandling).

For å få avlegge hovedfagseksamen i kristendomskunnskap må en ha avlagt mellomfagseksamen med karakteren 2,7 eller bedre, og dertil examen philosophicum og forberedende prøve i gresk. Greskprøven kan byttes ut med forberedende prøve i latin, men en må i alle tilfeller ha de greskkunnskaper som svarer til forberedende prøve.

Hovedfagstudiet er i det vesentlige begrenset til to av mellomfagets disipliner for å gi muligheter for et virkelig fordypet akademisk studium. Det vil gi kandidaten forutsetninger for å arbeide selvstendig med sin hovedoppgave og siden drive videregående forskning.

Hovedfagstudiet er beregnet å vare 3 semestre etter det nødvendige språkstudium. For videre veiledning til studiet se s. 000 ff.

Studenter som har avlagt prøvene til I. avdeling av teologisk embetseksamen, kan melde seg opp til hovedfagseksamen i kristendomskunnskap på de samme vilkår som studenter med mellomfagseksamen.

PENSUM

Ved prøven i Det nye testamente og dets omverden kreves

1. inngående kjennskap til følgende tekster som studeres på grunnlag av den greske grunntekst (dette inkluderer godt kjennskap til bibelteologiske emner og hovedbegreper som forekommer i tekstene):

Matt 5, Luk 1-9, Joh 1-3, Apg 1-2, 15, 17, 1 Kor 8-15, Galaterbrevet, Hebr 1-4, Åp 1-4.

Etter søknad kan enkelte tekster byttes ut med andre av tilsvarende vanskelighetsgrad.

2. godt kjennskap til innledningsspørsmål vedrørende de skrifter som tekstene under pkt. 1 er hentet fra.
3. oversikt over Palestinas politiske og religiøse historie i hellenistisk-romersk tid.
4. fortrolighet med innholdet i følgende tekster (i oversettelse):

1 Makk kap. 1-4, Salomos salme 2, Henoks bok, kap. 51-54, Siraks bok, kap. 24, Av Filo: kommentaren til Genesis 3, 24 ff. ca. 10 sider, Av Dødehavstektene: Sektregelen, Av Talmud (Mishna): Pirke Aboth, kap. 1-2, Av Nag-Hammadi-tekstene: Sannhetens evangelium, ca. 10 sider, Av de apokryfe evangelier: Petrus evg. Av de apostoliske fedre: De tolv apostlers lære.

Ved prøven i systematisk teologi med religionsfilosofi kreves

1. utførlig kjennskap til den kristne tro.
2. orientering i religionsfilosofien og i det 20. århundres åndsstrømninger.
3. kjennskap til utvalgte problemstillinger og posisjoner i moralfilosofi og teologisk etikk.
4. kjennskap til systematisk religionspedagogikk.
5. kjennskap til innholdet i 5-6 tekster fra teologiens og det almene åndslivs historie, tilsammen 500-700 sider.

Tekstene kan velges slik at de enten alle refererer seg til ett av de ovennevnte punkter 1-4, eller man kan kombinere slik at alle 4 områder er representert. I siste tilfelle må utvalget godkjennes av instituttet.

Se forslag til tekster s. 206 ff.

HOVEDFAGSAVHANDLINGEN

Hovedfagsavhandlingen kan være enten en frittstående oppgave eller del av et større forskningsprosjekt hvor flere er engasjert. Emnet kan velges fra hvilken som helst disiplin som hører inn under Instituttets studieplaner, men det må tas i betraktning at enkeltdisiplinene her opptrer innenfor den ramme som er gitt med studiet "kristendoms-kunnskap" og dets sikte: Å gi anledning til å vinne kjennskap til kristendommen og til dens stilling i verden i dag.

En hovedoppgave kan eksempelvis være en selvstendig undersøkelse bygget på kildemateriale, eller den kan være en vurderende analyse av andres forskning. Se vegledningen s. 217 ff.

Hovedfagsavhandlingen må innleveres innen 1. februar dersom en vil fullføre hovedfagseksamen i vårsemesteret, innen 10. september dersom en vil fullføre hovedfagseksamen i høstsemesteret. Se s. 222 om administrativ rutine ved innlevering av oppgaven.

Fra høstsemesteret 1975 er det som en prøveordning innført adgang til å avlegge de skriftlige og den muntlige prøve før hovedfagsavhandlingen er levert inn.

Det henvises forøvrig til Reglement for historisk filosofisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.

LITTERATUR

Den oppførte litteratur tolker eksamenskravene både med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Listene er i prinsippet "åpne". En student kan legge opp annen litteratur enn den nevnte. Dog forbeholder Instituttet seg retten til å godkjenne det som er valgt.

Det nye testamente og dets omverden.

Tekstutgaver og håndbøker:

Novum Testamentum Graece, ed. E. NESTLE, 25/1963 (revidert utgave kommer). V.s.a. Nestles utg.: *The Greek New Testament*, ed. ALAND/BLACK/MARTINI/METZGER/WIKGRENN, 2/1968 (U.B.S.-utgaven).

Synopsis der drei ersten Evangelien, ed. A. HUCK – H. LIETZMANN.

Synopsis Quattuor Evangeliorum, ed. K. ALAND.

O. SCHMOLLER: *Handkonkordanz zum NT* (7. utg. el. senere).

En større konkordans:

W.F. MOULTON – A.S. GEDEN: *A Concordance to the Greek NT*.

W. BAUER: *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zum NT u. der urchr. Lit.* 5/1958.

Eng. utg. v/W.F. ARNDT – E.W.W. GINGRICH: *A Greek English Lexicon of the NT*.

I. HEIKEL – A. FRIDRICHSEN: *Grekisk-svensk ordbok till NT*. Uppsala 1973 og senere.

F. RIENECKER: *Sprachlicher Schlüssel zum griechischen NT*.

B.M. METZGER: *Lexical Aids for Students of NT Greek*.

Grammatikk:

R. LEIVESTAD: *Nytestamentlig Gresk Grammatikk*, Oslo 1972. Jfr. E.G. JAY: *New Testament Greek*.

F. BLASS – A. DEBRUNNER: *Grammatik d. ntl. Griechisch*, 7/1943, el. senere utg.

Eng. utg. v/R.W. FUNK: *A Greek Grammar of the NT*, 1961. Mrk. tilleggshefte v/D. TABACHOVITZ, 1965.

Til syntaks se C.F.D. MOULE: *In Idiom Book of NT Greek*, 2/1959 og J.H. MOULTON – M. TURNER: *A Grammar of NT Greek*, Vol. III, Syntax, 1963 (stor).

Bibelteologiske begreper:

G. KITTEL – G. FRIEDRICH: *Theologisches Wörterbuch zum NT*, 1933 ff.

L. COENEN M.F.L.: *Theologisches Begriffslexikon zum NT*, 1967 ff. Eng. overs. v/F. BRUCE: *Subject Dictionary, of the NT*.

R.C. TRENCH: *Synonyms of the NT*, 1961.

Andre oppslagsverk:

I. ENGNELL M.F.L.: 2/1962-63. TH. SCHLATTER M.F.L.: Calwer Bibellexikon, Stuttg. 5/1967. B. REICKE – L. ROST: *Biblich-histor. Handwörterbuch*, Gött. 1962-66.

J. BAUER: *Bibeltheol. Wörterbuch I-II*, 1965.

E. THESTRUP PEDERSEN: *Bibelhåndbok*, Oslo 1974.

Utenombibelske tekster i oversettelse:

I Makk. og Siraks bok i *Det gamle testamentets Apokryfiske bøker*, Oslo 1963.

Henoks bok og Salomos salmer i KAUTZSCH: *Die Apokryphen und Pseudepigraphen des Alten Testaments*, Tubingen 1900, eller CHARLES: *The Apocrypha and Pseudepigrapha of The Old Testament in English*, Oxford 1963-64.

Filo i Verdensreligionernes hovedværker, 1953.

Sektregelen i ED. NIELSEN OG B. OTZEN: *Dødehavsteksterne*, Kbh. 1959.

Mishna i H. LUDIN JANSENS oversettelse i *Tidsskrift for Teologi og Kirke*, 1933.

Nag-Hamadi-teksten i H. LUDIN JANSEN: *Sannhetens evangelium*, Oslo 1961.

Petrusevangeliet i W. MICHAELIS: *Die Apokryphen Schriften zum Neuen Testament*, Bremen 1962.

De tolv apostlers lære i *De apostoliske fäderna i svensk översättning*, Sth. 1958.

2. Kommentarer.

Matt:

N.A. DAHL: *Matteusevangeliet I – II*, Oslo 1973, supplert med S. AALEN: *Matteusevangeliet*, Oslo 1971.

Til videre studium:

D.A. FRØVIG: *Kommentar til Matteus-evangeliet*, Oslo 1934.

J. SCHMID: *Das Evangelium nach Mattheus*, Regensburg 1959.

G. STRECKER: *Der Weg der Gerechtigkeit*, Gött. 2/1966.

W. TRILLING: *Das wahre Israel*, Munchen 3/1964.

R. WALKER: *Die Heilsgeschichte im ersten Evangelium*, Gött. 1967.

Luk:

L. BRUN: *Lukasevangeliet*, Oslo 1934.

Til videre studium:

K.H. RENGSTORF i *NTD*, Gött. 1958.

I. HOWARD MARSHALL: *Luke. Historian and Theologian*, Paternoster Press 1970.

Joh:

C.K. BARRETT: *The Gospel acc. to St. John*, Lond. 1972⁹.

R.E. BROWN: *The Gospel acc. to St. John I-II*, New York 1966-70.

O. MOE: *Johannesevangeliet*, Oslo 1951.

Til innledningsspørsmål se

S. AALEN: *Forelesninger over johanneisk teologi*, stensil 1971 s. 1-56.

Apg:

D.A. FRØVIG: *Apostlenes gjerninger*, Oslo 1944.

E. LARSSON: *Forelesninger over Acta*, stensil 1969.

F.F. BRUCE: *The Acts of the Apostles*, London 1953².

Til videre studium:

A. HAENCHEN: *Die Apostelgeschichte*. Meyers kommentarserie, Gött. 196815.

H. MOSBECH: *Apostlenes gjerninger*, Kbh. 1952.

I Kor:

C.K. BARRETT: *The First Epistle to the Corinthians*, Lond. 1968.

H. MOSBECH: *Sproglig fortolkning til 1. Korinterbrev*, Kbh. 1951, sammen med

H. MOSBECH: *Første Korintherbrev indledet og forklart*, Kbh. 1950.

Til videre studium:

H. LIETZMANN – W.G. KUMMEL: *Der Brief an die Korinther*, Gött. 1949.

H. ODEBERG: *Pauli brev till korintierna*, Sth. 1965.

E. DANBOLT: *1. Korintherbrev*. Bibelverket, Oslo 1969.

Gal:

D.A. FRØVIG: *Galaterbrevet*, Oslo 1950.

H. SCHLIER: *Der Brief an die Galater*, Gött. 1962.

Hebr:

E.F. BRUCE: *Commentary on the Epistle to the Hebrews*, Lond. 1967.

Til videre studium:

O. MICHEL: *Der Brief an die Hebräer*, Gött. 1965.

Åp:

H. MOSBECH: *Fortolkninger av Johannes Åbenbaring i fortid og nutid*, Kbh. 1941.

Samme: *Sproglig fortolkning til Johannes Åbenbaring*, Kbh. 1944.

Samme: *Johannes Åbenbaring indledet og fortolket*, Kbh. 1943.

Til videre studium:

G.B. CAIRD: *The Revelation of St. John*, Lond. 1965.

O. MOE: *Bibelens siste bok*, Oslo 1960.

3. *Innledning, tekst- og kanonhistorie.*

K.H. SCHELKLE: *Das Neue Testament*, Seine literarische und theologische Gestalt. Kevelaer 1966. Eng. utg.: *Introduction to the New Testament*, 1969.

A.F.J. KLIJN: *An Introduction to the New Testament*, Leiden 1967 *sammen med*

H. Riesenfeld: "Den nytestamentliga textens historia" i: LINDESKOG, FRIDRICHSEN, RIESENFELD: *Inledning till Nya Testamentet*, Sth. 1964³, eller tilsvarende.

Til videre studium:

P. FEINE – J. BEHM – W.G. KUMMEL: *Einleitung in das Neue Testament*, Heidelberg 1965¹⁴, også engelsk utg.

H. ZIMMERMANN: *Neutestamentliche Methodenlehre*, Stuttg. 1968², norsk utg. "Nytestamentlig metodelære", Oslo 1974.

J. ROHDE: *Die redaktionsgeschichtliche Methode*. Hamb. 1966 – også engelsk utg.

N. PERRIN: *What is Redaction Criticism?* Lond. 1970.

H. RIESENFELD: "Evangelienas ursprung" *STK* 1958. Også i: H. RIESENFELD: *Att tolka bibeln*, Sth. 1967, s. 101-124.

4. *Bibelteologi.**a. Synoptisk:*

S. AALEN: *Jesu forkynnelse om Guds rike*, stensilert 1954.

Samme: "Hvem var Jesus", i: *Strid om Jesus*, Oslo 1970.

Samme: *Kristologien i de synoptiske evangelier*, stensilert 1974 og: "Jesu kristologiske selvbevissthet – et utkast til "jähvistisk kristologi"." *TTK* 1969. Også i: SV. AALEN: *Guds Sønn og Guds rike*, Oslo 1973.

eller tilsvarende.

Til videre studium:

O. CULLMANN: *Die Christologie des Neuen Testaments*, Tübingen 1964⁴, eng. utg. Lond. 1963.

L. GOPPELT: *Theologie des Neuen Testaments I. Jesu Wirken in seiner theologischen Bedeutung*.

J. JEREMIAS: *Neutestamentliche Theologie I. Die Verkündigung Jesu*. Gütersloh 1971.

S. SCHULZ: *Die Stunde der Botschaft*. Einführung in die

Theologie der vier Evangelisten. Ham./Zur. 1970².

b. Johanneisk:

S. AALEN: *Johanneiske hovedbegreper*, stensilert 1973, eller tilsvarende.

Til videre studium:

C. H. DODD: *The Interpretation of the Fourth Gospel*, Cambridge 1968, spes. s. 133-285.

c. Paulinsk:

O. MOE: *Apostelen Paulus' forkynnelse og lære*, Oslo 1961³.

H. RIDDERBOS: *Paulus*. Ein Entwurf seiner Theologie, Wuppertal 1970, eller tilsvarende.

Systematisk teologi:

Dogmatikk:

R. PRENTER: *Skabelse og genløsning*, Kbh. 1962 eller
L. AALEN: *Dogmatisk grunnriss*, 1966 stensilert, eller tilsvarende.

Religionsfilosofi:

J. HICK: *Religionsfilosofi*. Sth. 1972 (105 s.) og
J. NOME: *Kritiske forskerholdning i etikk og religionsfilosofi*, Oslo 1970, s. 77-102, og
K.E. TRANØY OG JON HELLESNES: *Filosofi i vår tid*. Tverrsnitt og perspektiv, Oslo 1968, del I, s. 11-94, eller tilsvarende.

Etikk:

HOLTE, HOF, HEMBERG, JEFFNER: *Etiska problem*,

Sth. 1970, s. 15-155, og
GRENHOLM, HEMBERG, HOLTE: *Etiska texter*, Sth. 1972, s. 7-176 eller tilsvarende.

Religionspedagogikk:

K. FRÖR: *Erziehung und Kerygma*, München 1954 eller tilsvarende.

Forslag til tekster fra teologiens og det almene åndslivs historie.

Troslære:

1. ATHANASIUS: *De incarnatione* (Om Logos' menneskevorden.) Tekstutg.: Vidnesbyrd af kirkefædre XVII, Chra. 1891, s. 161-259. On the Incarnation, ed. Moubray, Oxford 1953, 120 s. The Library of Christian Classics III, London 1954, s. 55-110.
2. ANSELM: *Cur Deus homo?* Tekstutg.: Why God became Man, The Library of Christian Classics X, 1956, s. 100-183. Cur Deus Homo: Warum Gott Mensch geworden. Lat./deutsch v. F.S. Schmitt, München 1970.
3. THOMAS AQUINAS: *Summa theologiae II,1 Q. 106-114*, om den nye lov og om nåden, og II,2 Q. 1-14, om tro og vantro. Tekstutg.: Thomas v. Aquino: Summe der Theologie, Kröners Taschenausgabe, Stuttgart 1954, bind II, s. 507-524, bind III s. 5-63.
4. MARTIN LUTHER:a) *Heidelbergertesene* (1518) WA 1 s. 353-374. Luthers skrifter i udvalg I, Kbh. 1962 s. 70-94. b) *Sermon om beredelsen til å dø* (1519), WA 2 s. 685-697. Luthers skr. i udv. I s. 95-112. c) *Rationis Latomianae confutatio* (1521), kap. IIA: Til utleggelsen av Jes. 64,4ff, og kap. IIC: Til begrepsbestemmelsen av synden. WA 8 s. 59-72 og 82-99. Tysk tekst: Wider den Löwener Theologen Latomus, Münchenutg. 1961 (utg. Borcherdt og Merz), Ergänzungsreihe 6, s. 38-57 og 70-94.
5. EMIL BRUNNER: *Natur und Gnade*, og KARL BARTH: *Nein!* (1934) Bl.a. i: *Natural Theology*, m. introduksjon v. John Baillie, London 1946, 115 s.

6. OLE HALLESBY: "Den kristelige troserkjennelse", i: *Den kristelige troslære I*, Oslo 1920, s. 127-235.

Religionsfilosofi:

1. THOMAS AQUINAS: Tekstutvalg v. H. Roos i: *De store tænkere*, Kbh. 1965.
2. S. KIERKEGAARD: *Filosofiske smuler*, i: Samlede værker Bd. 6, udg. Drachmann, Heiberg, Lange, Kbh. 1963 s. 9-99.
3. KARL MARX: Verker i utvalg. Oslo 1970, I, s. 87-101, II, s. 53-55 og 56-122 (kritikk av den hegelske rettsfilosofi, Teser om Feuerbach, Fra Den tyske ideologi).
4. A.J. AYER: *Language, Truth and Logic*. Lond. 1964. "Språk, sanning, logikk." Sth. 1953 (utsolgt).
5. A. NYGREN: *Filosofi och Motivforskning*, Sth. 1940, s. 9-62, 73-89, 168-186.

Etikk:

1. ARISTOTELES: *Etikken*, utg. v. A. Stigen, Oslo 1973.
2. LUTHER: *Kan soldater også have Guds nåde?* og: *Om forretningsvirksomhet*, i *Luthers skrifter i udvalg*, IV, Kbh. 1964, s. 307-349, 367-391.
3. I. KANT: *Morallov og frihet*. Utg. v. E. Storheim, Oslo 1970, s. 9-108.
4. MAX WEBER: *Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd*, Oslo 1973.

5. A. NYGREN: *Eros och Agape*, Sth. 1966, s. 9-185.
6. K. LØGSTRUP: *Den etiske fordring*, Kbh. 1969. Innledning, kap. I, V og XII.

Religionspedagogikk:

1. a. AUGUSTIN: *De doctrina christiana*, 1. bok avsn. 1-5, 19-22 i: *Nicene and Post-Nicene Fathers II*, Grand Rapids/Michigan 1956, s. 519-597, "On Christian Doctrine", Indianapolis 1958, s. 7-9, 17-20.
- b. LUTHER: *Om et kristenmenneskes frihet*. Luthers skrifter i utvalg I, Kbh. 1962, s. 282-314. *Og: Til rådsherrene i alle Tysklands byer om deres plikt til å opprette og opprettholde kristelige skoler*. Luthers skrifter IV, Kbh. 1964, s. 408-435.
- c. G. HERDER: *Schulreden*. Herausg. Albert Reble, Bad Heilbrunn 1962, 2 taler s. 34-42 (om dannelsens begrep) og s. 111-116 (om skoler som Den Hellige Ånds verksted).
2. H. KITTEL: *Vom Religionsunterricht zur Evangelischen Unterweisung*, i utvalg, ca. 50 s.
3. J. MARITAIN: *Education at the Crossroads*, Lond. 1943.
4. T. WILHELM: *Theorie der Schule*. Hauptschule und Gymnasium im Zeitalter der Wissenschaften. Stuttgart 1969 (et utv. på ca. 150 s., med vekten på avsnitt som gjelder gymnasiet).
5. R. GOLDMAN: *Kristendomsundervisningen – hvor, når og hvordan?* Kbh. 1971.

EKSAMEN

Hovedfagseksamen i kristendomskunnskap omfatter to skriftlige prøver, hver på 10 t., og en muntlig prøve. Ved den første skriftlige prøve blir det gitt oppgaver fra de nytestamentlige disipliner, ved den andre prøven gis det oppgaver fra systematisk teologi med religionsfilosofi. Det kan enten gis en større oppgave, eller to mindre oppgaver innenfor hvert av fagområdene.

Besvarelsene ved de to skriftlige prøver teller likt. Dersom hovedfagsavhandlingen er innlevert i tide til å bedømmes sammen med de øvrige prøver, utregnes det først en foreløpig karakter der karakteren for hovedfagsavhandlingen teller likt med felleskarakteren for de skriftlige prøver. Denne karakteren meddeles kandidaten. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige karakter for hovedfagseksamen.

Dersom hovedfagsavhandlingen skal innleveres etter de øvrige prøver er avlagt, utregnes det en foreløpig felleskarakter for de skriftlige prøver. Denne karakteren meddeles kandidaten og justeres ved den muntlige prøven. Når hovedfagsavhandlingen er bedømt, regnes det ut en karakter der karakteren for hovedfagsavhandlingen og den justerte karakteren for de skriftlige prøver teller likt. Når hovedfagsavhandlingen innleveres slik etter at de øvrige prøver er avlagt, kan det holdes en særskilt muntlig prøve i tilknytning til emnet for hovedfagsavhandlingen før den endelige karakter for hovedfagseksamen fastsettes.

Hjelpemidler:

Ved de skriftlige prøver kan en ha med samme hjelpemidler

som ved I. avdeling av teologisk embetseksamen, ny ordning, se s. 34.

I tillegg kan en ha med:

Bibelen (den vanlige kirkebibel på bokmål og nynorsk).

Det nye testamente, oversettelse av 1975.

Utvalg av Det gamle testamente, oversettelse av 1966.

(Utgave uten innledning til de forskjellige GT-lige bøker, videre uten fotnoter og tidstavle.)

Evangelierne synoptisk sammenstilte af Iver K. Madsen, Kbh. 1963. Utgave uten ordforklaring, liste over autoriserte pretekster, navne- og saksregister.

Bibelordbok (på bokmål av K.G. og nynorsk av Lehmann).

Diverse henvisninger:

Reglement for teol. embetseksamen ved MF, fastsatt 27. oktober 1972.

Regler av 2. april 1964 for kandidater ved de skriftlige prøver ved teologisk embetseksamen ved Menighetsfakultetet, vedtatt i Menighetsfakultetets professorråd 9. april 1964.

Om begrunnelse og klage, se s. 42.

VI Veiledning til studiet

A. Veiledning til studiet av Det nye testamente:

Hovedfagsstudiet av Det nye testamente bygger videre på de kunnskaper i faget som studenten har tilegnet seg under mellomfagsstudiet.

1. Det detaljsegetiske arbeid med de nytestamentlige tekster føres et avgjørende skritt videre ved at hovedfagsstudiet bygger på *den greske grunntekst*. Det er viktig at studenten snarest mulig kommer i gang med dette arbeidet. Derfor anbefales det at den forberedende prøve i gresk, som kreves for hovedfagseksamen, avlegges så tidlig som mulig i hovedfagsstudiet. Det lønner seg å gi seg tid til å tilegne seg språket grundig med det samme, og det er viktig å holde gresk-kunnskapene vedlike under hele studiet, f.eks. ved å følge den løpende NT-undervisning ut fra den greske teksten og ved å lese noen vers daglig på gresk. Til slik kursorisk lesning vil *F. Rienecker: Sprachlicher Schlüssel zum NT*, være et verdifullt hjelpemiddel.

I det detaljsegetiske studium ut fra den greske grunntekst bør en legge vekt på å tilegne seg bruken av Nestles tekstkritiske apparat, så en kan skjelve mellom de viktigste håndskriftgrupper og gjøre rede for hvorfor en lesemåte forkastes eller godtas som opprinnelig. Videre bør en øve seg i å se de tolkningsmuligheter grunnteksten gir ut fra analyse av syntaks og setningsstruktur, og ut fra leksikalske overveielser om de enkelte ords betydning. Viktige hjelpemidler som kan medbringes til eksamen, er *Bauers Leksikon zum Neuen Testament*, *Schmollers 'Handkonkordanz zum Neuen Testament'*, som må brukes når en vil analysere de

enkelte begreper, og *Huck's* (eller Aland's) greske synopse. En del av det eksegetiske pensum skal ikke studeres etter den greske grunntekst, men etter en norsk oversettelse. I dette studiet kan en bruke samme metode som i tekstarbeidet i mellomfagsstudiet.

Den anbefalte litteraturen til denne del av pensum er stort sett hentet fra den tyske kommentarserien Neues Testament Deutsch (NTD) og den svenske 'Tolkning av Nya Testamentet'. Disse kommentarene angir også hvilke kunnskapskrav som stilles til denne del av pensum.

Ellers bør det understrekes at kommentarene kun er ment som hjelpebøker i tekststudiet. Hovedvekten bør legges på innøvelse av eksegetisk metode og tilegnelse av de realkunnskaper av språklig, begrepsmessig, historisk og litterær art som er nødvendig for et selvstendig teologisk arbeid med tekstene. Dette skjer best ved å følge de løpende undervisningstilbud innenfor Det nye testamente.

2. 'Oversikt over Det nye testaments litteraturhistorie' omfatter kjennskap til innledningsspørsmålene for de enkelte skrifter i NT, samt til kanonhistorien og til teksthistorien. De to grunnbøker som her er angitt i studieplanen, er av omtrent samme omfang og kan legges opp alternativt. Det er særlig viktig å arbeide med innledningsspørsmålene til de skriftene som legges opp som pensum, og dette arbeidet bør skje etter hvert som en arbeider eksegetisk med de enkelte skrifter. Teksthistorien bør en gjennomarbeide i tilknytning til arbeidet med det teksthistoriske apparat i *Novum*.

3. Kravet om 'oversikt over nytestamentlig teologi' er en videreføring av det bibelteologiske arbeid til mellomfagsstudiet, som forutsettes utvidet og beriket først og fremst ved hovedfagsstudiets mer inngående tekststudium.

Av den anførte litteratur er Sv. Aalens stensilerte forelesningsreferater (til synoptisk og johanneisk teologi) alle noe for omfattende til å kunne gjelde som pensum i sin helhet. Til paulinsk bibelteologi er *L. Bruns* framstilling tilstrekkelig av omfang, og til johanneisk bibelteologi vil *C. H. Dodd's* avsnitt om 'Leading Ideas' svare til eksamenskravene. Men en bør være oppmerksom på den platoniserende tendens som preger *Dodd's* Johannes-tolkning.

4. Studiet av nytestamentlig tidshistorie skal gi studentene den nødvendige tidshistoriske bakgrunn for forståelsen av de nytestamentlige skrifter. Det bør særlig legges vekt på de forhold som har betydning for tekstforståelsen: De politiske forhold og de religiøse strømninger i Palestina på Jesu tid, og politiske og religiøse forhold i Romerriket i det første århundre. Arbeidet med tidshistorien hører nær sammen med arbeidet med Jesu liv og urkristendommens historie.

5. Gjennomlesningen av de ikke-bibelske tekster som studieplanen anfører, skal tjene som støttetekster til forståelsen av tidshistorien og skjerpe blikket både for Det nye testaments egenart og for dets sammenheng med samtiden. Det kreves ingen utlegning av disse tekstene, men en skal kunne gjøre rede for hovedinnholdet i dem, og en bør særlig merke seg trekk i tekstene som har direkte berøring med Det nye testaments tankeverden.

Hovedsiktet med studiet av Det nye testamente er at studentene skal lære seg å arbeide vitenskapelig metodisk med tekstene, og tilegne seg de elementære språklige, historiske og teologiske kunnskaper som er nødvendig for dette. Det er altså teksstudiet (studieplanens pkt. 1, sml. formuleringen 'inngående kjennskap til . . .') som står i sentrum av studiet, og de øvrige emneområdene i studiet av NT har mer karakter av å være støttedisipliner til tekst-

beidet (studieplanens pkt. 2-5.)

For dem som velger å skrive en hovedoppgave fra Det nye testamente vil særlig tre oppgavetyper være aktuelle:

- a) En kan arbeide *forskningshistorisk*, idet en tar for seg en eller flere forskeres syn på et bestemt problemområde i NT og analyserer hvordan de arbeider metodisk og hvilke forutsetninger som fører til deres resultater.
- b) En kan arbeide *eksegetisk*, idet en tar for seg et mindre avsnitt i NT og prøver å danne seg en selvstendig forståelse av avsnittet i konfrontasjon med andre forskeres forståelse av det.
- c) En kan arbeide *bibelteologisk* ved å ta for seg et bestemt tema eller et bestemt begrep, som en analyserer og vurderer i konfrontasjon med andre forskeres forståelse av det. — Det vil selvsagt være mulig å kombinere disse oppgavetyper med hverandre, — men det er viktig at en snarest finner fram til en klar problemstilling og en klar avgrensning av oppgaven.

Hans Kvalbein.

B. Veiledning til studiet av systematisk teologi.

Hovedfagsstudiet i systematisk teologi omfatter fire disipliner, nemlig dogmatikk, etikk, religionsfilosofi og religionspedagogikk. Av disse er det bare religionsfilosofi som er ny. De tre andre hører med i mellomfagspensum. Når det gjelder det generelle innholdet av disse fire disiplinene, henvises det til omtalen av dem i forbindelse med annen avdeling av det teologiske studium, se s. 115 ff. I denne

sammenhengen er det tilstrekkelig å framheve hovedfagsstudiets spesielle egenart innenfor systematisk teologi.

De temaer som skal studeres i *dogmatikk* har studentene et mer eller mindre elementært kjennskap til fra mellomfagspensum. Hovedfagsstudiet vil derfor i denne disiplinen ha karakter av utdyping. Dette vil skje på grunnlag av en grundigere innføring i de bibelske disipliner som det videregående studium har gitt. Utdypingen skal medføre et bedre kjennskap til de lutherske bekjennelsesskriftene, til dogmehistorien og ikke minst til de synspunkter og problemstillinger som nyere teologi arbeider med. Målet for studiet er en grundigere forståelse av det kristne trosinnholdet slik en møter det i Den hellige skrift og kirkens bekjennelse.

Heller ikke studiet av etikk representerer noe helt nytt. Dens spesielle del hører med til mellomfagspensum. Den utdyping som hovedfagsstudiet også her representerer, omfatter både etikkens spesielle og prinsipielle del, men med hovedvekt på det siste. Gjennom et bedre kjennskap til den kristne etikkens grunnprinsipper, skal studenten tilegne seg en dypere forståelse av og en kritisk vurdering av de løsningsforsøk han møter på de konkrete etiske problemene.

Religionsfilosofi møter hovedfagsstudenten som en relativt ny disiplin. Helt ny er heller ikke denne, da en del av dens problemstillinger har vært med i den systematiske teologi også på mellomfagsnivå. Gjennom religionsfilosofien vil studenten bli ført inn i en del av de spørsmål som oppstår i møtet mellom teologien og samtidens filosofiske tenkning. Studiet av denne disiplinen har dermed en nær sammenheng med det utdypende siktemål innenfor de øvrige systema-

tiske disipliner. Det er et nødvendig vilkår for en kritisk gjennomtenkning av de grunnlagsspørsmål som møter en der. Hovedvekten vil bli lagt på religionsfilosofiens materielle del, det vil si på de mest sentrale religionsfilosofiske temaer. Men en innføring i forskjellige religionsfilosofiske grunnsyn er nødvendig for å oppnå en kritisk distanse til de framstillinger en arbeider med.

Mens studiet av *religionspedagogikk* på mellomfagsnivå dels var en elementær innføring i faget, dels en videreføring innenfor spesielle problemområder, skal hovedfagsstudiet være en kritisk innføring i fagets grunnprinsipper. Dette er en nødvendig basis for en gjennomreflektert forståelse av faget og dets plass innenfor teologien som helhet.

Arbeidet med systematisk teologi på hovedfagsplan omfatter også studiet av en rekke *tekster* fra teologiens og filosofiens historie. Dette skal gi studenten en førstehånds kontakt med den historiske tradisjon han i systematisk teologi bygger på og videreføre hans innsikt i faget på visse sentrale områder. I de tekstene som er foreslått, finner en materiale til alle de fire systematiske disipliner.

Siktepunktet for studiet av systematisk teologi på hovedfagsplanet er altså studentenes utdypede forståelse for kristendommens egenart og dens forhold til samtidens åndsliv. Men samtidig er studiet siktet inn mot en framtidig undervisningssituasjon i skole eller menighet. Dette vil ikke i samme grad som i mellomfagsstudiet si at arbeidet blir konsentrert om stoffenheter som er direkte anvendelige i undervisningen. Målet er mer å gi de nødvendige kunnskapsmessige kvalifikasjoner for å mestre de utfordringer som møter en i en undervisningssituasjon, særlig overfor mer modne elever. For alle de systematiske disipliner gjelder det

at studiet ikke sikter mot en mer eller mindre mekanisk tilegnelse av et bestemt lærebokstoff, men en moden, kritisk oversikt over fagområdet. Dette forutsetter at studenten orienterer seg videre enn bare i de foreslåtte framstillingene. Det forutsetter at han i studietiden gjør seg kjent med oppslagsbøker og tidsskrifter og gjør seg nytte av den tankeutveksling innenfor faget som foregår i det teologiske miljøet.

Axel Smith

C. Veiledning til arbeidet med hovedoppgaven.

Mer enn noe annet er det hovedoppgaven som gir hovedfagsstudiet dets særegne karakter og gjør det til et tillokkende studium. Som student får man her anledning til å prøve seg som forsker. Dette stiller en overfor krav som i vesentlig grad går ut over kravene på mellomfagsnivå, hva selvstendighet og vurderingsevne angår. Hovedfagsstudiet er uten tvil et krevende studium. Men som vederlag byr det på nye muligheter for faglig og personlig utvikling. Gjennom egen forskning får man innsikt i hvordan et forskningsresultat blir til. Man innøver videnskapelige metoder aktivt. Og endelig erobrer man som sitt eget spesialfelt et avgrenset område hvor man virkelig vet beskjed. Dette gir generelt en helt annen sikkerhet i behandlingen av faglige spørsmål enn man hadde før. Det kommer hele studiet til gode.

Oppgavetyper og emnevalg. — Stort sett er det to hovedtyper av oppgaver som kan bli aktuelle i kristendomsfaget: enten en undersøkelse bygget på hittil utarbeidet kilde-materiale (eksegetisk, historisk, eventuelt — men unntaksvis — også empirisk), eller en vurderende analyse av andres forskning. Mange vil vel finne at sistnevnte type ligger

enklest til rette med de tidsrammer som er gitt. Emnet kan enten være et frittstående arbeide eller inngå som ledd i et større forskningsprosjekt som flere er sammen om.

Forutsetningen er i alle tilfeller at man innenfor fakultetet har funnet en faglærer (professor/dosent) som er villig til å påta seg det faglige ansvar m.h.t. veiledning. På områder hvor fakultetet ikke har noen faglærer, kan man ikke regne med å få skrive hovedoppgave. *Før man går i gang med arbeidet, skal emnet være godkjent av veilederen og anmeldt til formannen i instituttrådet.* Forøvrig er emnevalget studentens egen sak – han arbeider i det hele tatt på eget ansvar og egen risiko. Det kan likevel lønne seg å forholdsvis tidlig søke råd hos en faglærer og eventuelt be om forslag.

Den ramme som studieplanen angir for emnevalget, er meget vid og skulle gi bredt spillerom for personlige interesser. Dette er godt, for det kreves et personlig engasjement for å gjennomføre en hovedoppgave med et brukbart resultat. Resultatet blir gjerne best om emnet betyr noe for en selv. Å finne frem til et sakområde og særlig å utkrystallisere en emneformulering krever tid. Det kan derfor ikke skade at man tidlig, eventuelt allerede under mellomfagsstudiet, innretter sin lesning slik at man gradvis sikter seg inn mot en disiplin og et problemfelt innenfor denne. Et spørsmål man må tenke over, er hva man ønsker at oppgaven skal kaste av seg for hovedfagsstudiet som helhet. Emnet skal ligge nærmere eller fjernere i forhold til de stoffområder som ellers skal beherskes til hovedfagseksamen (NT/ST). Valget blir bl.a. et spørsmål om den samlede tid man kan unne seg på studiet. Velger man et emne fra et fagområde som hører inn under mellomfagsstudiet, men derimot ikke hovedfagsstudiet, eller som på annen vis står perifert i forhold til tyngden i hovedfagspensum, må man nøkternt regne med en videre

tidsramme.

På grunn av tidsfaktoren må målsetningen nødvendigvis bli begrenset. Her gjelder det å være realistisk, har man store forskningsplaner, må man like godt si seg selv fra første stund at hovedfagsoppgaven bare kan bli en aller første begynnelse. Ikke desto mindre forventes en egen forskningsinnsats. Det er ikke nok å bare referere. På en eller annen måte skal man ved fullført arbeide ha drevet forskningsfronten et stykke videre fram: kanskje ved å ha dradd frem hittil ukjent eller lite kjent stoff, kanskje ved å ha videreført den videnskapelige debatt ved klargjøring av debattsituasjonen eller ved tilførsel av nye problemstillinger. Innenfor flere fag er det blitt levert hovedoppgaver som tross sitt begrensede omfang representerer betydelige forskningsprestasjoner. Omfanget ligger vanligvis et sted mellom 80 og 120 maskinskrevne sider (A4 med dobbel linjeavstand).

Arbeidet med oppgaven. – Arbeidet faller naturlig i to faser: en første fase hvor man samler og grov-ordner stoff, og så den fase hvor oppgaven skrives. Forholdsvis detaljerte råd for hvordan man rent teknisk går til verks, finner man f.eks. hos: *Edv. Beyer*, Om å skrive hovedoppgave. Nordisk litteratur, eller hos *J. A. Seip*, Om å skrive hovedoppgave. Historie (begge utgitt på Universitetsforlaget).

Forut for stoffsamlingen må man ha lest seg så meget inn på emnet at man har fått en viss oversikt og ideer til en mulig problemstilling. Stoffsamling forutsetter at man vet hva man skal se etter. En skissemessig arbeidsdisposisjon bør man ha helt fra begynnelsen av, la gå at den må bli nokså hypotetisk. Når stoffsamlingen er kommet vel i gang, kan det lønne seg å ta en pause og se på arbeidsdisposisjonen litt på avstand. Muligens vil man da oppdage at den må justeres, eventuelt grundig omarbeides. Når ideene begynner å klarne, kan det være fruktbart å skrive en rask og

upretensjøs liten skisse av hva man nå tror at oppgaven vil komme til å gå ut på. En slik skisse, som bør gjøres knapp, kan bli en hjelp til ikke å miste tråden og fortape seg i enkeltheter. I noen tilfeller (hvor oppgavens anlegg forekommer å være forholdsvis opplagt) kan det være riktig å delvis la stoffsamling og skrivning gå hånd i hånd. Men vanligvis utsetter man skrivningen til materialet i hovedsaken er samlet, og nøyer seg underveis med stikkordmessige sammenfatninger for å beholde kontrollen og oversikten over stoffet.

Viktig er det at man drøfter oppgaven med andre. At arbeidet skal være et selvstendig arbeide, betyr ikke at det ikke er tillatt å søke hjelp i denne form. Noe av det mest fruktbare kan være samtaler med studiekamerater. Eventuelt kan deler av oppgaven tas frem i et seminar. Men fremfor alt anbefaler det seg å holde god kontakt med den faglige veileder. Som nevnt er det en forutsetning at faglæreren godkjenner emnet. Han bør også kunne anvisе litteratur å gå ut ifra. Det neste stadiet hvor man ubetinget bør ta kontakt med veilederen, er når materialet er innsamlet og man skal til å skrive. Man bør ikke sette i gang større skriveoperasjoner uten først å ha diskutert en forholdsvis fylldig disposisjon med ham. En fordel kan det da være om man samtidig kan forelegge utkastet til et innledningsavsnitt som gjør rede for tidligere forskning på området, hvilket materiale man vil anvende, forskningsmetodene og målsettingen. Innledningen kan gjerne ha en tese. Om utkastet er aldri så foreløpig, vil det kunne være av stor verdi for veilederen som nå står foran den ofte ikke helt lette oppgave å leve seg inn i hvordan et annet menneske tenker. Når man så har skrevet et par kapitler, kan det igjen være klokt å be om å få en reaksjon. Det lønner seg da å få vurdert både selve opplegget som nå begynner å ta fast form, og rent tekniske, stilistiske og

komposisjonsmessige enkeltheter.

Man må regne med at arbeidsprosessen vil forløpe gjennom flere kriser – det er gjerne på den måten man når opp på stadig høyere nivåer. Videre sier det seg selv at etter hvert som arbeidet skrider frem, faller det nytt lys tilbake også over deler av oppgaven som man mente å ha gjort unna. Det er ikke uvanlig at særlig de første avsnittene må grundig omarbeides i en slutfase. I verste fall bryter hele disposisjonen sammen slik at materialet må brytes fra hverandre igjen og støpes i en ny form. Fra tid til annen bør man – eventuelt ved annen lesning – forsøke å skaffe seg kritisk avstand til stoffet slik at man blir i stand til å overprøve hva man har gjort: om tankeføringen er klar, oppgavens forskjellige deler vel sammenføyte, problemstillingen konsekvent gjennomført, materialet bærekraftig nok. Og ikke minst: om noe er overflødig og uten skade kan kuttes ut. Også den stilistiske side ved arbeidet bør man lytte til: klinger det noenlunde brukbart? Det er gjerne en nærmere sammenheng mellom form og innhold enn man tror.

Den ferdige oppgave. – Før det ferdige manuskript sendes til maskinskrivning, bør veilederen ha gitt grønt lys for dette. Riktignok både skriver og innleverer man arbeidet på eget ansvar. Likevel er det nødvendig å risikere å få underkjent en oppgave som kunne holdt mål om man etter en fagmanns råd hadde gjort en del forbedringer.

Den ferdige oppgave bør være forsynt med en *innledning* med et innhold som ovenfor antydte, et *noteapparat/annemerkninger* med de nødvendige referanser, en *bibliografi* og gjerne også en *sammenfattende konklusjon*, slik at det blir klart for leseren hvordan forskningssituasjonen var da oppgavens forfatter begynte sitt arbeide, hva han selv satte seg som mål, hvilket materiale han bygger på, hvilke forskere han støtter seg til eller tar kritisk avstand fra, og

hvilke resultater han er kommet frem til. Oppgaven skal plassere seg i en forskningssammenheng. Det er viktig å legge arbeide også på overskrifter, og ikke minst på titelen som så presist og fengende som mulig bør angi hva saken dreier seg om. Hovedtitelen kan gjerne være bygget opp av et par karakteristiske stikkord mens den nærmere presisering av saken foretas i en mer 'tørr' undertittel.

Ivar Asheim.

Hovedoppgaven – innlevering m.m.

Fastsatt februar 1973.

1. *Antall oppgaver som kreves innlevert:*
 - a. Minimum: 4 ekspl.

MF's bibliotek	1
UB	1
Universitetets Inst.f.rel.vit.	1
Vedk.'s faglige veileder	1

 Ekspl. til MF og Univ. benyttes først som sensur-ekspl.
 - b. Dersom vedk. tillater det, innleveres 8 ekspl.

Ovenfor anførte	4
Sensorene	2
TTK, til omtale	1
Ung Teologi, til anmeldelse	1
 - c. Eksemplarene innleveres gratis.
2. *Innlevering, frister, utlånsklausul.*
 - a. Leveres til undervisningsadministrasjonen.
 - b. Frister: 10. september og 1. februar.
 - c. Avgjørelse om godkjenning: 15. oktober og 1. april.
 - d. Beskjed om utlånsklausul¹⁾ gis med en gang. Dette anføres tydelig utenpå vedk. oppgave.

- e. U.-adm. sørger for at sensorenes ekspl. tilbakeleveres. sørger for forsendelse til MF's bibl., UB, Univ.'s Inst. f. rel.vit. og tar initiativ vis a vis TTK og Unge Teologi.
3. *Støtte.*
 - a. Hovedregel: Støtte gis av MF på linje med Univ. støtte (ca. 50 %):
 - b. Tilskudd ytes etter flg. prosedyre:
 - beregningsgrunnlag er maks. 8 eksemplarer, maskinskrevet med gjennomslag eller stensilert.
 - MF's Skrivestue beregner utgiftene.
 - vedk. søker MF's styre om godtgjørelse på basis av Skrivestuens beregning.
 - c. Dersom tilskudd ytes fra Univ., gis ikke tilskudd fra MF.

1) Utlånsklausul vil si at vedkommende forfatters tillatelse må foreligge før oppgaven kan utlånes og benyttes av andre.

ØVRIGE MEDDELSER

MENIGHETSAKULTETETS BIBLIOTEK.

Biblioteket er å finne i 2. etasje i fakultetets bygning. Det opptar hele etasjen og omfatter lesesaler av ulik art, ekspedisjonslokaler samt arbeidslokaler for bibliotekets personale.

På de alminnelige lesesaler i biblioteket (2. etasje) er det 375 lesesalsplasser. Hertil kommer 25 faste plasser i en særskilt studiekleiveavdeling. Det finnes også lesesaler i 3. etasje. På lesesalene i 3. etasje er det ofte bedre plass enn i biblioteket. Lesesalene er bare til bruk for Menighetsfakultetets studenter.

I bibliotekets vestibyle finnes tidsskriftlesesal, en særskilt oppstilling av leksika og bibliografisk litteratur, en særskilt oppstilling for nye bøker, kortkataloger for litteratur, kopieringsapparat, skrivemaskinceller og biblioteksekspedisjon.

Det er ikke tillatt å ta med vesker, bagger o.l. inn på lesesalene. Det skal være ro på lesesalene og i vestibylen. Forøvrig orienterer oppslag i biblioteket om alle ordninger.

Den daglige drift av biblioteket foreståes av bibliotekslederen, som også bestyrer lesesalene utenom biblioteket (i 3. etasje).

Bokoppstilling.

Det vesentlige av bibliotekets bokmasser er oppstilt i bibliotekets lesesaler. Bøkene er ordnet i hovedgrupper som svarer til de ulike teologiske disipliner (NT, GT osv.) og deretter i undergrupper. Innen hver gruppe står bøkene ordnet alfabetisk.

Lån av litteratur.

Bøkene kan bare lånes på lesesalene i 2. og 3. etasje av studentene mot kvittering på stensilert skjema. Lærere kan låne litteratur ut av 2. etasje mot kvittering på trykt lånekvittering. For dagslån kan lærere benytte trykt skjema for lesesalslån.

Biblioteket formidler lån fra Universitetsbiblioteket og andre bibliotek i inn- og utland. Det låner også ut litteratur gjennom andre bibliotek.

Veiledning.

Lesesalsinspektørene og bibliotekets personale hjelper til med å finne fram til litteraturen.

Helene Hveem.

STUDENTORGANENE VED MENIGHETSAKULTETET.

Almannamøtet er et fellesmøte for alle studenter og kandidater ved Menighetsfakultetet. Dette avholdes vanligvis en gang pr. semester. Almannamøtets vedtak er bindende for studentene ved fakultetet og for studentutvalget. Alle saker av interesse for studentene kan reises. Her foretas

valg på viktige studenttillitsverv, så som representanter til forstanderskapet, fakultetsrådet, o.l. Allmannamøtet velger også

Studentutvalget.

Dette organ har som hovedoppgave å ivareta interessene til studentene ved MF og står ansvarlig for sitt arbeid overfor allmannamøtet. I 'Reglement for studentorganene ved Menighetsfakultetet' er det bl.a. sagt om Studentutvalgets første oppgave at det forbereder alle saker som krever allmannamøtets vedtak, – setter vedtakene i verk, fungerer som serviceorgan for studentene i studentsosiale saker, representerer MF's stud. innad og utad.

Formannen i Studentutvalget sitter i MF's styre.

Fakultetet er på studentplan inndelt i seksjoner. En for studentene ved Inst. for kristendomskunnskap og en for teologistudentene. Hver av disse seksjonene har

Seksjonsmøter.

På seksjonsmøtene behandles spesielt faglige spørsmål som undervisningsopplegg, studieopplegg, semesterprogram, litteraturvalg o.l. Seksjonsmøtene avholdes vanligvis en gang pr. semester og velger hvert sitt

Fagutvalg.

Hovedoppgaver for fagutvalgene er å ivareta studentenes faglige og undervisningsmessige interesser overfor fakultetets ledelse. De har også informativ oppgave innen samme

arbeidsfelt. Administrativt sorterer fagutvalgene under studentutvalget.

Både allmannamøtet og seksjonsmøtet, studentutvalget og fagutvalgene har anledning til å nedsette en rekke mer eller mindre faste komiteer som arbeider innenfor mer spesifiserte felt.

*Sverre Jansen.
Formann i Studentutvalget
studieåret 1972-73.*

STUDENTSTIPEND

Menighetsfakultetet disponerer midler fra en del mindre legater til utdeling blant fakultetets studerende.

Noen av legatene har spesielle bestemmelser vedr. utdelingen, hvor *avkastningen i sin helhet tildeles en av søkerne:*

Professor Olav Moe og hustrus legat.

Årlig utdeles ca. kr. 2.500,—. Samme søker kan tildeles midler inntil 2 år.

Student Ragnvald Frøises legat.

Årlig utdeles ca. kr. 600,—.

Frida og Carnoff Smebys legat.

Årlig utdeles ca. kr. 800,—.

Andre legater har mer generelle bestemmelser. Avkastningen sees her under ett og den utdeles i like store porsjoner hvis størrelse vil variere med antall søkere. Årlig utdeles ca. kr. 5.400,—.

Søknadsfrist 1. april. — Søknadene stiles til: Styret ved Det teologiske Menighetsfakultet, Gydas vei 4, Oslo 3. Konvolutten merkes: Studentlegat. Leveres i resepsjonen, 3. etasje.

Forøvrig henvises til oppslag vedr. stipend som ikke forvaltes og utdeles av Menighetsfakultetet.

STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING.

Økernvn. 145, Postboks 195, Økern, Oslo 5, Tlf. 22 27 55
(Økernkrysset Forretningsbygg, 15. et. ved Økern T-banestasjon på Grorudbanen)

Ekspedisjonstid 9.30–14.30, lørdag stengt.

Utdanningsstønad i form av lån og/eller stipend bevilges for høyst ett år om gangen (høst – vår).

Stønad gis vanligvis fra utdanningens begynnelse. Søkere med svak forutdanning kan imidlertid ikke regne med stønad før tilfredsstillende faglige resultater er dokumentert.

Et ufravikelig krav er det at søkeren har satt opp en tilfredsstillende plan for sin utdanning fram til endelig eksamen. Forøvrig henvises det til oppslag på studiestedet.

Statens lånekasse.

Menighetsfakultetet

- ★ Pr. 1/7-75 har 1929 avlagte kandidater har avlagt prøven sammen er det avlagt 1 kristendoms-kunnskap.

- ★ Helt inntil 1972 ble all virksomhet ved MF drevet ved hjelp av gaver fra menigheter, MF-foreninger og enkeltpersoner, og gaver er fortsatt MF's viktigste inntektskilde. F.o.m. 1972 har MF fått en statsstøtte som utgjør ca. 40% av driftsutgiftene pr. år.
I 1975 var budsjettet på 9,9 mill. kr.
- ★ MF's nybygg ble innviet 3. september 1972 og kostet 20,8 mill. kr. Nærmere 11 mill. kr. er gitt som gaver til nybygget. Byggegjelden pr. 1/7-75 er 7.250.000 kr.
- ★ Gaver til Menighetsfakultetet er *SKATTEFRIE*, og kan fratrekkes i selvangivelsen. (Etter lovendring i 1970.)

Følgende bestemmelse gjelder: "Fradrag etter denne bestemmelsen kan, når tilskuddet (gaven) utgjør mer enn kr. 10.000,-, ikke overstige 10% av den skattepliktiges inntekt i det år da tilskuddet gis."

- ★ Kvittering/vedlegg til selvangivelsen blir sendt etter hvert for alle gaver på kr. 50,- eller mer. De som ønsker *spesiell* kvittering for gaver under dette beløp, bes vennligst gjøre oppmerksom på det.
- ★ Gaver sendes til: Postgiro 1 28 78
Bankgiro 8002.31.70896

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

Gydaskive 4, Oslo 3 Tlf. 46 79 00